ΠΑΝΔΩΡΑ.

15. ΙΟΥΛΙΟΥ. 1853. ΤΟΜΟΣ Δ'. ΦΥΛΛ. 80.

ΜΑΡΙΑ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδιον 79.)

Μίαν ὥραν βραδύτερον ἡ ἡμέρα ἀνέτειλε τέλος πάντων, καὶ ἤρχιζον νὰ γνωρίζῃ ὁ εἷς τὸν ἕτερον ἐν τῷ μέσῳ τῶν θλιβερῶν ἐκείνων ἐρειπίων· οἱ στρατιῶται ἐστρατοπέδευσαν εἰς τὸν κῆπον, οἱ δὲ δοῦλοι ἐργάται, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν διοικητὴν αὐτῶν, ἔσκαπτον τάφρους κατὰ μῆκος τῆς ἀκτῆς καὶ ἔθαπτον τοὺς νεκρούς. Ἄλλη πενθιμωτέρα σκηνὴ παριστάνετο ἐντὸς τῆς οἰκίας· ὁ διοικητὴς ἔκειτο ἐξηπλωμένος ἐπὶ τῆς κλίνης του· αἱ δυνάμεις καὶ τὸ θάρρος, ἅτινα ἀνεῦρεν ἐν καιρῷ τοῦ κινδύνου, ἐξηλείφθησαν ταχέως· κατὰ τὴν ἐναγώνιον ἐκείνην νύκτα εἶχε φθείρει τὸ ἐπίλοιπον τῆς ζωῆς του· ὠχρός, ἀκίνητος, ἐξηπλωμένος, ἐκοιμᾶτο νήδυμον ὕπνον, θάνατον ὁμοιάζοντα. Ἡ Μαρία ἐκάθητο πλησίον του, καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἔθετε μηχανικῶς τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ἐλαφρῶς πληγωμένου στήθους αὐτῆς. Τὸ ἀτενὲς, τὸ ἄδακρυ, τὸ σχεδὸν ἀναίσθητον βλέμμα της, ἐμαρτύρει τὴν ἀθυμίαν ἥτις διαδέχεται τὰς ὁρμητικὰς καὶ ὀδυνηρὰς συγκινήσεις. Ὁ δόκτωρ Ἰάνσων, ὄρθιος καὶ ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου τοῦ ἀσθενοῦς στηριζόμενος, παρετήρει μὲ ζοφερὸν καὶ προσεκτικὸν βλέμμα τὰς προόδους τῆς ἀγωνίας ταύτης, τὴν ὁποίαν ἡ τέχνη του νὰ παρατείνῃ κἂν δὲν ἐδύνατο. Οἱ ἄνθρωποι τῆς οἰκίας ἵσταντο βήματά τινα μακρὰν, σιωπηλοὶ καὶ ἔκπληκτοι.

Αἴφνης ὁ διοικητὴς ἐγερθεὶς ὁρμητικῶς,

— Μαρία! ἀνέκραξε μὲ φωνὴν βραχεῖαν καὶ πνευστιῶσαν.

— Ἐδῶ εἶμαι, ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ ἔντρομος, ἐδῶ εἶμαι!

Ὁ διοικητὴς ἔστρεψε πρὸς αὐτὴν τὸ ὑαλῶδες καὶ θαμβωμένον βλέμμα του, καὶ

— Μαρία! ἐπανέλαβε, φιλτάτη μου Μαρία! ἐλθὲ, πλησίασον, νὰ σὲ ἴδω! καὶ ὁ υἱός μου!

Ἡ Παλήδα παρουσίασε τὸ παιδίον, οὗτινος ἥψατο τῆς κεφαλῆς ὁ διοικητὴς ὡς διὰ νὰ τὸ εὐλογήσῃ καὶ

— Ποῦ εἶναι ὁ Λοανδιλλιέρος; ἠρώτησεν.

— Ἐκεῖ, εἰς τὴν στοὰν εὑρίσκεται, ἀπεκρίθη ὁ δόκτωρ.

— Ἐγγυᾶσθε διὰ τὴν ζωήν του; ὑπέλαβε μετ' ἀγωνίας ὁ ἀσθενής.

— Ἐγγυῶμαι ἐπὶ τῇ ἰδικῇ μου.

— Τότε ἂς ἔλθῃ, ἂς ἔλθῃ ἀμέσως, ἐψιθύρισεν ὁ διοικητὴς ἐπαναπεσὼν μεθ' ὁρμῆς.

Μετὰ μικρὸν εἰσῆλθεν ὁ Λοανδιλλιέρος στηριζόμενος ἐπὶ δύο ὑπηρετῶν· τὸ πρόσωπόν του ἦτο κάτωχρον, ἀλλὰ τὸ ζωηρὸν καὶ θαρραλέον βλέμμα του ἀνήγγελλεν ὅτι δὲν ὑπῆρχε φόβος θανάτου. Ὁ διοικητὴς τῷ ἔνευσε νὰ προσεγγίσῃ τὴν χεῖρα ἣν καὶ περιπτύξας ἐντὸς τῆς ἰδικῆς του, εἶπε μετὰ διακοπτομένης, ἀλλ' εὐκρινοῦς φωνῆς·

— Δὲν ἔχω πλέον καιρὸν νὰ σὲ ὁμιλήσω, Λοανδιλλιέρε. . . Ὁ ἀδβᾶς Τέρτρος θὰ ἔλθῃ ὅπου καὶ ἂν ἦναι. Πρέπει νὰ παραχωρήσω εἰς μόνον τὸν θεὸν τὰς τελευταίας ταύτας στιγμάς. . . .

Ἡ Μαρία ἔκρυψε περιλύπως τὸ πρόσωπόν της ἐπὶ τοῦ προσκεφαλαίου· ἔπειτα, στραφεῖσα πρὸς τὸν δόκτωρα, ἀδύνατον τοῦτο! ἀνέκραξε· δὲν ἀποθνήσκουν τοιουτοτρόπως! Ἔχει ἀκόμη πολλὰς ἡμέρας νὰ ζήσῃ! μὲ τὸ ὑπεσχέθητε χθές, ἰατρέ!

Καὶ ὁ μὲν ἰατρὸς ἀπεσύρθη ὀλίγον ὄπισθεν τοῦ ἀσθενοῦς καὶ κατένευσε περιλύπως· ἡ δὲ Μαρία ἐκάθησε διότι ποτὲ δὲν ἐπίστευεν ὅτι ὁ σύζυγός της ἐπλησίαζε πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἤρχισε νὰ δέεται εἰς τὸν θεὸν ὑπὲρ αὐτοῦ.

— Λοανδιλλιέρε, ὑπέλαβεν ὁ διοικητής, μετὰ φωνῆς πνευστιώσης καὶ τόσον χαμηλῆς, ὥστε ὁ κόμης κεκλιμένος πρὸς αὐτόν, μόλις ἐδυνήθη νὰ τὸν ἀκούσῃ. Λοανδιλλιέρε, ἐνθυμεῖσαι τί σὲ εἶπον χθὲς τὸ ἑσπέρας. . . . Εἰς τὴν δικαιοσύνην σου ἀφιεροῦμαι. . . εἰς τὴν ἀνδρίαν σου. . . σὲ ἀφίνω εἰς τὴν θέσιν μου . . . Διοίκει σύ, ἐνόσῳ ὁ υἱός μου εἶναι ἀνήλικος, ὁμοῦ μὲ τὴν μητέρα του. . . καὶ διατήρησον ἀνέπαφον τὴν κληρονομίαν του. . . .

Ἐστώπησε, καὶ καταβαλὼν τελευταίαν προσπάθειαν, ἐστρεψε τὸ πρόσωπον πρὸς τὴν Μαρίαν, προσθέσας,

— Καὶ μίαν ἡμέραν, Λοανδιλλιέρε, θέλεις νυμφευθῆ τὴν χήραν μου. . .

Τὸ πρόσωπον τοῦ κόμητος ἔγινεν ἔτι ὠχρότερον· ἔκλινε πρὸς τὴν κλίνην σιωπηλῶς ἀναστενάξας· ὁ δὲ διοικητής, ἔρριψε καὶ πάλιν τὴν κεφαλὴν ἀλλ' ἡ χεὶρ του δὲν ἀρῆκε τὴν τοῦ κόμητος· οἱ πόνοι ἐφαίνοντο μετριώτεροι, βραδεῖα εἰσπνοὴ ἐξώγκονε τὸ στῆθός του, τὰ δὲ χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου του ἐπανέλαβον τὸ γαλήνιον ἦθός των. Ἐν ἑνὶ λόγῳ ἔλεγες ὅτι ἐκοιμᾶτο. Ἡ Μαρία δὲν εἶχεν ἀκούσει τίποτε· οἱ πόνοι ἐξησθένισαν τὰς δυνάμεις της, καὶ δὲν ἔβλεπε πλέον, εἰμὴ συγκεχυμένως πῶς τὰ πέριξ αὐτῆς συμβαίνοντα· αἱ φρικώδεις ἀνησυχίαι της, καὶ αὐτὴ ἡ ὀδύνη της, ἐξηλείφοντο καταβαλλομένου καὶ τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς. Ὁ Λοανδιλλιέρος, ὄρθιος ἀπέναντι αὐτῆς πλησίον τοῦ ἑτέρου μέρους τῆς κλίνης, παρετήρει μὲ ἀτενὲς καὶ ἔκπληκτον ὄμμα πέριξ αὐτοῦ, καὶ συνέσφιγγε μεταξὺ τῶν χειρῶν του τὴν τοῦ θνήσκοντος, μετ' ἀπιστεύτου ἐκφράσεως χαρᾶς.

Στιγμάς τινας μετὰ ταῦτα, ὁ δόκτωρ, ὅστις εἶχεν ἀποσυρθῆ διὰ νὰ ἀφήσῃ πλήρη ἐλευθερίαν εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην συνδιάλεξιν, ἐπλησίασε μὲ ἀνήσυχον ἦθος καὶ ἔσυρε τὸ πκραπέτασμα· ἅμα δὲ παρετήρησε τὸν διοικητὴν, ἁρπάσας μεθ' ὁρμῆς τὴν χεῖρα τοῦ Λοανδιλλιέρου,

— Κύριε, ἀνέκραξε, σπεύσατε νὰ φέρετε τὴν Κυρίαν Δ' Ἐναμβούκ! σπεύσατε! ἀποσυρθῆτε! δὲν βλέπετε ὅτι τετέλεσται πλέον;

Γ'.

Ὁ ἥλιος εἶχε πρὸ ὀλίγου δύσει ὄπισθεν σειρᾶς μελανῶν καὶ διακεχωρισμένων νεφελῶν, τῶν ὁποίων αἱ φανταστικαὶ διατομαὶ ἐξετείνοντο ὡς σκιαὶ γιγάντων ἐπὶ τοῦ ζωφεροῦ στερεώματος, περὶ δὲ τὸν ἐκτεταμένον ὁρίζοντα ἐφαίνετο γραμμὴ φλογώδους ἐρυθροῦ χρώματος, οἰωνὸς ἀλάνθαστος τῆς καταιγίδος. Ἂν καὶ ὁ ἄνεμος ἦτο γαληνιώτατος ἡ θάλασσα ὅμως συνετρίβετο ὁρμητικῶς κατὰ τῶν τειχῶν τοῦ φρουρίου τοῦ Ἁγίου Πέτρου· ἔλεγες ὅτι ὑποβρύχιος τρικυμία ἐβρυχᾶτο εἰς τὰς ἀβύσσους καὶ ὑπεκίνει τὰ κύματα. Ἡ παραλία ἦτον ἔρημος, οὐδὲ ἤκουέ τις τὸ μονότονον ἐκεῖνον ἆσμα τῶν δούλων εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἀνατεθειμέναι αἱ ἐργασίαι τοῦ ὅρμου, οὔτε τὴν τραχεῖαν τῶν ναυτῶν φωνὴν, οὔτε τὰς περιχαρεῖς τῶν παιδίων φωνὰς ἄτινα, ὅταν ὁ καιρὸς ἦτον αἴθριος, ἤρχοντο νὰ κολυμβήσωσιν εἰς τὰ χλιαρὰ καὶ βαθέα ὕδατα, μὴ δειλιῶντα τοὺς καρχαρίας, τῶν ὁποίων αἱ σαρκοβόροι ἀγέλαι πλησιάζουσι ἐνίοτε τὰ μέρη ἐκεῖνα. Φῶτά τινα ἔλαμπον μακρόθεν ἐφ' ὅλης τῆς παραλίας, ὅμοια μὲ ἐρυθρὰ νέφη ὑπεράνω τῶν ὁποίων ὑψοῦντο αἱ ἀμαυραὶ τοῦ οὐρανοῦ νεφέλαι· τὸ πᾶν ἦτο βυθισμένον εἰς γαλήνην καὶ ἠρεμίαν, ἐκτὸς τῆς θαλάσσης, τῆς ὁποίας τὰ ἀκάθεκτα κύματα συνετρίβοντο κατὰ τῆς παραλίας μὲ τρομερὸν πάταγον.

Ἡ Μαρία ἦτον ἐστηριγμένη εἰς ἓν τῶν παραθύρων τοῦ φρουρίου, τὸ δὲ βλέμμα της περιεπλανᾶτο μὲ κατηφῆ ῥεμβασμὸν ἐπὶ τοῦ ἐκτεταμένου ὁρίζοντος φωτιζομένου ἀπὸ τὰ ἐκλείποντα τῆς ἡμέρας φῶτα. Ὁ δόκτωρ Ἰάνσων, ὄρθιος ὄπισθέν της, εἶχε βλέμμα ἀνθρώπου σκεπτομένου διὰ τὴν λύσιν προβλήματός τινος.

Τὰ δωμάτια τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἦσαν ἐστολισμένα καθὼς τῆς ἐν Μόρναις οἰκίας, μὲ μεγαλοπρεπῆ πολυτέλειαν. Ἡ αἴθουσα τῆς συνεδριάσεως, ὅπου κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εὑρίσκετο ἡ Κυρία Δ' Ἐναμβοὺκ, δὲν παρεῖχε κομψόν τι, ἢ περίεργον· τοὐλάχιστον ὁ διευπρεπισμός της οὐδὲν τοιοῦτο παρουσίαζε· τὸ πᾶν ἐν αὐτῇ ἦτον ἁπλοῦν καὶ σοβαρὸν, οὐδεὶς χρωματισμὸς ἐκάλυπτε τοὺς τοίχους, εἰς τὰ παράθυρα δὲν ὑπῆρχον ὕαλοι, ἔμπροσθεν δὲ αὐτῶν ἐγαμηλώνοντο παραπετάσματα ἐκ λευκοῦ ὀλοτυρικοῦ πεποικιλμένου μὲ Σινικὰς εἰκονογραφίας. Ἰνδικὸς τάπης ἐκάλυπτε τὴν τράπεζαν, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἦτο σωρὸς ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων, ὁμοίων μὲ τὴν τοῦ Γραμματέως τῆς Ἐπικρατείας. Ἡ εὐκὼν τοῦ διοικητοῦ, κρεμαμένη ἀπέναντι τῆς θύρας, εἶχεν ὑπεράνω αὐτῆς εἶδός τι στεγάσματος, καὶ τρόπαιον ἐξ ὅπλων, ἐκ τῆς περικεφαλαίας δηλαδὴ, τῶν χειρίδων καὶ τοῦ ξίφους τοῦ μακαρίτου, καὶ ὑπεράνω τοῦ ὁποίου ἐκρέματο σημαία, ἐφ' ἧς ἦτο κεντημένον ἄνθος κρίνου, τὴν ὁποίαν κρατῶν ὁ σημαιοφόρος, προηγεῖτο τοῦ διοικητοῦ κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς μάχης. Τὰ παράθυρα τῆς εὐρυχώρου ταύτης αἰθούσης ἔβλεπον εἰς ὀχυρώματα, τῶν ὁποίων τοὺς πρόποδας ἔλουεν ἡ θάλασσα· ἀκόμη δὲ καὶ ὅτε ἦτο γαλήνη, ἤκουέ τις ἐκεῖ τὴν κωφὴν καὶ ἀκατάπαυστον παραχὴν τῶν κυμάτων, ὁ δὲ τεθλιμμένος καὶ μελαγχολικὸς εἰς μάτην ἤθελε ζητήσει ἄλλον ὁρίζοντα, ἀπὸ τὴν ἄπειρον ἐκείνην ἔκτασιν ὅπου καὶ οὐρανὸς καὶ θάλασσα ἡνοῦντο.

Ἡ Μαρία ἐγκατέλιπε μετ' ὀλίγον τὸ παράθυρον καθήσασα ἀπέναντι τῆς εἰκόνος τοῦ διοικητοῦ. Ὁ δόκτωρ ἦλθε πλησίον της καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά της, ἐστήριξε τοὺς δύο δακτύλους του ἐπὶ τοῦ σφυγμοῦ της, ὅστις ἐκτύπα μὲ ἀπίστευτον ταχύτητα. Μετὰ μίαν δὲ στιγμὴν ἡ Μαρία ἀπέσυρε τὴν χεῖρά της κινοῦσα μετ' ἀδυναμίας τὴν κεφαλήν. Ὁ δὲ δόκτωρ σκεφθεὶς ὀλίγον,

— Εἶσθε ἀσθενής, Κυρία, εἶπε· Δὲν γνωρίζω ὅμως τί ἔχετε.

— Τί ἔχω, ἰατρέ; ἀπεκρίθη μετὰ βραχείας φωνῆς ἡ Μαρία· ὑποφέρω, φλογίζομαι, ἀποθνήσκω!

— Τὸ βλέπω, ἐπρόσθεσεν ὁ ἰατρὸς παρατηρήσας αὐτὴν κατὰ πρόσωπον· ἀλλὰ ποία ἡ αἰτία;

— Διότι ὑπέφερα συμφορὰς ὑπερανθρωπίνους, διότι ἔχασα τὸ πᾶν, διότι εὑρίσκομαι ἐνταῦθα μακρὰν τῶν συγγενῶν μου, ἀσυμβούλευτος, ἀπροστάτευτος, καὶ διότι τρομερὰ εὐθύνη ἐπίκειται ἐπ' ἐμέ.

Ὁ δόκτωρ κινήσας τὴν κεφαλὴν, ἐστώπησε πρὸς στιγμὴν, καὶ ἔπειτα εἶπε μετ' ἤθους τινος ἀπορίας,

— Ὁ κόμης Λοανδιλλιέρος χαίρει τὰ πιστά σας.

— Ὄχι, ἰατρὲ, ὄχι, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ἡ Μαρία· καὶ ἄνευ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ διοικητοῦ, ἄνευ τῶν τελευταίων θελήσεών του, τὰς ὁποίας σέβομαι ὡς αὐτὸν τὸν θεὸν, ὁ κόμης δὲν ἤθελεν ἔχει ἐδῶ τόσην ἐξουσίαν, εἶναι ἄνθρωπος ἀλαζὼν, ἐκδικητικὸς, γέμων ἀπὸ κρύφια πάθη· δὲν τὸν ἐμπιστεύομαι εἰς τὸ παραμικρόν.

— Σᾶς εἶναι ἀφωσιωμένος ἐν τούτοις, εἶπεν ὁ δόκτωρ παρατηρήσας μετὰ προσοχῆς τὴν Μαρίαν. Σᾶς εἶναι ἀφωσιωμένος καὶ εἰς ζωὴν καὶ εἰς θάνατον· δὲν τὸ παρετηρήσετε;

— Μὲ ἔσωσε τὴν ζωὴν μὲ κίνδυνον τῆς ἰδικῆς του, ἀπήντησε περιλύπως ἡ Μαρία· τὸ ἐνθυμοῦμαι.

— Ἔτος συνεπληρώθη χθὲς ἀφοῦ ὁ διοικητὴς μετέβη ἀπὸ τὸν κόσμον τοῦτον εἰς ἄλλην καλλιτέραν ζωὴν, ὑπέλαβεν ὁ δόκτωρ, καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν ἐκείνην ὁ κόμης σᾶς δεικνύει πολὺν ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν· δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω ποίαν αἰτίαν ἔχετε ἵν' ἀμφιβάλλετε περὶ τῆς δικαιοσύνης του· Τί φοβεῖσθε λοιπὸν ἀπὸ αὐτόν;

— Τὸν ἔρωτά του, ἀπήντησεν ἡ Μαρία.

— Ἀ! ἐψιθύρισεν ἔκπληκτος ὁ ἰατρὸς, σᾶς ἀνέφερε λοιπὸν τοῦτο;

— Ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία θέτασα τὴν χεῖρα ὑπὸ τὴν μαύρην μεταξωτὴν ἐσθῆτά της, δὲν ἐτόλμησεν ἀκόμη.

— Πλὴν τὸ πένθος σας τελειώνει σήμερον, κυρία, καὶ κατὰ τὴν συνήθειαν ὅλη ἡ οἰκία ἀπέβαλε τὰ μαῦρα.

— Θέλω τὰ φέρει πολὺν καιρὸν ἀκόμη, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία συνάψασα τὰς δύο χεῖράς της ἐπὶ τῆς καρδίας της καὶ ῥίψασα μελαγχολικὸν βλέμμα ἐπὶ τῆς εἰκόνος τοῦ διοικητοῦ. Οἴμοι! ἂν ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἐχάσαμεν, ἔζη εἰσέτι, δὲν ἤθελον ὑποφέρει τόσας βασάνους καὶ ταραχάς! ἤθελον ζῇ ἥσυχος καὶ εὐτυχὴς πλησίον του· ἡ ἱερὰ καὶ πλήρης ἀφοσιώσεως ἀγάπη τὴν ὁποίαν τῷ εἶχα, εἶχεν ἀπομακρύνει ἀπ' ἐμοῦ πᾶσαν ὀδύνην· καὶ ἤδη, ὦ θεέ μου! πόσον ὑποφέρω!

Τίποτε δὲν ἐνόησεν ὁ δόκτωρ ἀπὸ τὴν ὁμιλίαν ταύτην, ἥτις ἐξήρχετο ἀπὸ ψυχὴν καταφθαρεῖσαν ἀπὸ τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὰς λύπας της· ὑπέθεσε μόνον ὅτι ἡ Μαρία ἐφοβεῖτο τὴν ἐπιῤῥοὴν, τὴν ὁποίαν ὁ κόμης εἶχεν ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων καὶ τοὺς σκοποὺς του· ἡ θέσις ὅμως οὔτε πολὺ δεινὴ, οὔτε πολὺ ἐπικίνδυνος τῷ ἐφαίνετο.

— Αἴ καλά! κυρία, εἶπεν ἀφοῦ ἐσκέφθη ὀλίγον, καὶ ἂν ὁ κόμης ἤθελε συλλάβῃ ἐλπίδας, καὶ ἂν ἤθελε τολμήσῃ νὰ σᾶς τὰς φανερώσῃ, τί πρὸς τοῦτο;

— Διότι τότε πρέπει νὰ παλαίσω κατ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ ἐκλέξω ἢ τὸν ἔρωτά του, ἢ τὸ μῖσός του. Ἔ ἰατρέ! τὸν γνωρίζω πολὺ καλὰ εἶμαι πεπεισμένη ὅτι, δὲν θέλει συγχωρήσει τὴν ἄρνησίν μου.

— Ἔχετε λοιπὸν ἀπόφασιν νὰ τὸν ἀρνηθῆτε; ἠρώτησεν ἀνησύχως ὁ ἰατρός. Ὦ συλλογισθῆτε καλῶς κυρία ὅλας τὰς συνεπείας . . .

— Μάλιστα, γνωρίζω τί γίνεται ἔξω, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ἡ Μαρία· γνωρίζω ὅτι ἡ ἀρχή μου ἔχει ἐχθροὺς, οἵτινες τὴν προσβάλλουν τυφλῶς καὶ προσπαθοῦν νὰ διεγείρωσιν ἐπανάστασιν· γνωρίζω ὅτι ὁ Λοανδιλλιέρος θεωρεῖ ἑαυτὸν ἱκανὸν νὰ κατευνάσῃ τὰς ταραχὰς ταύτας. Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν, ἴσα, ἴσα, περιεστοιχίσθη κατ' ὀλίγον ἀπὸ ἐθνοφυλακὴν ἰδικήν του, συνισταμένην ἀπὸ συμμορίαν πειρατῶν! Πρὸ πολλοῦ βλέπω ὅλας αὐτὰς τὰς σκευωρίας.

— Καὶ ὅμως δὲν ἐδυνήθητε νὰ τὰς καταπαύσητε. Ποῖον ἔχετε διὰ νὰ πολεμήσῃ τὴν ἐπιῤῥοὴν τοῦ κόμητος.

— Θὰ ἔλθῃ ἴσως ἕνας, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία, ῥίψασα διὰ μιᾶς βλέμμα πρὸς τὸ μέρος τῆς θαλάσσης.

— Ἀ! ἕνας τὸν ὁποῖον περιμένετε; ἠρώτησεν ἐκθαμβος ὁ ἰατρός.

— Ἕνας τὸν ὁποῖον περιμένω πρὸ πολλοῦ, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία. Ναὶ, ἰατρὲ, ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον τις τοῦ ὁποίου ἡ δικαιοσύνη, ἡ ἀφοσίωσις μὲ εἶναι γνωστότατα, τοῦ ὁποίου ὅλη ἡ ζωὴ ὑπῆρξε τὸ εὐγε-

νέστερον παράδειγμα ἀνδρείας καὶ πίστεως. Τὸν ἀνήγγειλα τὴν θέσιν μου, καὶ ἂν δὲν ἀπέθανε, θέλει ἔλθει.

— Ὁ θεὸς νὰ δώσῃ νὰ γίνῃ τοῦτο ταχέως, ἀνεφώνησεν ὁ δόκτωρ μᾶλλον ἐπὶ μᾶλλον ἔκθαμβος γενόμενος.

— Ναί, θὰ ἔλθῃ, εἶπεν ἡ Μαρία θαρραλέως. Ἐπομένως δὲ βυθισθεῖσα εἰς τοὺς φόβους της ἐκ νέου, εἰς τοὺς φρικώδεις λαβυρίνθους τῆς μακρᾶς ἐκείνης προδοσίας, ἐψιθύρισε μὲ κατηφῆ χαύνωσιν, Ἀλλ' ἂν ἀπέθανε ;

— Μετά τινα σιωπὴν καὶ ὁ δόκτωρ ἐπανέλαβε.

— Πρὸ πολλοῦ εἶχον μαντεύσει τὰ αἰσθήματα τοῦ Λοανβιλλιέρου· σᾶς ἀγαπᾷ κυρία, σᾶς ἀγαπᾷ ἐμμανῶς καὶ μὲ ζηλοτυπίαν.

— Τὸ ἐννόησα ἀπὸ τὸ μῖσος τὸ ὁποῖον δεικνύει πρὸς τὸν υἱόν μου, εἶπε περιλύπως ἡ Μαρία. Τὸ τα λαίπωρον παιδίον μου ! ἡ δι' αὐτὸ φιλοστοργία μου παροργίζει τὸν Λοανβιλλιέρον· ἡ μητρικὴ ἀγάπη, ἡ καθαρὰ καὶ ἄδολος ὡς ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἔχομεν πρὸς τὸν θεὸν, ἐμπνέει εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦτον κρύφιον μῖσος. Χαίρει, ὅταν συλλογίζεται ὅτι ὀδύνη τις ἔρχεται νὰ μὲ προσβάλῃ. Οἴμοι ! πλησιάζει ἡ ἡμέρα καθ' ἣν θέλει γίνει χρεία νὰ χωρισθῶ ἀπὸ τὸ παιδίον μου καὶ νὰ τὸ στείλλω εἰς Γαλλίαν !

— Ἡ αὐστηρὰ θέλησις τοῦ πατρός του ἦτο ν' ἀνατραφῇ ἀπὸ τοὺς αἰδεσιμωτάτους ἐκκλησιαστικοὺς πατέρας τῶν Παρισίων.

— Ἡ θέλησίς του αὕτη θέλει ἐκπληρωθῆ, ἰατρὲ, ὑπέλαβε μὲ ὀδυνηρὰν ὑποταγὴν ἡ Μαρία· Εἶναι ἡ μεγαλητέρα ἀπόδειξις τῆς ὑποταγῆς μου, τὴν ὁποίαν δύναμαι νὰ δώσω εἰς ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον ζῶντα ποτὲ δὲν παρήκουσα. Τὸ παιδίον μου ! μετ' οὐ πολὺ θέλει διέλθει τὴν ἄπειρον ταύτην θάλασσαν, καὶ ἡ δυστυχὴς ἐγὼ θέλω ἰδεῖ ἐκλείπον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὸ πανίον τοῦ πλοίου μὲ τὸ ὁποῖον θέλει ταξιδεύσει.

— Τίποτε δὲν ἰσχύει ἡ ἐπιστήμη μου κατ' ἀσθενείας προξενουμένης ἀπὸ τοιαύτας λύπας, ἐψιθύρισεν ἀπελπισθεὶς ὁ δόκτωρ. Ἐνόσῳ, κυρία, συλλογίζεσθε τὰ τοιαῦτα, ποτὲ ὁ πυρετὸς δὲν θέλει σᾶς ἀφήσει. Καὶ ὅμως πρέπει νὰ προσπαθήσετε νὰ θεραπευθῆτε Εἶμαι βέβαιος ὅτι ἡ κίνησις περιοδείας τινὸς, καὶ ὁ δροσερὸς ἀὴρ τῶν ὀρέων θέλουν σᾶς γίνει σωτήρια· θέλετε μάλιστα διασκεδάσει βλέπουσα νέα ἀντικείμενα καὶ θέλετε παραιτήσει ἐνταῦθα μέρος τῶν φροντίδων σας. Εἶναι καιρὸς ἀληθινὰ νὰ ἐπιχειρήσετε τὴν ὁποίαν ἐπρομελετᾶτε περιοδείαν εἰς τὰς διαφόρους συνοικίας τῆς νήσου.

— Τὸ ἔχω κατὰ νοῦν, ἀπεκρίθη ἡ Μαρία, καὶ θέλετε μὲ συνοδεύσει καὶ ὑμεῖς, ἰατρέ. Ἐπιθυμῶ νὰ ἐπικεφθῶ τὰ νέα ὑποστατικά μας εἰς τὴν ἄκραν τοῦ Βοκλανίου.

— Ἡ περιοδεία αὕτη δὲν παρουσιάζει ἤδη κανένα κίνδυνον, ὑπέλαβεν ὁ δόκτωρ ἐπὶ μικρὸν σιωπήσας· οὔτε εἷς Καραΐβος δὲν θέλει ἐμφανισθῆ εἰς τὴν ὁδὸν τὴν ὁποίαν θέλετε διέλθει. Ὁ Λοανβιλλιέρος σᾶς ἠλευθέρωσε διὰ παντὸς ἀπὸ τὰ θηρία ταῦτα.

— Εἶναι ἀληθὲς, εἶπεν ἡ Μαρία μὲ ἠλλοιωμένην φωνὴν, ὁ κόμης τοὺς ἐξωλόθρευσε ! πόσον αἷμα ἐχύθη, ὦ θεέ μου ! Καθ' ἡμέραν, ὅταν προσεύχωμαι, ἐνθυμοῦμαι τοὺς πτωχοὺς αὐτοὺς εἰδωλολάτρας, τοὺς ὁποίους ἤλπιζα νὰ ἴδω μίαν ἡμέραν ἑνωμένους μὲ τὴν πίστιν μας.

— Καὶ λοιπὸν ἀναχωρεῖτε διὰ τὸ Βοκλάνιον· καὶ ἀναχωρεῖτε ἐντὸς ὀλίγου, κυρία ;

— Μάλιστα, ἰατρὲ, ἐντὸς ὀλίγου ἀπεκρίθη συλλογισμένη ἡ Μαρία, καὶ ὑπῆγεν ἐκ νέου νὰ στηριχθῇ ἐπὶ τοῦ παραθύρου.

Ἡ νὺξ εἶχεν ἤδη ἐπέλθει, ὁ δὲ μέλας ὡς τὴν θάλασσαν οὐρανὸς ἦτο κεκαλυμμένος ἀπὸ νέφη δι' ὧν μόλις ἐφαίνοντο ὀλίγοι ἀστέρες. Αἱ εἰς τὰ δωμάτια τοῦ φρουρίου ἀνημμέναι λυχνίαι διέχεαν ζωηρὰς λάμψεις, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σκότους τῆς φρικώδους ἐκείνης νυκτὸς, ἕκαστον δὲ παράθυρον ἐφαίνετο ὡς μεγάλη φωτισμένη εἰκὼν, τῆς ὁποίας αἱ ἀντανακλάσεις ἐσπινθηροβόλουν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τῶν κυμάτων ἀφροῦ. Εἰς τὸ προηγούμενον τῆς αἰθούσης τῆς συνεδριάσεως εὐρύχωρον δωμάτιον, εἷς μόνος θεράπων παρευρίσκετο, ἐκπληρῶν κλητῆρος καθήκοντα. Ἀλλ' ἐν τούτοις γυναῖκές τινες καὶ οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς οἰκίας τῆς Κυρίας Δ' Ἐναμβοὺκ ἔπαιζον χαρτία εἰς τὴν πρώτην αἴθουσαν, ἀναμένοντες τὸν δεῖπνον.

— Κυρία, εἶπεν εὐσεβάστως πλησιάσας ὁ δόκτωρ, σᾶς περιμένουν ἔξω βέβαια....

— Ἀκόμη μίαν στιγμὴν μοναξίας καὶ ἐλευθερίας, ἀπήντησε μελαγχολικῶς ἡ Μαρία· ἀπὸ τὸ πρωὶ μὲ τριγυρίζουν καὶ μὲ ζαλίζουν· ... Φεῦ ! ἔχουν δίκαιον νὰ μὲ ὀνομάζουν μικρὰν βασίλισσαν· ὑποφέρω τὴν δουλείαν τοῦ θρόνου.

— Ἡ κατάστασις τῆς ὑγείας σας, κυρία, δύναται ἐνίοτε νὰ σᾶς χρησιμεύῃ ὡς ἀφορμὴ διὰ νὰ παραιτῆσθε ἀπὸ τὰς ἐνοχλητικὰς αὐτὰς ἐνασχολήσεις.

— Ἔχετε δίκαιον, ἰατρὲ· ἀπέκαμον πλέον, ὑποφέρω· ἀπὸ τοῦδε μέχρι τῆς ὥρας τοῦ δείπνου δὲν θέλω ἰδεῖ κανένα, καὶ δὲν θέλω ἐνασχοληθῆ περὶ τῆς παραμικρᾶς ὑποθέσεως· τοῦτο εἶναι ὑμετέρα διαταγή· δὲν εἶναι ἀληθές ;

Ὁ κύριος κόμης Λοανβιλλιέρος ! ἀνέκραξεν ὁ θεράπων ἀνοίξας τὰ δύο φύλλα τῆς θύρας.

— Εἶναι ὁ γενικὸς τοποτηρητής μου, καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ εἰσέρχηται ἐν ταῦθα ὁποιανδήποτε ὥραν θελήσῃ, εἶπε περιλύπως ἡ Μαρία· πρέπει νὰ τὸν δεχθῶ καὶ νὰ τὸν ἀκούσω. Ἰατρὲ, ἀποσυρθῆτε· μετὰ ἓν τεταρτον θέλω ὑπάγει εἰς τὴν αἴθουσαν.

Ὁ ἐπὶ τῆς τραπέζης φανὸς διέχεεν ἀμυδρὰν λάμψιν, ἥτις φωτίζουσα ὁλοκλήρως τὰς λαμπρὰς τοῦ τάπητος ροδοδάφνας, ἄφνε σκοτεινὸν σχεδὸν τὸ ἐπίλοιπον μέρος τῆς αἰθούσης. Ἡ Μαρία ἐκάθητο· καὶ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ἐσύναζεν ἄνευ προσοχῆς τὰ σεσωρευμένα ἐπὶ τῆς τραπέζης ἔγγραφα· διὰ δὲ τῆς ἑτέρας θλίβουσα τὸ στῆθος, ἐφαίνετο ἀγωνιζομένη νὰ καταπνίξῃ ὀδυνηράν τινα συγκίνησιν. Ἐν τούτοις τὸ πρόσωπόν της ἦτο γαλήνιον, καὶ εἰς τὸν χαιρετισμὸν

τοῦ Λοανβιλλιέρου ἀπήντησε μὲ τοιαύτην ἀδιαφορίαν, ὥστε δὲν ἄφηνε νὰ μαντεύσῃ τις οὔτε δυσαρέσκειαν, οὔτε φόβον, οὔτε στενοχωρίαν. Ὁ κόμης ἐπλησίασε μὲ τὸ χυδαῖον καὶ ἀπαθὲς ἐκεῖνο ἦθος, μὲ τὸ ὁποῖον ἡ ἕξις τοῦ νὰ ὑποκρύπτῃ τὰς ἐντυπώσεις του, εἶχε περιβάλει τὴν φυσιογνωμίαν του. Κατ' ἀρχὰς ἡ Μαρία ὑπέθεσεν ὅτι καὶ τότε ἤθελεν ἀποφύγει τὴν ὁποίαν εἶχε προμαντεύσει ὁμολογίαν, καὶ ὅτι ὁ γενικὸς τοποτηρητὴς αὐτῆς ἐδύνατο νὰ ὁμιλήσῃ, περὶ μόνων τῶν διοικητικῶν του ὑποθέσεων· ἑτοίμασε λοιπὸν νὰ προσηλώσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου, τοῦ ὁποίου ἐφοβεῖτο ἐπίσης καὶ τὸν ἔρωτα καὶ τὸ μῖσος, καὶ τῷ εἶπε μετ' ἀδυνάτου φωνῆς,

— Λοιπὸν, κύριε, τί γίνεται, σήμερον ; ἐλάβατε εἰδήσεις ἐκ τῆς Γαλλίας ; φαίνεται κανὲν πλοῖον ἔξω ;

— Τίποτε, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ Λοανβιλλιέρος· ἡ θάλασσα εἶναι τρικυμιώδης, καὶ τὸ πᾶν ἀναγγέλλει κακὸν καιρὸν, εἰς τρόπον ὥστε κανὲν πλοῖον δὲν ἤθελε τολμήσει νὰ πλησιάσῃ τὸ παράλιον. Ὅσοι εὑρίσκοντο εἰς τὸν ὅρμον, κατέφυγον εἰς τὸ βασιλικὸν φρούριον.

— Πολὺ καλά. Ἐλπίζω νὰ μὴν ἔχωμεν ἀπόψε κανὲν δυστύχημα, μήτε θαλάσσιον μήτε τῆς ξηρᾶς. Οἱ κάτοικοι πρέπει νὰ ἔλαβον ὡς ναυτικοὶ τὰ μέτρα των κατὰ τῆς καταιγίδος.

— Οἱ κάτοικοι εἶναι ἐν γένει τόσον ἀμέριμνοι, ὥστε πρέπει νὰ λάβωμεν δι' αὐτοὺς τ' ἀναγκαῖα ἐξασφαλιστικὰ μέτρα. Καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς παραλίας εὑρίσκονται οἰκίαι τινὲς ἐκτεθειμέναι εἰς τὴν ὁρμὴν τῶν κυμάτων, ὅπου μὲ φαίνεται, δὲν ἤθελεν εἶσθαι φρόνιμον νὰ διανυκτερεύσωσιν. Ἔστειλα διαταγὴν νὰ ἐκβάλωσιν ἀπὸ αὐτὰς ὅλους τοὺς κατοίκους καὶ νὰ τοὺς εἴπουν ὅτι θέλουν εὕρει ἐνταῦθα ἄσυλον μέχρι τῆς ἐπαύριον.

— Καὶ οἱ Μαῦροι ; τί μὲ μέλει δι' αὐτοὺς ! ἂς κόμωσιν οἱ κύριοί των ὅ,τι θέλουν. Εἶχα χρέος νὰ σκεφθῶ διὰ τὴν ἀσφάλειαν τῶν κατοίκων, καὶ ὄχι διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἰδιοκτησιῶν των. Ἡ συμπάθειά σας, κυρία δὲν πρέπει νὰ ἐκτείνεται τόσον πολύ. Εἰς τοὺς αὐθέντας των ἀπόκειται νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς πραγματείας καὶ τοὺς δούλους των, καὶ νὰ φροντίσωσι μὴ τοὺς κάμῃ καὶ χορεύσωσιν ἡ νὺξ αὕτη ἐντὸς τῶν ἀποθηκῶν των.

— Ἀλλὰ ποῦ θέλετε, κύριε, νὰ στείλωσι τοὺς μαύρους των ; εἶπεν ἡ Μαρία· εἰς ὁμαλὴν πεδιάδα ἴσως ; Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία πραγματεία, τὴν ὁποίαν θέλουν σκεφθῆ νὰ ἐξασφαλίσωσι, διότι δὲν φοβοῦνται νὰ βλαφθῆ ὡς ἡ σάκχαρις ἢ κανὲν κιβώτιον λουλακίου. Θέλετε λοιπὸν, ἀφοῦ ἐργασθῶσι μὲ τοιοῦτον κακὸν καιρὸν, νὰ ὑπάγουν νὰ κοιμηθοῦν ὑπὸ τὰ τοίχη τοῦ φρουρίου, μὴ ἔχοντες κανὲν καταφύγιον κατὰ τοῦ ἀνέμου καὶ τῆς βροχῆς ; Δὲν ἐπιθυμῶ τοῦτο. Ἡ τύχη τῶν δυστυχῶν αὐτῶν πλασμάτων γίνεται σκληροτέρα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Θεωρῶ ὡς ἓν τῶν καθηκόντων μου νὰ τοὺς προστατεύω καὶ νὰ τοὺς βοηθῶ. Αὐτὴν τὴν ἑσπέραν θέλουν εὑρεῖ καὶ αὐτοὶ, κύριε, ἄσυλον ἐνταῦθα.

Ἡ πρὸς τοὺς μαύρους φιλανθρωπία τῆς Μαρίας δὲν συνεφώνει ποσῶς μὲ τὰ αἰσθήματα τοῦ Λοανβιλλιέρου. Γεννηθεὶς καὶ ἀνατραφεὶς ἐν τῇ Ἀμερικῇ εἶχε τὰς ἀδυσωπήτους προλήψεις τῶν ἑτεροχθόνων, καὶ ἐθεώρει τοὺς μαύρους ὡς κτήνη κατοικίδια, ὡς σκύλους ἢ ἵππους. Ταύτην τὴν φορὰν ὅμως δὲν προσεπάθησε ν' ἀντιταχθῇ εἰς τὰς γενναιόφρονας τῆς Μαρίας διαθέσεις, καὶ λαβὼν τὸ κονδύλιον διὰ νὰ γράψῃ τὴν διαταγὴν, τὴν ὁποίαν ἐκείνη πρὸ ὀλίγου τῷ ἔδωκε, τῇ εἶπε μόνον μετ' ἀδιαφορίας τινὸς εἰς τὴν ὁποίαν ἐνυπῆρχε εἰρωνία τίς ;

— Καὶ ἡ φιλανθρωπία σας, κυρία, θέλει ἐκταθῆ μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν ὁμήρων ;

— Καὶ βέβαια ! οἱ δυστυχεῖς ! ἔχουν καὶ ἀπὸ τοὺς δούλους πλειότερον δίκαιον νὰ παραπονῶνται, εἶναι τῆς λευκῆς γενεᾶς ὡς ἡμεῖς, ἄνθρωποι !

Τοῦτο ἦτο ἀληθέστατον· ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους ὠνόμαζον εἰς τὰς Ἀντιλλίας ὅμήρους, ἦσαν πτωχοὶ τυχοδιῶκται, οἵτινες, μὴ ἔχοντες οὐδὲν καταφύγιον, ἐπλήρωνον τὴν εἰς τὰς νήσους διατριβήν των, δίδοντες ἐνέχυρον ἐπὶ τρία ἔτη τὴν ἐλευθερίαν των. Ἡ ἑταιρία τῶν δυτικῶν Ἰνδιῶν ἐξετέλει μετὰ δραστηριότητος τὸ φρικτὸν τοῦτο ἐμπόριον, τὰ δὲ πλοῖα μετέφερον ἀδιακόπως εἰς τὰς ἀποικίας ἑκατοντάδας δυστυχῶν, ἐρχομένων ἐκεῖ μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ πλουτίσωσιν, ἅμα ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τὴν πρόσκαιρον δουλείαν των ταύτην. Ἐνόσῳ διήρκει ἡ δουλεία των, ἦσαν ἄξιοι ἐλέους πλέον καὶ αὐτῶν τῶν μαύρων· ὁ αὐθέντης, ὁ ἀγοράσας τρία ἔτη τὴν ζωήν των, τοὺς ἠπείλει πλειότερον ἀπὸ τοὺς δούλους του, διότι ὀλίγον τῷ ἔμελλεν, ἂν κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἀπολυτρώσεώς των ἡ ζωή των ἤθελεν ἐξ ὁλοκλήρου καταστραφῇ, καὶ ἂν ἤθελον ἀποθάνῃ ἀπὸ τὰς συνεπείας τῶν πόνων των. Ὁ ἑτερόχθων ἰδιοκτήτης, δὲν ἦτον εἰς οὐδένα ὑπόλογος διὰ τὰ μέτα τὰ ὁποῖα μετεχειρίζετο διὰ νὰ συνειθίσῃ τοὺς ὁμήρους του εἰς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν ὑποταγήν· τοῖς ἐπέβαλλον τὰς αὐτὰς μὲ τὰς εἰς τοὺς μαύρους ἐπιβαλλομένας τιμωρίας, οἱ δὲ ὀκνηροὶ καὶ ἄτακτοι ἐτιμωροῦντο διὰ τῆς ποινῆς τῶν τεσσάρων πασσαλίσκων καὶ δὲν ἀπέφευγον τὴν εἱρκτήν· διὸ καὶ ὁ θάνατος ὁ ἐπερχόμενος εἰς τοὺς μιγάδας τούτους ἦτο τρομερώτερος, σκληρότερος καὶ δεινότερος καὶ τῆς φρικωδεστέρας δουλείας. Ἐν τούτοις ἡ ὑπόληψις ὑπερύψωνε πολὺ τὸν ὅμηρον τοῦ δούλου. Διότι, ὅστις ἐπέζη μετὰ τὰς τρομερὰς δοκιμασίας τῶν πρώτων του ἐνιαυτῶν, κατεσκεύαζε πολλάκις περιουσίαν καὶ προήγετο εἰς εὐάρεστον κοινωνικὴν θέσιν, ἐνῷ ὁ μαῦρος, καὶ ἐλευθερωθεὶς δὲν ἐδύνατό ποτε νὰ ἐξαλείψῃ τὴν καταγωγήν του. Καθ' ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ, ἡ τύχη τῶν μεταβαινόντων εἰς τὰς νήσους ἦτον ἐν γένει ὑπὸ τὴν διάθεσιν τῆς πλέον αὐθαιρέτου Ἀρχῆς. Πᾶς ὅστις, ἅμα ἀποβιβασθεὶς, δὲν ἐδύνατο νὰ δικαιολογήσῃ μέσα τινὰ ὑπάρξεως, ἐθεωρεῖτο ὡς αἰχμάλωτος κατὰ νόμον καὶ παρεδίδετο ἀμέσως εἴς τινα αὐθέντην. Ἡ τοιαύτη τῶν πραγμάτων κατάστασις ἐγέννα πλῆθος τρομερῶν ἀδικῶν, εἰς τὰς ὁποίας οὐδεμία νομοθεσία ἐπέφερε θεραπείαν, εἰμὴ πεντήκοντα περίπου ἔτη με-

τὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν πρώτων εὐρωπαίων ἐπὶ τῶν Γαλλικῶν Ἀντιλλίων.

Ὁ Λοανδιλλιέρος ἔγραψε γραμμάς τινας καὶ ἔκρουσε μετ' ἀνυπομονησίας τὸν ἐπὶ τῆς τραπέζης κώδωνα. Μόλις δὲ ἐφάνη ἡ μαύρη καὶ ἄλαλος μορφὴ ἑνὸς δούλου, καὶ ὁ κύριος ἐνεχείρισε τὴν ἐπιστολήν· ἑπομένως ἐπανελθὼν πρὸς τὴν Μαρίαν, τῇ εἶπε τρόπον τινὰ μειδιῶν,

— Ἰδοὺ λοιπόν, κυρία, ἡσυχάσατε διὰ τὴν τύχην ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἡ καλοκαγαθία σας προστατεύει. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τοῖς ἀποδίδετε πλειοτέραν τιμὴν καὶ εὐτυχίαν, ἀφ' ὅσην ἀξίζουν. Οἱ ὅμηροι εἶναι ἐν γένει ἄνθρωποι κακοήθεις, ἐπιβεβαρημένοι μὲ κακουργήματα, οἵτινες μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ζήσωσιν εἰς τὴν Γαλλίαν, καὶ φοβούμενοι τὴν ἀγχόνην συρρέουν εἰς τὰς ἀποικίας μας. Τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ χρόνου δὲν γνωρίζουν τί εἶναι, οὔτε πόθεν ἔρχονται· ἔχουν πάντοτε ἄπειρα παραμύθια νὰ σᾶς εἴποῦν διὰ τὴν ἱστορίαν των, ἀλλὰ κανὲν ἔγγραφον διὰ ν' ἀποδείξουν τὰ λεγόμενά των. Κατ' εὐτυχίαν τοὺς διορθώνουν ἐδῶ αὐτοὺς τοὺς ἀχρείους, καὶ τὸ μαστίγιον ἑνὸς διοικητοῦ τοὺς ἐπαναφέρει εἰς τὴν τάξιν καλλίτερον ἀπὸ τὴν ῥάβδον ἑνὸς φύλακος.

— Μάλιστα, κύριε, ἀπεκρίθη μὲ περίλυπον σοβαρότητα ἡ Μαρία, πρέπει ν' ἀπονέμηται δικαιοσύνη, πλὴν ν' ἀπονέμηται εἰς ὅλους. Ἐνίοτε οἱ ὅμηροι καὶ οἱ ἴδιοι δοῦλοι δύνανται νὰ προσφύγωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν μου, καὶ ὀφείλω νὰ τοὺς ὑπερασπισθῶ, ἂν τοὺς κατετυράννησαν σκληρῶς οἱ κύριοί των, καὶ δὲν θέλω ἀρνηθῆ εἴς οὐδένα ἐξ αὐτῶν τὴν προστασίαν μου.

— Κανεὶς μέχρι τοῦδε, κυρία, δὲν κατέφυγεν, ἀπεκρίθη ψυχρῶς ὁ Λοανδιλλιέρος.

Ἡ Μαρία τὸν παρετήρησεν ἀσκαρδαμυκτὶ καὶ — Τίς οἶδεν! ἀπεκρίθη. Εἶμαι βεβαία ὅτι ὅλα τὰ παράπονα ἐκείνων ὅσοι προσέφυγον εἰς τὴν δικαιοσύνην μου, δὲν ἔφθασαν μέχρις ἐμοῦ.

Τὸ εἰς τὰ χείλη τοῦ κόμητος περιπλανώμενον μειδίαμα ἐξηλείφθη, καὶ διὰ βλέμματος ἡσύχου καὶ ταχέως παρετήρησε τὴν Μαρίαν, ἥτις ἦτο κατηφὴς καὶ μελαγχολική· ἀλλ' εἰς τὴν φυσιογνωμίαν της οὐδεὶς κεκρυμμένος σκοπὸς ἐνεφαίνετο. Ὁ φόβος ὅστις εἶχε προσβάλλει τὸν Λοανδιλλιέρον ἐξηλείφθη, αὐτὸς δὲ ἀπεκρίθη ἡσύχως.

— Ὅλαι αἱ γραφεῖσαι αἰτήσεις καὶ ἀναφοραί, σᾶς ἐνεχειρίσθησαν, κυρία. Ὑμεῖς ὑπαγορεύετε τὰς ἀπαντήσεις καὶ τὰς ὑπογράφετε ἰδιοχείρως. Καὶ τί πλειότερον ἐδύνασθε τῇ ἀληθείᾳ νὰ κάμετε, ἢ ἐπιθυμεῖτε καὶ ὑμεῖς νὰ ὑπάγετε, καθὼς ὁ βασιλεὺς Ἅγιος Λουδοβίκος, νὰ καθίσετε ἐν ὑπαίθρῳ, ὑποκάτω δένδρου τινός, διὰ ν' ἀκούσετε τὰ παράπονα τῶν ὑπηκόων σας, καὶ ν' ἀποδώσητε δικαιοσύνην;

— Ἔπρεπεν ἴσως νὰ τὸ κάμω διὰ νὰ ἐμποδίσω τὰς γενομένας ἐπ' ὀνόματί μου ἀδικίας, ἐπέλαβεν ἡ Μαρία μὲ βραχὺν τόνον καὶ ἠγέρθη. Ὁ Λοανδιλλιέρος ἐφρικίασεν ἐσωτερικῶς, καὶ δεύτερον ἤδη παρετήρησε τὴν φυσιογνωμίαν τῆς Κυρίας Δ' Ἐναρβοὺκ, μετὰ ψυχικῆς τινος ἀγωνίας.

— Κύριε κόμη, ἐπανέλαβεν αὕτη μὲ τὸ ἦθος τῆς συνήθους εἰς αὐτὴν γαληνιαίας μελαγχολίας, αἱ σημεριναὶ ὑποθέσεις διεξεπεραιώθησαν, καὶ ἤδη μεταβαίνω εἰς τὴν αἴθουσαν.

— Μίαν στιγμὴν ἀκόμη παρακαλῶ, κυρία, ἀπεκρίθη ὁ Λοανδιλλιέρος μὲ βαρεῖαν φωνὴν καὶ μὲ συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἐδυνήθη ἐντελῶς νὰ κρύψῃ· δι' ἐμὲ ἀτομικῶς ζητῶ τὴν ἀκρόασιν ταύτην.

Ὠχρίασεν ἐσωτερικῶς ἡ Μαρία ἀκούσασα ταῦτα· πλὴν ἀμέσως τὸ θάρρος της ἐπανῆλθε καὶ ἐπρόσμενε μὲ ἀδιαφορίαν τὴν ὁμολογίαν τὴν ὁποίαν προέβλεπε πρὸ τόσου χρόνου.

— Τελειώτατε, κύριε, ἀπεκρίθη μὲ ἀκλόνητον φωνὴν καὶ ἐπανακαθήσασα ἀπέναντι τοῦ κόμητος· εἶμαι ἑτοίμη νὰ σᾶς ἀκούσω.

Ὁ Λοανδιλλιέρος δὲν ἠπατᾶτο διὰ τὰ περὶ αὐτοῦ αἰσθήματα τῆς Μαρίας· ἐγνώριζεν ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη πρὸς τὴν ὁποίαν ἔτρεφεν ἀκάθεκτον ἔρωτα, τὸν ἐθεώρει μὲ κρυφίαν ἀπέχθειαν· ἐγνώριζεν ὅτι τὸν ἐτρόμαζε καὶ ὅτι, διὰ νὰ διαφύγῃ τὴν ἐπιῤῥοήν του, προσεκάλεσε πρὸς βοήθειάν της ἕτερόν τινα τὸν ὁποῖον καὶ ἴσως ἠγάπα· ἀλλ' ἐγνώριζεν ἐπίσης πῶς εἶχεν ἐλευθερωθῆ αὐτοῦ τοῦ ἀντιζήλου, καὶ ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ὑπεροχῆς τῆς θέσεώς του διὰ νὰ καταβάλῃ τὴν ἀδυσώπητον ἀντίστασιν, τὴν ὁποίαν προέβλεπε.

— Κυρία, ὑπέλαβε καθήσας πλησίον τῆς Μαρίας, ἥτις, ψυχρὰ, ἀκίνητος καὶ μὲ τὸ βλέμμα καμηλωμένον, ἐφαίνετο βυθισμένη εἰς κατηφῆ προσοχήν, ἦλθον ἐνταῦθα τὴν ἑσπέραν ταύτην διὰ νὰ σᾶς ἀναφέρω πράγματα, ἅτινα αὐστηρὰ καθήκοντα μὲ ἀπηγόρευον μέχρι τοῦδε νὰ σᾶς εἴπω. Εἰς τὴν θέσιν εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται ἤδη ἡ ψυχή μου, ὁ θεὸς ἠξεύρει τί ὑπέφερον κατὰ τὸ σιωπηλὸν τοῦτο ἔτος! ἀλλ' ἐπῆλθε τέλος ἡ στιγμὴ, καθ' ἣν δύναμαι ν' ἀπαιτήσω τὰ δικαιώματα, ἅτινα μοὶ ἐκληροδότησεν ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ὅλαι αἱ θελήσεις ὑπῆρξαν ἱεραὶ δι' ὑμᾶς.

— Ποῖα δικαιώματα, κύριε, καὶ τί ἐννοεῖτε; διέκοψεν εἰποῦσα ἡ Μαρία μ' ἔκπληξιν πλήρη φρικιάσεως καὶ μὲ κίνημα ἀμφίβολον. Μάρτυς μου ὁ θεὸς ὅτι δὲν ὑπεσχέθην τίποτε.

— Τὸ γνωρίζω, κυρία· διὸ καὶ δὲν ἔρχομαι νὰ ζητήσω ὑποσχεθὲν πρᾶγμα· ἔρχομαι νὰ σᾶς εἴπω τί συνέβη πρὸ ἑνὸς ἔτους, ὅτε ὁ διοικητὴς μὲ προσεκάλεσεν πλησίον τῆς κλίνης ἐφ' ἧς ἀπέθανεν. Ἐνθυμεῖσθε, κυρία, τὴν σκηνὴν ἐκείνην καθ' ἣν δὲν ἤκουέ τις εἰμὴ θρήνους καὶ ὀλοφυρμοὺς, τὴν θέσιν ἐκείνην ὅπου ἐκάθησθε, καὶ ὅπου μὲ φαίνεται ὅτι σᾶς βλέπω ἀκόμη ὠχρὰν, λειποθυμοῦσαν, μὲ κλειστοὺς ὀφθαλμοὺς, καὶ ἀκίνητον ὡς νεκράν!..... Καὶ ἐγὼ ὡσαύτως παρευρισκόμην ἐκεῖ· ὁ διοικητὴς ἐπλησίαζεν εἰς τὴν τελευταίαν στιγμήν του, μὲ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα καὶ μὲ εἶπε· Λοανδιλλιέρε, διοίκει ἐνόσῳ ὁ υἱός μου εἶναι ἀνήλικος, διατήρησον ἀνέπαφον τὴν κληρονομίαν του, καὶ μίαν ἡμέραν θέλεις νυμφευθῆ τὴν χήραν μου.

— Κύριε κόμη! ἀνέκραξεν ἡ Μαρία, κινηθεῖσα καὶ στραφεῖσα ὀρθαλμικῶς πρὸς τὴν εἰκόνα τοῦ διοικητοῦ· κύριε κόμη, σᾶς ἀκούει ὁ θεός!

— Ὁ θεὸς καὶ ἐκεῖνος τοῦ ὁποίου ἡ σεβασμία εἰκὼν εἶναι ἐκεῖ, εἶπεν ὁ Λοανδιλλιέρος, στραφεὶς καὶ αὐτὸς πρὸς τὴν εἰκόνα, ἥτις ἐφαίνετο καταβιβάσασα ἐπ' ἀμφοτέρων τὸ ἀκίνητον βλέμμα της. Κανεὶς μάρτυς δὲν ἤκουσεν ὅ,τι σᾶς εἶπον, ἀλλ' ὡς χριστιανὸς, ὡς εὐγενὴς ὁρκίζομαι ὅτι τοῦτο εἶναι ἡ μόνη ἀλήθεια· δὲν σᾶς ἀρκεῖ τοῦτο διὰ νὰ μὴν ἀμφιβάλλεται πλέον, Κυρία;

— Σᾶς πιστεύω, ἐψιθύρισεν ἡ Μαρία σιγαλῶς καὶ χωρὶς νὰ ἀποστρέψῃ ἀπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ συζύγου της τὸ ἀτενὲς καὶ ἄδακρυ βλέμμα της, σᾶς πιστεύω. Ἐκεῖνος ὅστις ὑπῆρξε πρὸς ὅλους δίκαιος καὶ φρόνιμος ἠπατήθη λοιπὸν ἅπαξ, θεέ μου!

Ὁ Λοανδιλλιέρος ἐμάντευσε μᾶλλον, ἢ ἤκουσε τὰς λέξεις ταύτας· πικρὸν μειδίαμα διεχώρισε τὰ χείλη του, τὸ δὲ βλέμμα του ἐσπινθηροβόλει ὑπὸ τὰς πλατείας ὀφρῦς του· ἐν τούτοις γενόμενος ἐγκρατὴς ἑαυτοῦ, εἶπεν ἡσύχως,

— Ἐνόσῳ διήρκει τὸ πένθος σας, Κυρία, ὤφειλον νὰ σιωπήσω καὶ νὰ μὴ σᾶς γνωστοποιήσω τὰ αἰσθήματά μου καὶ τὰς ἐλπίδας μου ἄλλως ἢ διὰ τῶν πράξεών μου. Ἐδυνήθητε ἐν τούτοις νὰ μ' ἐννοήσητε καὶ νὰ γνωρίσητε τὸν σκοπὸν πρὸς ὃν ἐβάδιζα.

— Μάλιστα, κύριε, ἀπεκρίθη μετὰ κατηφείας ἡ Μαρία· ἐμάντευσα ὅτι μετ' οὐ πολὺ ὤφειλα νὰ ἐκλέξω νὰ σᾶς θεωρήσω ἢ ὡς δεύτερόν μου σύζυγον, ἢ ὡς θανάσιμον ἐχθρόν μου.

— Ὁ Λοανδιλλιέρος ἐκινήθη ὀλίγον, κατόπιν δ' ἐπανέλαβε μὲ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν·

— Γνωρίζετε τὴν καταγωγήν μου καὶ τὴν κατάστασίν μου· ἀμφότερα δὲν εἶναι ὑποδεέστερα τῆς τιμῆς τὴν ὁποίαν θηρεύω, καὶ τῆς ὁποίας μ' ἔκριναν ἄξιον ἐκεῖνος ὅστις ὑπῆρξε σύζυγός σας· γνωρίζετε ἤδη τὴν τελευταίαν θέλησίν του καὶ τὰ δικαιώματα ἅτινα μοὶ ἐκληροδότησε· περιμένω τὴν ἀπάντησίν σας.

— Πρὶν σᾶς τὴν γνωστοποιήσω, ἔχω ἀνάγκην νὰ σκεφθῶ καὶ νὰ παρακαλέσω τὸν θεόν, εἶπεν ἡ Μαρία ἐγερθεῖσα. Αὔριον, κύριε, θέλετε ἀκούσει τὴν ἀπόφασίν μου. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι λόγοι μὲ τοιοῦτον τόνον ἐπροφέρθησαν, ὥστε ὀλίγην ἐλπίδα ἀφῆκαν εἰς τὸν Λοανδιλλιέρον. Καὶ ὅμως δὲν ἔδειξεν οὔτ' ἐπιμονὴν, οὔτε ἀπελπισίαν, ἀλλὰ προσέφερε μὲ ἦθος ἡσύχου εὐχαριστήσεως τὴν χεῖρα πρὸς τὴν Κυρίαν Δ' Ἐναμβοὺκ, ὅπως μεταβῇ εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα τὴν περιέμενεν ἡ μικρά της συνοδία.

(*Ἀκολουθεῖ.*)

—ΘΟΘ—

Η ΚΙΝΕΖΙΚΗ

ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΣ.

—ο—

Οἱ ἀναγνῶσται τῆς *Πανδώρας* θέλουσιν ἴσως ἐκπλαγῆ, ὅτι, ἐνῷ σταθερῶς καὶ ἐκ συστήματος ἀπέσχομεν πάντοτε πάσης πολιτικῆς ὕλης, παραβαίνομεν ἤδη κατὰ πρῶτον τὸν ὅρον τοῦτον, προκειμένου περὶ τῶν ἀντιπόδων, καὶ ταῦτα πολλῶν καὶ πολλῷ σπουδαιοτέρων πρὸ τῶν ποδῶν ἡμῶν συμβαινόντων καὶ εἰς συζήτησιν προκειμένων, ἂν ὅσεξιν εἴχομεν νὰ ὑπερβῶμεν τὰ ἐσκαμμένα. Ἀλλ' ἡ ἐξήγησις τούτου ἔγκειται ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ περιστάσει, ὅτι περὶ ἀντιπόδων γίνεται λόγος· διότι ἡ ἀπ' αὐτῶν ἡμᾶς διαιροῦσα τῆς γῆς διάμετρος μεταβάλλει τὰς πράξεις αὐτῶν εἰς θεωρίας, καὶ εἰς μυθιστόρημα τὴν ἱστορίαν αὐτῶν. Προσέτι δὲ, ἡ τὴν Κίναν σήμερον σείουσα ἐπανάστασις, δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς μεμονωμένον συμβὰν, εἰς ἕνα χρόνον καὶ ἕνα τόπον ἀνήκουσα, ἀλλ' ὡς ἀξία πάσης σπουδῆς ἐφαρμογὴ ἑνὸς τῶν γενικωτάτων νόμων τῆς ἠθικῆς τῶν φαινομένων σειρᾶς, καὶ εἰς τῶν πρωτίστων παραγράφων τῆς φιλοσοφίας τῆς ἱστορίας. Εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀκατασχέτου τάσεως τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ χειμάῤῥου τούτου δι' οὗ ὁ πλάστης τρέφει καὶ προάγει τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὴν προωρισμένην αὐτῇ τελειότητα, καὶ τοῦ χριστιανισμοῦ, τῆς ἀνωτάτης καὶ ἁγιωτάτης ἐκφράσεως τοῦ πολιτισμοῦ, εἰς τὸ νὰ κατακτήσωσι λαὸν μετὰ λαὸν, καὶ νὰ κατακλύσωσι πᾶσαν τὴν γῆν.

Ἀλλ' ἐν' ᾧ ἐν Εὐρώπῃ, τῷ προνομιούχῳ τούτῳ μικροκόσμῳ τῆς ἠθικῆς ἀναπτύξεως, συνεχεῖς μᾶς παρέχει τῆς ἀρχῆς ταύτης τὰς ἀποδείξεις τὸ πολιτικὸν καὶ κοινωνικὸν καλλειδοσκόπιον, ἐν ἀδιακόπῳ κινήσει καὶ ὑπὸ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν τὴν τῶν ἐθνῶν τύχην καὶ κατάστασιν μεταβάλλον, βραδυπορεῖ καὶ δυσκινητεῖ ἡ Ἀσία· καὶ ὑπάρχει ἐν αὐτῇ τόπος ἀπέραντος, ἔχων πληθυσμὸν ἴσον πρὸς τὸν τῆς Εὐρώπης ἁπάσης, ἀποτελῶν δὲ, ὡς ἐφαίνετο, μόνος ἐξαίρεσιν εἰς τοῦτον τῆς γενικῆς προόδου τὸν νόμον. Τοῦτο δὲ τόσῳ παραδοξότερον φαίνεται, καθ' ὅσον ἡ Κίνα δὲν ἔμεινεν ἄγευστος πολιτισμοῦ· πολλοῦ γε καὶ δεῖ· ἐξ ἐναντίας, ὁ πολιτισμός της εἶναι ὁ πρωτότοκος τῶν πολιτισμῶν. Τεσσαράκοντα αἰῶνας ἂν ἀποδώσωμεν εἰς αὐτὸν, οἱ Κινέζοι ἱστοριογράφοι θέλουσι νομίσει ὅτι τοὺς ἀδικοῦμεν καὶ τοὺς ὑβρίζομεν. Ἀλλὰ μὴ ἀποβλέποντες εἰς τὰ κατ' εἰσήγησιν ἐθνικῆς φιλαυτίας γεγραμμένα καὶ πιστευόμενα ὑπ' αὐτῶν, ἀρκεῖ ν' ἀναφέρωμεν τὰ ἐσχάτως εἰς τὸ βρετανικὸν μουσεῖον πεμφθέντα πολλὰ χαλκᾶ, ἀργυρᾶ καὶ χρυσᾶ νομίσματα, κατὰ τοῦτο ὑπέρτερα ὡς πρὸς τὸ σχῆμα τῶν ἡμετέρων, ὅτι ἐν τῷ μέσῳ ἔχουσιν ὀπήν, ὅπως διείρωνται εἰς κλωστὴν, καὶ εὐκολώτερον οὕτω μετρῶνται, φέροντα δὲ τινὰ ἐξ αὐτῶν χρονολογίαν *χιλίων ἑπτακοσίων ἐτῶν* πρὸ Χριστοῦ! Οἱ Κινέζοι λοιπὸν ἔκοπτον νόμισμα χίλια ἔτη πρὸ

τοῦ Φείδωνος, καὶ πεντακόσια ἔτη πρὸ τῶν ἡρωϊκῶν καιρῶν τῆς Ἑλλάδος. Προσέτι δὲ ὅλαι αἱ μέγισται τῶν ἀνακαλύψεων ὅσαι ἐτίμησαν τὸν ἀνθρώπινον νοῦν καὶ ὑπηρέτησαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ἡ γραφή, ὁ τύπος, ἡ πυρίτις, δὲν διεδόθησαν μὲν ἐκ Κίνας, ἀλλ' ἐγένοντο καὶ ἐν Κίνᾳ ὁμοίως ὡς καὶ ἀλλαχοῦ, καὶ πολὺ ἀρχαιότερον. Αἱ ἀνακαλύψεις καὶ ἐφευρέσεις φύονται λοιπὸν καὶ παρ' αὐτοῖς πυκναὶ καὶ ἐξαίσιοι ὡς καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ κατὰ τοῦτο διαφέρουσιν ὅτι δὲν καρποφοροῦσιν. Ὁ χείμαρος τοῦ πολιτισμοῦ πρὸ τετρακισχιλίων ἐτῶν προχεόμενος εἰς τὸ ἀχανὲς ἐκεῖνο κράτος, φαίνεται εἰς τέλμα μεταβληθεὶς, καὶ οὐδὲν παράγει ῥεῦμα προόδου· διότι ὁ μὲν πολιτισμὸς καλλιεργεῖται καὶ ἐν τῇ ὕλῃ, ἡ δὲ πρόοδος πρέπει νὰ διέλθῃ διὰ τοῦ πνεύματος. Ἐνώπιον λοιπὸν τῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα αἰώνων ἀμεταβλήτων ἐκείνων ἠθῶν, καὶ πεποιθήσεων, καὶ θρησκευτικῶν ἰδεῶν, καὶ πολιτικῶν διατάξεων, ἐδικαιολογεῖτο ἴσως ἡ ὑπόνοια ὅτι τὸ Κινεζικὸν πνεῦμα εἶναι ἀκίνητον, ὅτι τῆς προόδου ἡ ῥίνη δὲν εὑρίσκει λαβὴν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὸ δύο ἐτῶν ἤρχισε καὶ προοδεύει ἐν Κίνᾳ ἐπανάστασις ψεύδουσα τὴν τοιαύτην ἀδύνατον θεωρίαν, καὶ ἀποδεικνύουσα ὅτι δὲν ὑπάρχει λαὸς ἐπὶ γῆς δυνάμενος νὰ διαφύγῃ τῶν φυσικῶν νόμων τὸν γενικώτερον, τῆς προόδου τὸν νόμον. Μάτην οἱ Κινέζοι, χωριζόμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων διὰ θαλασσῶν καὶ ἐρήμων, ἤγειρον ὡς φραγμὸν καὶ προπύργιον κατὰ πάσης τῆς οἰκουμένης τὸ μακρὸν αὐτῶν τεῖχος. Ὁ χριστιανισμὸς διέπλευσε τὸν ὠκεανὸν, ὑπερέβη τὰς ἐρήμους, καὶ οἱ σκαπανεῖς καὶ ἱεραπόστολοι αὐτοῦ ἀπὸ βορρᾶ καὶ νότου ὑποσείουσιν ἤδη τὸ τεῖχος, καὶ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἐσχάτου τούτου προπυργίου τῶν ἀπηρχαιωμένων ἰδεῶν, θέλουσιν ἑνωθῇ τὰ κύματα τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ ὅστις θέλει κατακτήσει τὴν οἰκουμένην. Καὶ δὲν λέγομεν μὲν ὅτι αἱ ἐπὶ τῆς Κίνας, καὶ ἐν γένει ἐπὶ τῆς Ἀσίας ἀπόπειραι τῶν διαφόρων χριστιανικῶν λαῶν ἔχουσι χαρακτῆρα χριστιανικὸν, οὐδ' ἀγνοοῦμεν ὅτι αἱ ἐμπορικαὶ σχέσεις εἰσὶν ὁ πρώτιστος σκοπὸς τῶν ἀποστολῶν αὐτῶν. Ἀλλ' ἀδιάφορον! ἂν μία μόνον ὀπὴ ἀνοιχθῇ εἰς τὸ συνεχὲς τεῖχος, δι' αὐτῆς εἰσρέει ὁ χείμαῤῥος, καὶ μετ' οὐ πολὺ τὸ καταῤῥίπτει ὁλόκληρον. Πρὸς διάτρησιν δὲ τῆς ὀπῆς ταύτης καὶ πρὸς διάδοσιν τοῦ χριστιανισμοῦ, ὅσον παράδοξον καὶ ἂν φαίνηται, ἀληθὲς ὅμως εἶναι, ὅτι πολὺ δραστηριώτερον ἐνεργεῖ μία ἐμπορικὴ συνθήκη ἀπὸ τὰς μυριάδας τῶν βιβλίων ἃς διανέμουσιν αἱ βιβλικαὶ ἑταιρίαι, ἃς δ' οἱ βάρβαροι πωλῶσιν ἀντὶ ἑνὸς ποτηρίου οἰνοπνεύματος, καὶ πρὸς θρίαμβον τῆς ἀληθοῦς θρησκείας συντελεστικωτέρα ἦν ἡ πρεσβεία τοῦ Κ. Λαγρενὲ ἀπὸ πάσας τὰς προσπαθείας τῶν ἱεραποστόλων, οὓς τρώγουσιν ἐψητοὺς οἱ ἄγριοι τῆς Ἀμερικῆς· διότι ἡ ἐμπορικὴ συνθήκη, ἄκακος καὶ εἰρηνικὴ ὡς φαίνεται, εἶναι ὅμως ἡ φοβερωτάτη πολεμία τοῦ συστήματος τῆς μονώσεως καὶ τοῦ ἀποκλεισμοῦ, εἶναι ἡ κοινωνικὴ καὶ διεθνὴς ἔκφρασις τῆς αὐτόχρημα χριστιανικῆς ἰδέας τῆς ἀδελφότητος καὶ τῆς ἀλληλοβοηθείας. Ἂν οἱ Ἰαπωνοὶ βιασθῶσιν ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν νὰ συνομολογήσωσι συνθήκην εἰρήνης, οἱ λιμένες των δὲν θέλουσι μένει ἀπροσπέλαστοι εἰς τὰ κινδυνεύοντα πλοῖα, δὲν θέλουσι φονεύει τοὺς ναυαγοὺς, δὲν θέλουσι περιφρονεῖ τοὺς χριστιανοὺς ὡς βαρβάρους, οὐδὲ θέλουσι βιάζει αὐτοὺς νὰ πατῶσι τὸν σταυρὸν πρὶν πατήσωσι τῆς Ἰαπωνίας τὸ ἔδαφος.

Οὕτως ἀφ' οὗ ἐπετράπησαν τοῖς ξένοις ἡ ἐποίκησις τῆς Καντῶνος καὶ ἡ κατάληψις τῆς Χογκόγγης, καὶ αἱ ἐμπορικαὶ τῶν Ῥώσσων ἀποστολαὶ, ἠνεῴχθη τὸ τέως περίκλειστον οὐράνιον κράτος εἰς τὴν μεγίστην τῶν ξενικῶν δυνάμεων, εἰς τὴν δύναμιν τῶν ἰδεῶν, καὶ ὑφερπύσας ὁ χριστιανικὸς πολιτισμὸς, ἐκλόνησε τὸ δι' αἰώνων ἀσάλευτον ἔδαφος, καὶ παρήγαγε τὴν μεγάλην ἀναστάτωσιν, ἥτις σήμερον ἀπειλεῖ τὸν οὐράνιον θρόνον.

Οἱ Κινέζοι, ὡς γνωστὸν, εἰσὶ Μόγγολοι τὴν καταγωγὴν, ἔθνος ἥμερον καὶ γεωργικὸν, ἀσκοῦν τὰς χρησίμους τέχνας καὶ τὰς ἐπιστήμας, μάλιστα δὲ τὴν κατ' αὐτοὺς ὑπερτάτην τῶν ἐπιστημῶν, τὴν καλλιγραφίαν, αὐξόμενον δὲ καὶ πληθυνόμενον κατὰ τὴν ἐντολὴν καὶ ὑπὲρ αὐτὴν, ὥστε, μὴ ἐπαρκούσης τῆς ἀπεράντου αὐτῆς γῆς, κατοικεῖ πλωταῖς πόλεσι καὶ αὐτοὺς τοὺς εὐρεῖς ποταμούς του, νομιζόμενον δὲ εὐδαίμον, καὶ ὄν ἀληθῶς τοιοῦτο, διότι ἄλλην ἀνωτέραν εὐδαιμονίαν τῆς ὑλικῆς ἐκείνης οὐδ' ἐπεθύμει οὐδ' ἐφαντάζετο.

Μανδαρῖνος μετὰ τῆς συζύγου αὐτοῦ.

Ἀλλὰ πρὸ διακοσίων καὶ τινων ἐτῶν, ἔθνος βάρβαρον, Ταταρικῆς καταγωγῆς, οἱ Μαντζοὺ, κατελθόντες ἐκ τῶν βορείων ἐρήμων, καὶ ὑπερβάντες τὸ τεῖχος, περιέφερον τὴν σφαγὴν καὶ τὴν λεηλασίαν κατὰ πᾶσαν τὴν Κίναν, ἐξέβαλον τοὺς νομίμους αὐτοκράτορας, καὶ ἐκυρίευσαν τὸν οὐράνιον θρόνον. Ἀγροῖκοι δὲ καὶ ἀπαίδευτοι ὄντες, καὶ χειρωθέντες ὑπὸ τοῦ σχετικῶς ἀνωτέρου τῶν κατακτησάντων πολιτισμοῦ παρεδέχθησαν αὐτῶν τὴν γλῶσσαν, τὸ θρήσκευμα, τὰ ἔθιμα καὶ τὰ ἤθη, καὶ ἄρχουσιν ἐπ' αὐτῶν τῷ δικαιώματι τοῦ ἰσχυροτέρου. Τὸ κινεζικὸν ὅμως ἔθνος, ἀφ' ὅτου ἠσθάνθη τὸν μύωπα τῶν ἰδεῶν αἵτινες μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐξ Εὐρώπης κατήρχοντο πρὸς αὐτὸ, ἤρχισεν ἀποσείον τὸν μακρὸν αὐτοῦ λήθαργον, καὶ δυσφοροῦν πρὸς τὸν ζυγὸν τῶν ξένων τυράννων, ἤρεν ὅπλα ἐν ὀνόματι τοῦ ἀπαραγράπτου δικαιώματος τῆς αὐτονομίας. Οἱ Κινέζοι, ἂν καὶ σχιστοὺς καὶ λοξοὺς ἔχοντες τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἂν καὶ μακροὺς τοὺς μύστακας καὶ μακροὺς τοὺς ὄνυχας, καὶ τοὺς χιτῶνας ποδήρεις, καὶ τὰ ξίφη βραχέα καὶ δύσχρηστα, ἂν καὶ πυροβόλοις χρώμενοι ἐνωπλισμένοις διὰ θρυαλλίδων, καὶ ὅλως ἀναξίοις τῶν ἐφευρετῶν τῆς πυρίτιδος, ἔχουσιν ὅμως, ὡς πάντα τὰ κανονικῶς ὠργανισμένα κράτη, καὶ πεζικὸν, καὶ ἱππικὸν καὶ πυροβολικὸν, καὶ μάχονται, ὅταν δὲν πρόκειται ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν ἀκαταμάχητον εὐρωπαϊκὴν ἐπιστήμην, οὐκ εὐκαταφρονήτως. Καὶ οἱ μὲν Μαντζοὺ αὐτοκράτορες ἔχουσι στρατὸν ταταρικὸν, θρασὺν καὶ ἀκόλαστον, καὶ μᾶλλον ἐπίφοβον τοῖς πολίταις ἢ τοῖς ἐχθροῖς, τὸ δ' ἐπαναστὰν ἔθνος, ὑπερμαχοῦν τῶν ναῶν καὶ τῶν ἑστιῶν του, καὶ ἐμπνεόμενον ἀπὸ τῆς ἐλευθερίας, ὠργάνισε στρατοὺς ἐθελοντὰς, οἵτινες πανταχοῦ σχεδὸν ἀναδείκνυνται νικηταὶ, καὶ ἐπ' ἐσχάτοις ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν πρωτεύουσαν, τὴν Πεκίνην. Καὶ δὲν ἐδυνήθησαν μὲν νὰ διατηρηθῶσιν ἐν αὐτῇ, ἀλλ' οὐχ ἧττον μετέβαλον μεγάλως τῶν πραγμάτων τὴν φάσιν ἀφ' οὗ καιροῦ ὁ πρέσβυς τῶν βαρβάρων τῆς δύσεως δὲν ἐδυνήθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν οὐράνιον αὐτοκράτορα εἰμὴ ἀφ' οὗ ἐννεάκις προσκυνήσας ἐφίλησε τὴν κόνιν. Τὴν σήμερον ὁ οὐράνιος αὐτοκράτωρ καταφεύγει εἰς τοὺς βαρβάρους τῆς δύσεως, καὶ ταπεινῶς τοὺς ἐκλιπαρεῖ, φιλῶν, ἂν ἦναι ἀνάγκη, τρεῖς ἐννεάκις τὴν κόνιν, νὰ πέμψωσι τοὺς στόλους των ὅπως διατηρήσωσι τὴν ἀκεραιότητα τῆς αὐτοκρατορίας του ὅλως ἀπειλουμένην ὑπὸ τοῦ ἔθνους τοῦ μεταβαλόντος τὰ δεσμά του εἰς ζίφη.

Ἀλλὰ δὲν ἀποδεικνύει ἡν ἀνωτέρω ἠνιττόμεθα τοῦ τάσιν πρὸς τὸν χριστιανισμὸν, ἡ προσφυγὴ μόνη αὕτη τοῦ αὐτοκράτορος πρὸς τοὺς χριστιανικοὺς λαοὺς, ὧν ἀναγνωρίζει ἤδη τὴν ὑπεροχήν. Πολὺ χαρακτηριστικώτερον εὑρίσκομεν αὐτὴν χαρακτηριζομένην ἐκ τῶν προκηρύξεων τοῦ ὁπλισθέντος λαοῦ, αἵτινες δεικνύουσι τὸ κίνημα αὐτοῦ αὐτόχρημα ἐθνικὸν, καὶ, πολλὰς περιέχουσαι καὶ περιέργους νύξεις περὶ τῆς κοινωνικῆς καταστάσεως τῶν Κινέζων, ἐκφράζουσι συγχρόνως ἀρχὰς δικαιοσύνης, ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας, αἵτινες ἀπορρέουσιν οὐχὶ ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τοῦ Φὸ ἢ τοῦ Κονφουκίου, ἀλλ' ἐκ καθαρωτέρας ἠθικῆς πηγῆς, ἐξ αὐτοῦ τοῦ χριστιανισμοῦ.

Πεζὸς στρατιώτης.

Ἱππεὺς στρατιώτης

Ἰδοὺ τί γράφει εἷς τῶν στρατηγῶν αὐτῶν ἐν τῇ προκηρύξει του·

» Φαίνεται ὅτι πάντες οἱ ἐν ἀξιώμασιν εἰσὶ λῃ-

στρικώτεροι τῶν λῃστῶν, καὶ πάντες οἱ Μανδαρίνοι τῆς ἐξουσίας εἰσὶ λύκοι καὶ τίγρεις, ἕνεκα τῆς ἀρρωστίας τοῦ αὐτοκράτορος, ἀπομακρύνοντος μὲν πάντας τοὺς τιμίους πολίτας. προσδεχομένου δὲ μόνον τὰ σκύβαλα τῆς ἀνθρωπότητος. Αὐτὸς πωλεῖ τὰς ἀρχὰς καὶ ὑπ' αἰσχροκερδείας διακαίονται μικροὶ καὶ μεγάλοι. Καὶ οἱ μὲν μεγάλοι ἀχαλινώτως παραδίδονται εἰς πᾶσαν κακίαν, οἱ δὲ πτωχοὶ οὐδεμίαν ἔχουσι προσφυγὴν κατὰ κακώσεων, ὧν φρίκην ἐμπνέει καὶ ἡ ἁπλῆ ἐξιστόρησις.... Ἀλλ' ὁ μέγας ἐθνικὸς στρατὸς συνέρχεται ὡς τὰ σύννεφα. Ἀνεκτήσαμεν ἤδη καὶ εἰρηνοποιήσαμεν δύο ἐπαρχίας, καὶ εἰς τρίτην εἰσερχόμενοι. προσκαλοῦμεν τὸν λαὸν νὰ μὴ ταραχθῇ. Οἱ γεωργοί, οἱ ἐργάται. οἱ ἔμποροι, ἃς μὴ διακόψωσι τὰς ἐργασίας των· ἃς μᾶς ἑτοιμασθῶσι δὲ ἐρόδια καὶ ζωοτροφίαι ἀντὶ ἐξοπλιτέων ἀποδεικτικῶν. Ἂν δ' οἱ

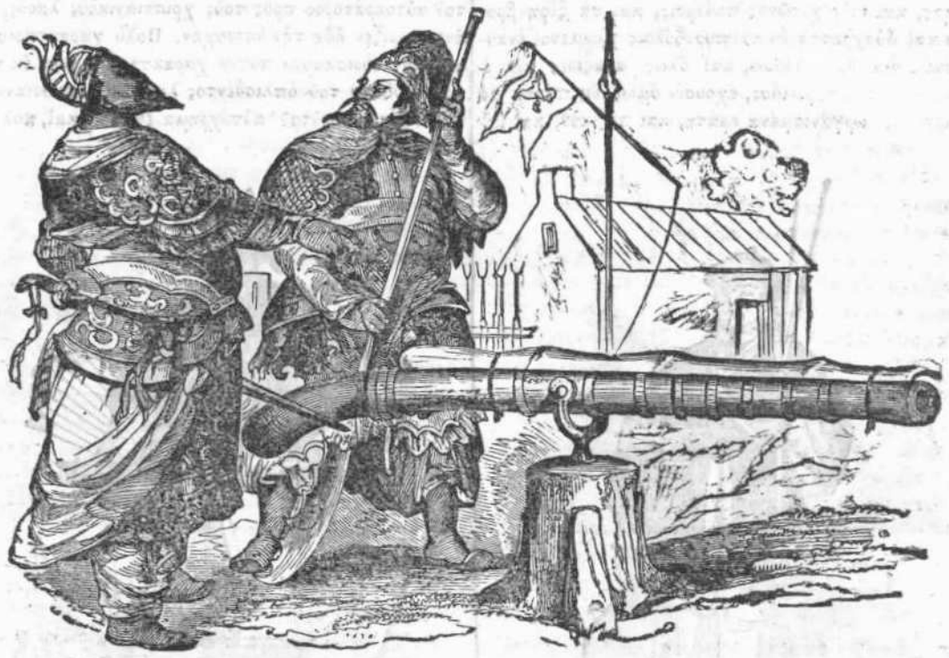

Πυροβολικόν.

λῃσταὶ τῶν μερῶν δι' ὧν διερχόμεθα, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς παρουσίας ἡμῶν, κακουργήσωσιν, ἃς μᾶς καταγγελθῶσι, καὶ θέλομεν τοὺς ἐξολοθρεύσει. »

Καὶ ἐν τῇ προκηρύξει ἄλλου στρατηγοῦ·

« ... Ὁσάκις ἐκυρίευσα πόλιν, ἀπεκεφάλισα τοὺς ἅρπαγας καὶ διεφθαρμένους μανδαρίνους καὶ ἄρχοντας οἵτινες τὴν ἐπίεζον, οὐδέποτε δὲ ἤγγισα οὐδένα ἐκ τῆς τάξεως τοῦ λαοῦ. Ἀσχοληθῆτε ἄρα ἀφόβως σεῖς καὶ αἱ οἰκογένειαι ὑμῶν εἰς τὰς συνήθεις σας ἐργασίας. Ἤκουσα ὅτι λῃσταὶ ἀγύρται, ἐκ τῆς διαβάσεως ἡμῶν ὠφελούμενοι, περιύβριζον τὰς γυναῖκας, διήρπαζον τὰς οἰκίας, καὶ συλλαβὼν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, τοὺς ἀπεκεφάλισα. Οἱ πιστοὶ πολῖται ἃς γράψωσιν ἐπὶ τῆς θύρας των τὴν λέξιν *Σεούν*, (εὐπειθής,) καὶ ἃς μὴ φοβῶνται. Ἐρωτῶ τοὺς ἀγοράσαντας ἐξ ὑμῶν τίτλους καὶ βαθμοὺς παρὰ τῆς Κυβερνήσεως, τί ἐκέρδησαν ; Καὶ ἐκ τῶν φιλολογικῶν διακρίσεων ὅσας ἐζητήσατε παρὰ τῶν Τατάρων Μαντζοῦ, τί σᾶς ἔμεινε ; Καὶ ἐγὼ καὶ οἱ ὁπαδοί μου εἴμεθα πολῖται τῆς μεγάλης κινεζικῆς αὐτοκρατορίας, ἀναγινώσκομεν τὰ βιβλία τῶν ἀρχαίων ἡμῶν σοφῶν, καὶ δὲν ταπεινούμεθα ζητοῦντες βαθμοὺς καὶ τίτλους ἀπὸ βαρβάρους Μαντζού. Ῥίψατε τὰ διπλώματά των, καὶ ἅμα κυριεύσω τὴν Ναγκίνην, θέλω συστήσει συναγωνισμοὺς καὶ ἐξετάσεις καὶ διανείμει διπλώματα διδακτορικά. Τοὺς δὲ ναοὺς καὶ τὰ μοναστήρια τῶν Βουδιστῶν ἱερέων, ὡς καὶ τὰ κτήματα τῶν κυβευτηρίων καὶ τῶν καταγωγίων τῆς κακοηθείας, θέλω τὰ διανείμει εἰς τοὺς πτωχοὺς τῶν χωρίων... Ὅταν συμπληρώσω τὸν θρίαμβον ἐπὶ τῶν Μαντζοῦ, θέλω ἐπανορθώσει τὰ πάντα κατὰ τὰ ἀρχαῖα τῆς Κίνας ἔθιμα. »

Ἰδοὺ τίς ὁ ἐθνικὸς καὶ ἀναμορφωτικὸς χαρακτὴρ τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης. Τὴν δ' ἀπόδειξιν ὅτι ἡ ἠθικὴ αὕτη εἶναι ἀπόῤῥοια χριστιανικὴ καὶ ὅτι ἡ ἐπανάστασις ἀληθῶς τὴν χριστιανικὴν ἀναπεταννύει σημαίαν, περιέχει τὸ ἄλλο τοῦτο ἀξιόλογον ἀπόσπασμα προκηρύξεως δύο στρατηγῶν οἵτινες εἰσὶν οἱ πληρεξούσιοι τοῦ ἐθνικοῦ αὐτοκράτορος, ὁ μὲν ἐν τῇ δύσει, ὁ δὲ ἐν τῇ ἀνατολῇ·

« Ἡμεῖς, Ὑάγκ, ἀρχιστράτηγος τῆς ἀνατολῆς, καὶ Σεκοὺ, ἀρχιστράτηγος τῆς δύσεως, προκηρύττομεν ὅτι διετάχθημεν ὑπὸ τοῦ θεοῦ νὰ καταστρέψωμεν τοὺς δαίμονας καὶ νὰ σώσωμεν τὸν λαόν. Κατὰ

τὴν Παλαιὰν Γραφὴν ὁ Μέγας θεὸς ὁ ἐπουράνιος πατὴρ ἔπλασεν ἐν ἑξ ἡμέραις τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὰ πράγματα πάντα. Ὁ μέγας θεὸς εἶναι πατὴρ πνευματικὸς, πατὴρ ἐν πνεύματι, τὰ πάντα εἰδώς, τὰ πάντα δυνάμενος, καὶ πανταχοῦ παρών. Πάντα τὰ ἔθνη τὰ ὑπὸ τὸν οὐρανὸν ἀναγνωρίζουσι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. Ἐρευνῶντες τὰ συμβάντα τοῦ παρελθόντος, βλέπομεν ὅτι ἀπὸ τῆς πλάσεως πολλάκις ὁ μέγας θεὸς ἐξέφρασε τὴν ὀργήν του. Ἅπαξ ἔβρεξε μεγάλην βροχὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαρακοντα νύκτας, ἥτις παρήγαγε τὸν κατακλυσμόν. Ἄλλοτε δὲ πάλιν ὁ μέγας θεὸς ἦλθεν ἐν τῇ ὀργῇ του καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Ἰσραὴλ ἀπὸ γῆς Αἰγύπτου. Καὶ ἐκ τρίτου δὲ ἐνέπτυξε τὴν φοβεράν του μεγαλοπρέπειαν, ὅθεν ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου, ὁ Κύριος Ἰησοῦς, ἐνεδύθη σῶμα ἐν Ἰουδαίᾳ, καὶ ἔπαθεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Καὶ ἐν τοῖς ἐσχάτοις δὲ χρόνοις ἔδειξε τὴν ἀγανάκτησίν του, πέμψας ἐν 1837 οὐράνιον ἄγγελον ὅπως ἐξολοθρεύσει τοὺς δαίμονας καὶ τοὺς ἀσεβεῖς. Ἔπεμψε δὲ τὸν οὐράνιον τοῦτον ἡγεμόνα ὅπως ἀναβῇ εἰς τὸν θρόνον, καὶ σώσῃ τὸν λαόν. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1848 μέχρι 1851 ὁ μέγας θεὸς εὐσπλαγχνίσθη τὰ δυστυχήματα τοῦ λαοῦ, καὶ κατὰ τὴν τρίτην σελήνην τοῦ παρελθόντος ἔτους ἐπιστὰς ὁ οὐράνιος ἄγγελος, καὶ κατὰ τὴν ἐννάτην σελήνην Ἰησοῦς ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου ἀπεκαλύφθη διὰ μυρίων πράξεων τῇ ἰσχύος του, φονεύσας παμπληθεῖς ἐχθροὺς καὶ ἀσεβεῖς εἰς μάχας ἐκ τοῦ συστάδην. Διότι τίς ἀντιστήσεται, εἰς τοῦ οὐρανοῦ τὴν μεγαλειότητα ; Πόσον εὐδαίμονες εἶσθε ὅτι ἐγεννήθητε κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ὅπως ἴδητε τὴν δόξαν του ! Ὁ Τάταρος οὗτος, ὁ δαίμων, ὅστις ἦτο δοῦλος Μαντζοῦ κατ' ἀρχὰς, εἶναι ὁ αἰώνιος ἐχθρὸς τῆς κινεζικῆς ἡμῶν γενεᾶς· αὐτὸς ἐδίδαξε πολλοὺς τοῦ λαοῦ νὰ λαμβάνουσι σχῆμα δαιμόνιον, νὰ λατρεύωσι τὴν διαφθορὰν, νὰ ἀπειθῶσι πρὸς τὸ πνεῦμα, καὶ νὰ ἐπανίστανται κατὰ τοῦ μεγάλου θεοῦ. Διὰ τοῦτο ὁ θεὸς τὸν κατεδίκασεν. Ὁ δὲ στρατὸς ἡμῶν, θέλων νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ θεοῦ, ὅστις δέχεται πάντας τοὺς ἀνθρώπους εἰς τοὺς κόλπους τῆς εὐσπλαγχνίας του, ἐκινήθη εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἐλέους, ἀνοίγων πᾶσιν ἀδελφικὰς ἀγκάλας.... (Ὁ θεὸς πέμπει τὸν νόμιμον ἡγεμόνα νὰ ἄρξῃ ἐπὶ τοῦ λαοῦ του. Σεῖς βοηθήσατε νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν του...) »

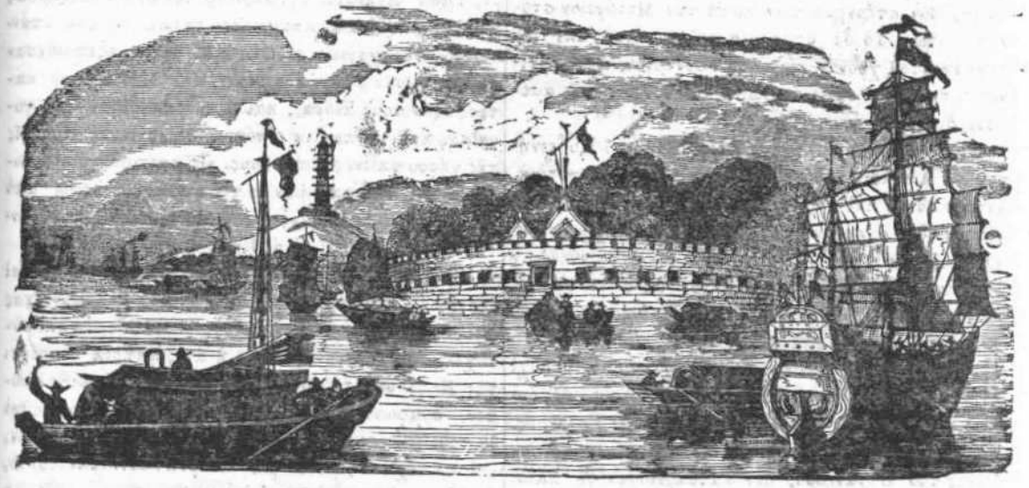

Ὀχυρώματα Κινεζικά.

Προφανὲς εἶναι ὅτι ὁ ἐπαναστατήσας λαὸς τῆς Κίνας βαδίζει τὴν ὁδὸν τοῦ χριστιανισμοῦ, δὲν εἶναι βεβαίως ὁ στρατηγὸς τῆς Δύσεως καὶ τῆς Ἀνατολῆς βαθεῖς θεολόγοι εἰσέτι, ἀλλ' ἀπαρακαλύπτως ὀνομάζουσι τὸν Χριστὸν Σωτῆρα τοῦ κόσμου, καὶ ἴσως ὁ νόμιμος ἡγεμὼν οὗ τὰ ὅπλα φέρει ἤδη ἡ νίκη, ὅταν ἐνθρονισθῇ εἰς Πεκίνην, ἀναδειχθῇ ὁ Κωνσταντῖνος λαοῦ τριακοσίων ἑκατομμυρίων, καὶ εἰσαγάγει ἐν τῶν μεγίστων ἐθνῶν τῆς Ἀσίας εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου, ἣν βαδίζει τὸ ἄριστον μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Θέλει ἄρα γε ὑπακούσει ἡ Εὐρώπη εἰς τὴν πρόσκλησιν τῶν Τατάρων, καὶ θέλει τοὺς ὀρέξει χεῖρα βοηθείας ὅπως ἐξακολουθῶσι καταθλίβοντες λαὸν παρέχοντα λαμπρὰς ἐλπίδας καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν ἔποψιν τῆς χριστιανωσύνης; Τὸ καθ' ἡμᾶς ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἀξίων λαῶν ἐξηυγενισμένων τὸ ὑπερβολικὸν τοῦτο σέβας ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος, καὶ ὅτι πᾶσαι ἡμῶν αἱ συμπάθειαι εἰσὶν ὑπὲρ τῶν μαχομένων ὑπὲρ τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς ἐλευθερίας των, καὶ πᾶσαι ἡμῶν αἱ ἀρχαὶ ἐναντίον τῶν βαρβάρων καὶ ἀπίστων τυράννων αὐτῶν, καὶ ἐναντίον τοὺς λοιποὺς ἀπὸ τῆς κοινωνίας τοῦ πολιτισμοῦ ἀποκλείοντος κινεζικοῦ τείχους.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ
ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΩΝ ΑΝΕΚΔΟΤΩΝ (*)

—ο—

Εἴπομεν ἄλλοτε ὅτι ὁ Κυβερνήτης ἠγάπα νὰ ἐπισκέπτεται αὐτοπροσώπως τὰς ἐπαρχίας, νὰ ἐξετάζῃ ἰδίοις ὀφθαλμοῖς περὶ τῆς καταστάσεως αὐτῶν, καὶ νὰ παρατηρῇ ἐν τῷ τόπῳ αὐτῷ ποῖαι αἱ ἀνάγκαι καὶ ποία ἡ προσφυεστέρα θεραπεία. Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ μεταβῇ καὶ εἰς τὴν δυτικὴν Ἑλλάδα, εἰς τὸ στρατόπεδον τοῦ ἀρχιστρατήγου Τσῶρτς, καὶ ἐκεῖθεν καταπλέων εἴς τινα λιμένα τῆς Πελοποννήσου νὰ ἐπανέλθῃ διὰ ξηρᾶς.

Τὴν 15 Ἰουνίου 1828 ἀνεχώρησεν ἐκ Πόρου. Ὅλοι ἐνθυμούμεθα ὅτι, ὅτε πρὸ πέντε μηνῶν ἔφθασεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἦλθε συνεπιφέρων τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν συνδρομὴν τῶν τριῶν Συμμάχων Δυνάμεων, καὶ τὸ ἰσχυρὸν στήριγμα τῶν κατὰ τὴν Μεσόγειον στόλων αὐτῶν. Τὸ δὲ στήριγμα τοῦτο ἦτο, ἐπί τινα τουλάχιστον χρόνον, τοσούτῳ σύντονον, ὥστ' ἐφαίνετο ὅτι καὶ οἱ τρεῖς στόλοι διετέλουν ὑπὸ τὰς ἀμέσους διαταγάς του.

Κατὰ τὰς διὰ θαλάσσης περιοδείας τοῦ Κυβερνήτου οἱ Ἄγγλοι, καθὸ πρωτεύοντες περὶ τὰ ναυτικά, ἀντεποιοῦντο καὶ τῆς προτιμήσεως τοῦ νὰ φέρωσιν αὐτοὶ τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως. *Ὁ Πολεμοπτύων* — Warspite, — ἦτο συνήθως ἡ Σαλαμινία ναῦς ἡ ὁδηγοῦσα αὐτὸν ὡς ἄγγελον πρὸς τοὺς πάσχοντας λαοὺς τῆς ἠρημωμένης Ἑλλάδος. Ἐπ' αὐτοῦ λοιπὸν ἐπέβη καὶ τότε.

Καὶ ὅμως δὲν ἠγάπα τοὺς Ἄγγλους· καὶ οὐχὶ μόνον δὲν τοὺς ἠγάπα, ἀλλ' ἐθεώρει αὐτοὺς ἀσπόνδους τῆς Ἑλλάδος ἐχθρούς, καὶ ἀπεκάλει *Τούρκους*. Καὶ ἐὰν μὲν ἐμίσει αὐτοὺς ὡς δεσπόζοντας τῆς πατρίδος του Ἑπτανήσου, δὲν κατακρίνομεν τὸ πάθος του· διότι καὶ ἡ ἐπιεικεστέρα ξενικὴ ἐξουσία, καὶ αὐτὴ ἡ πρόσκαιρος ξενικὴ ἐπέμβασις εἶναι ἀξία ἀποστροφῆς. Ὁ Ἀριστοτέλης τυραννικὸν ὠνόμαζε καὶ αὐτὸ « τὸ χρῆσθαι συσσίτοις καὶ συνημερευταῖς ξενικοῖς, » καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν εἶχεν ἄδικον· διότι, προτιμῶ νὰ κύψω τὸν αὐχένα ὑπὸ ζυγὸν ἐγχωρίου καταδυναστείας, ἢ νὰ συμποσιάζω καὶ νὰ συνεντρυφῶ ἐν τῇ πατρίδι μου μετ' ἀλλοφύλων ἀρχόντων. Δὲν εἶμαι *δοῦλος* εἰμὴ ὅταν ὑποτάσσωμαι εἰς ἀλλοτρίαν, ὁποιανδήποτε, κυβέρνησιν.

Τὸ νὰ θεωρῇ ὅμως τοὺς Ἄγγλους ἐχθροὺς ἀσπόνδους τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει, τοῦτο ἐμαρτύρει παραφορὰν πάθους εἰς ὃ ἐθυσίαζε τὴν εὐγνωμοσύνην τὴν ὁποίαν ὡς Ἕλλην ὤφειλε πρὸς τοὺς πρωταγωνιστὰς τῆς πράξεως τῆς 23 Μαρτίου 1826. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγνώριζεν ὅτι οἱ Ἄγγλοι ὑπεστήριξαν τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλλάδος χάριν ἰδίου τέλους, αὐτός, οὗ τινος ἡ κόμη ἐλευκάνθη ἐν μέσῳ τῶν δυναστῶν τῆς γῆς, αὐτός, ὅστις τὴν σπανίαν ὀξύνοιαν δι' ἧς ἐπροικίσθη ὑπὸ τῆς φύσεως, ἠκόνισε μεταξὺ τῶν συζητήσεων καὶ τῶν διαβουλευμάτων δι' ὧν ἀνετράπησαν ἢ μετερρυθμίσθησαν ἀρχαῖα, καὶ συνεκροτήθησαν νέα κράτη, *κατὰ τὰ ἀρέσκοντα τοῖς δυνατοῖς*, δὲν ἔπρεπε νὰ λησμονήσῃ ὅτι ἐπὶ πολιτικῆς πλατωνικὸς ἔρως δὲν ὑπάρχει, καὶ ὅτι μακάρια τὰ ἔθνη, τὰ ἀσθενῆ πρὸ πάντων, ὅταν τὰ συμφέροντα αὐτῶν δὲν ἀντικρούωνται πρὸς τὰ τῶν ἰσχυροτέρων.

Ἡ ἀλήθεια αὕτη, ἀλήθεια δυστυχῶς ἀδικωτάτη, συνεγεννήθη μετὰ τῶν αἰώνων αὐτῶν. Οἱ προπάτορες ἡμῶν Ἀθηναῖοι ἐφημίζοντο τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὡς μᾶλλον φιλοδίκαιοι καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένοι ἁπάντων τῶν συγχρόνων ἐθνῶν. Καὶ ὅμως ἐξεπόρθησαν καὶ ἠρήμωσαν πόλιν ἐλευθέραν, τὴν Μῆλον, καὶ κατέσφαξαν τοὺς ἄνδρας, καὶ ἐξηνδραπόδισαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία εἰπόντες πρὸς τοὺς ἀτυχεῖς τῆς νήσου ἐκείνης κατοίκους, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Θουκυδίδης, ὅτι, « δίκαια μὲν ἐν τῷ ἀνθρωπείῳ λόγῳ ἀπὸ τῆς ἴσης ἀνάγκης κρίνεται, δυνατὰ δὲ οἱ προύχοντες πράσσουσι, καὶ οἱ ἀσθενεῖς ξυγχωροῦσι. »

Ἴσως καὶ οἱ Ἄγγλοι ἀνέσκαπτον τὰς πόλεις, καὶ ἐφόνευον τοὺς νέους, καὶ ἠχμαλώτευον τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν ἐὰν συνέφερεν αὐτοῖς. Ἀλλ' εὐτυχῶς τὸ συμφέρον αὐτῶν, ἡ ἀνεξαρτησία τουτέστι τῆς Ἑλλάδος, ἦτο τότε καὶ ἔσεται, μὴ ἀμφιβάλλωμεν, σύμφωνον πρὸς τὸ ἡμέτερον. Ἔπρεπε διὰ τοῦτο νὰ τοὺς μισήσωμεν; Ἂς δεχώμεθα τὰς εὐεργεσίας, καὶ προσέχοντες μόνον μὴ ὑποκρύπτωσιν ἐπιβουλήν, ἂς ἀδιαφορῶμεν διὰ τὴν αἰτίαν.

Τὸ ἀδικαιολόγητον τοῦτο μῖσος τοῦ Κυβερνήτου μ' ἐνθυμίζει ὅ,τι μ' ἔλεγε πρό τινων ἐτῶν Γάλλος περιηγητὴς μεθ' οὗ εὐτύχησα νὰ συμπλεύσω. Ὁ Γάλλος αὐτὸς ἦτο ἀνὴρ ἐπιστήμων, οὗτινος τὰς θεωρητικὰς γνώσεις ἐσφυρηλάτησε καὶ διελεύκανεν, οὕτως εἰπεῖν, ἡ παγκόσμιος πεῖρα. Ὀνομάζω δὲ αὐτὴν παγκόσμιον διότι εἶχε περιέλθει καὶ τὰ τέσσαρα μέρη τῆς γῆς, καὶ μελετήσει φιλοσόφως τὴν φύσιν, τὰ ἤθη καὶ τὰ πολιτεύματα τῶν ἐθνῶν. Οἱ Ἕλληνες μ' ἔλεγεν, ἔχουσιν ἄπειρον πνεῦμα· ἐθαύμασα τὴν εὐφυΐαν αὐτῶν· καὶ ὅμως ἤκουσα ἐκ τοῦ στόματός τινων ἰδέαν παράδοξον ἐξελέγχουσαν ἔλλειψιν κρίσεως· ἤκουσα πολλοὺς λέγοντας ὅτι ἡ Ἀγγλία, φοβουμένη μὴ ἡ ἐμπορικὴ τῆς Ἑλλάδος ναυτιλία ἀνταγωνισθῇ πρὸς τὴν Βρεταννικήν, κατατρέχει αὐτήν. Ἐπεσκέφθης ποτέ, μὲ ἠρώτησε, τὴν Ἀγγλίαν; Ἐὰν τὴν ἐπεσκέφθης καὶ ἴδες ἐντὸς τῶν docks αὐτῆς ἓν μόνον πλοῖον φέρον ἐκ τῶν Ἰνδιῶν ἐμπορεύματα, ἐπείσθης βεβαίως ὅτι τὸ φορτίον τοῦ ἑνὸς τούτου πλοίου τιμᾶται ἀντὶ ὅλων τῶν φορτίων ἔτους ὁλοκλήρου πάντων τῶν Ἑλληνικῶν πλοίων. Τί δὲ ἤθελες εἰπεῖ ἐὰν ἔβλεπες, ὡς ἐγώ, τὴν Ἀγγλικὴν ἐμπορίαν ἐν αὐταῖς ταῖς Ἰνδίαις; Ἀπορῶ, προσέθηκε, πῶς ἄνθρωποι νοήμονες ὅπως ὑμεῖς ἔχουσι τοιαύτην γελοίαν ἰδέαν.

Ὁ Γάλλος φίλος μου ἤθελε βεβαίως προτείνει ἐπιχείρημα πολὺ ἰσχυρότερον, τοὺς περὶ ἐλευθερίας τῆς ἐμπορίας νόμους, ἐὰν ἦσαν τότε ἐκδεδομένοι.

Ἀλλ' ἂν καὶ τοιαῦτα ἐφρόνει περὶ τῶν Ἄγγλων ὁ Κυβερνήτης, ἠναγκάζετο διὰ λόγους πολιτικοὺς νὰ συμπλέῃ μετ' αὐτῶν. Οὐχ ἧττον ὅμως ἠνόχλει αὐτὸν καί τις γαστρονομικὸς κανὼν τῶν τέκνων τῆς Ἀλβιόνης. Τὰ τέκνα τῆς Ἀλβιόνης πράττουσιν, ὡς γνωστόν, τὰ ἔργα αὐτῶν ἐν ῥητῇ ὥρᾳ καὶ μετὰ πολλῆς καὶ ἐπισήμου ἀκριβείας. Ἐντεῦθεν ὁ μὲν χρόνος ὁ προσδιωρισμένος εἴς τινα ἐργασίαν δὲν τολμᾷ πώποτε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν χώραν τοῦ γείτονός του χρόνου τοῦ ἀφιερωμένου εἰς ἄλλην, τὰ δὲ ἔργα, καὶ τὰ εὐτελέστερα πολλάκις, ἐκτελοῦνται χωριστῶς καὶ ἐσκεμμένως, καὶ ἀποκρούουσι πᾶσαν ἄλλου ἔργου ἐπέμβασιν. Ἔχουσι προσδιωρισμένον τὸ πότε καὶ πόσον πρέπει νὰ ἐργάζωνται, πότε καὶ πόσον νὰ ἀναπαύωνται, πότε καὶ πόσον νὰ ψυχαγωγῶνται διὰ περιπάτων ἢ δι' ἐπισκέψεων, καὶ πότε, ἀλλὰ νὴ Δία καὶ πόσον νὰ τρώγωσι καὶ νὰ πίνωσι. Καὶ μὴ νομίσωμεν ἡμεῖς οἱ συγχρόνως καὶ ἀκαθέκτως πολλὰ μὲν ἐπιχειροῦντες ὀλίγα δὲ εἰς πέρας φέροντες ὅτι ὁ μεθοδικὸς οὗτος καταμερισμὸς τῶν ὡρῶν τοῦ βίου εἶναι ἀπόρροια ψυχῆς νωθρᾶς ἢ ὑπολογισμοῦ παιδαριώδους, ἐξ ἐναντίας, ἡ Ἀγγλοσαξωνικὴ φυλή, καὶ ὡς ἐπιστήμων, καὶ ὡς ἔμπορος, καὶ ὡς στρατιώτις, καὶ ὡς ναυτική, καὶ ὡς πράττουσα τὰ τῆς πόλεως διακρίνεται ἐπὶ σπανίᾳ δραστηριότητι· ἐνῷ ἡ μέθοδος, παραχωροῦσα εἰς ἑκάστην ἐργασίαν τόσον χρόνον ὅσου ἔχει χρείαν, καὶ ἀπαιτοῦσα νὰ ἄρχεται αὕτη καὶ νὰ λήγῃ ἐντὸς τῶν ὡρισμένων ὁρίων, πολλαπλασιάζει αὐτὴν καὶ ἀνακουφίζει τὴν φύσιν καταπονουμένην καὶ δυσφοροῦσαν ὁσάκις ὑποβάλλεται ἐπὶ πολλὰς ὥρας καὶ συνεχῶς εἰς τὸ αὐτὸ ἔργον.

Ἡ αὐτὴ λοιπὸν τάξις ἐπεκράτει καὶ εἰς τὰ τῆς τραπέζης τοῦ διευθύνοντος τὸν *Πολεμοπτύοντα*. Δύω ὥρας, ὥρας ἀτελευτήτους, διήρκει τὸ γεῦμά του, καὶ ὁ ὀλιγόσιτος Κυβερνήτης, ὅσῳ καὶ ἂν ηὔξανεν ἡ ὄρεξίς του κατὰ τὰς διὰ θαλάσσης περιηγήσεις, δυσανεσχέτει καθ' ὑπερβολὴν περὶ τὴν τοσαύτην βραδύτητα.

Εἶπον ὀλιγόσιτον τὸν Κυβερνήτην, καὶ μὲ φαίνεται ἄξιον νὰ μάθῃ ὁ ἀναγνώστης τὸν βαθμὸν τῆς λιτότητος αὐτοῦ. Ἠναγκάσθη ποτέ, δὲν ἐνθυμοῦμαι τὴν αἰτίαν, νὰ μεταβῇ ἐξ Αἰγίνης εἰς Πόρον, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ τὴν ἐπιοῦσαν. Διὰ νὰ κατορθωθῇ δὲ ὅσον τάχιον ὁ πλοῦς ἐπέβη εἰς *γολέτταν* μικράν, τὴν τοῦ Δημ. Ὀρλώφ, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Γεν. Γραμματέως τῆς ἐπικρατείας Κ. Σ. Τρικούπη καὶ τοῦ γράφοντος τὰς ἀναμνήσεις ταύτας, καὶ ἕνα μόνον ὑπηρέτην ἔχων ἀκολουθοῦντα. Καὶ ἡ μὲν ἡμέρα ἦτο ὡραία, οὐχὶ ὅμως καὶ ὁ ἄνεμος, ὅστις, πνέων σχεδὸν ἀντίπρωρος, ἐβίαζε τὸ Σπετσιωτικὸν σκαφίδιον νὰ ἐναλλάσσῃ ἀδιακόπως ἀπὸ τῆς ὑπηνέμου πρὸς τὴν προσήνεμον τὰς λευκὰς πτέρυγάς του καὶ νὰ λοξοδρομῇ. Βραδέως ἄρα ἐχωροῦμεν ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ ὁ πεπτικώτατος στόμαχός μου, στόμαχος νέου μόλις μετροῦντος ἔτη δεκαεννέα, ἐσπαράσσετο ὑπὸ παλμῶν ὁμοιαζόντων τῇ ἀληθείᾳ ἅλματα λέοντος. Ἀνυπομόνως ἀνέμενον τὸ γεῦμα ἢ τὸ πρόγευμα ὅτε ἴδον τὸν ὑπηρέτην κρατοῦντα κυάθισκον καὶ φιαλίδα ἡμίκενον περιέχουσαν ὑγρὸν πρασινωπόν, καὶ ἐρχόμενον πρὸς τὸν Κυβερνήτην. Νομίσας ὅτι πάσχων ἔμελλε νὰ πίῃ ἰατρικόν, ἴσως δὲ καὶ φοβηθεὶς μὴ ἐκ τούτου βραδύνῃ ἡ τράπεζα, ἔσπευσα νὰ ἐρωτήσω τὸν ὑπηρέτην, ὅστις μὲ ἀπεκρίθη μειδιῶν ὅτι ἦτο τὸ ἐκ ζωμοῦ λαχάνων ῥόφημα τοῦ Κυβερνήτου, τὸ ὁποῖον ἀπετέλει ὅλον τὸ γεῦμά του.

— Καὶ ἐγώ! ἀνέκραξα μετὰ μεγίστης στομαχικῆς περιφιλαυτίας.

— Ὑμεῖς, ἀπεκρίθη κλίνας ἐν εἴδει μὲν σεβασμοῦ τὴν κεφαλὴν ὁ Ἑλβετὸς ὑπηρέτης, πράγματι ὅμως διὰ νὰ κρύψῃ τὸ εἰρωνικόν του μειδίαμα, θέλετε γευθῆ εἰς Πόρον.

Καὶ τῷόντι εἰς τὸν Πόρον ἐγεύθην τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης.

Τὸν *Πολεμοπτύοντα* ἐφ' οὗ ἐπέβαινεν ὁ Κυβερνήτης καὶ ὁ Γεν. Γραμματεύς, παρηκολούθει ὁ περιώνυμος *Ἄρης* τοῦ ἐν Σφακτηρίᾳ ἡρωϊκῶς πεσόντος Ἀν. Τσαμαδοῦ. Ὁ *Ἄρης* οὗτος ἓξ ὁλοκλήρους ὥρας, παλαίσας μόνος πρὸς τριάκοντα καὶ τέσσαρα κολοσσιαῖα πλοῖα ἐχθρικὰ καὶ κατὰ ναυμαχήσας αὐτά, ἐσώθη. Ὁμοίαν ταύτης πρᾶξιν δὲν ἀναφέρει ἡ ἱστορία! Ἀλλοῦ, τοὺς περισώσαντας αὐτὸν Ν. Βότσην καὶ Δ. Σαχτούρην ἤθελον ἀποθεώσει δι' ἀνδριάντων· ἐνταῦθα ὅλως ἀγνοῶ πῶς καὶ αὐτῆς τῆς ἡρωΐδος νηὸς μετηλλάγη τὸ ἀνδρικὸν ὄνομα, καὶ ὅτε προέπεμπε τὸν Κυβερνήτην, ἀντὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ θεοῦ τῶν πολέμων, ἔφερε τὸ τῆς προστάτιδος τῆς φρονήσεως.

Ἡ νεοφώτιστος λοιπὸν αὕτη *Ἀθηνᾶ* ἔφερε πέντε τῶν δημοσίων γραμματέων, ἐξ ὧν δύο, καλούμενοι καθ' ἑκάστην διὰ σήματος, μετέβαινον εἰς τὸν *Πολεμοπτύοντα* διὰ νὰ ἐργασθῶσιν, ἐπειδὴ ὁ Κυβερνήτης ἴσως μόνον ὅτ' ἐκοιμᾶτο καὶ ὅτ' ἐγεύετο δὲν εἰργάζετο.

Τὴν 17. Ἰουνίου κατέπλευσεν εἰς Ναύπλιον, ὅπου διαμείνας ἡμέραν μίαν ἐξέδωκεν ὁδηγίας καὶ διαταγὰς καὶ τὴν 18. τὸ ἑσπέρας ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν εἰς τὸ ἐπίνειον Ἐπιδαύρου τῆς Λιμηρᾶς. Ἀλλὰ πόθεν τὸ ἐπίθετον τοῦτο; Ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἐπωνομάσθη λιμηρά, ἤτοι λιμενηρά, διὰ τὸ εὐλίμενον αὐτῆς· ἐγὼ ὅμως, ὅστις πειθόμενος μᾶλλον εἰς ὅ,τι ἴδον δὲν πολυπιστεύω τὴν ἑρμηνείαν τοῦ σοφοῦ γεωγράφου, ἀποδίδω τὴν ἐπίκλησιν εἰς τὸ πειναλέον καὶ ἄγονον τῆς χώρας, καὶ τόσῳ πλέον ἀσπάζομαι τὴν ὑπόθεσίν μου, καθόσον, ἐὰν δὲν ἐφέρομεν ἄφθονα ἐφόδια μεθ' ἡμῶν, ἠθέλομεν ἴσως πάθει βουλιμίαν, μετὰ τὸν ὀρεκτικώτατον μάλιστα πανηγυρικὸν τὸν ὁποῖον κατεδικάσθημεν ν' ἀκούσωμεν, μόλις ἀποβάντες, ἔν τινι νεοδμήτῳ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἄστεος.

Διοικητὴς τοῦ φρουρίου ἦτο τότε ὁ σήμερον ναύ-

(*) Ὁ ἀναγνώστης ἐννοεῖ διὰ τί ἐκδίδοντες ἐνίοτε ἀποσπάσματα ὑπομνημάτων, δὲν δημοσιεύομεν τὴν συνεχῆ αὐτῶν σειράν, ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ 1827 καὶ λήγουσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1848 ἔτους. Πολλὰ τῶν προσώπων τοῦ δράματος ζῶσι καὶ ἄλλα, ἀποθανόντα χθές, κατέλιπον μνήμην διφορουμένην. Ἄλλως, τὸ ἀσυνάρτητον τῆς δημοσιεύσεως οὐδόλως βλάπτει τὰ γεγονότα, καθότι, πλὴν τῆς χρονολογικῆς τάξεως ἥν τινα διατηροῦμεν ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν ὑπομνημάτων, τὰς ἀναμνήσεις ἡμῶν γράφομεν ἀτάκτως, ὅπως ἐπανέρχονται εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν, ἢ κατὰ τὰς ἀτακτοτέρας ἡμῶν σημειώσεις.

αρχος Κανάρης. Ἡ ναυμαχία τοῦ Νεοκάστρου εἶχε κλείσει τὸ στάδιον τοῦ φοβεροῦ πυρπολητοῦ, ἀλλ' ἡ δόξα του, οὐχὶ ἡ δόξα τοῦ πρωθυπουργοῦ, ἔμεινεν εἰς αἰῶνας λαμπρὰ ὡς αἱ φλόγες τὰς ὁποίας ἐξηκόντιζον εἰς οὐρανοὺς τὰ κεραυνοβόλα ἡφαίστειά του. Ὁ Κυβερνήτης, ἐλθὼν ἐξ Εὐρώπης, ἔσπευσε ν' ἀποδείξῃ πόσον αὐτη ἐθαύμαζε τὸν ἄνδρα ἐπισκεφθεὶς πρώτην καὶ μόνην τὴν ἐν Αἰγίνῃ σύζυγόν του· οὗτος δὲ, ἀμείβων τὸν τιμήσαντα, καὶ καθῆκον ἐκπληρῶν συγχρόνως πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς πολιτειας, ὑπεδέχθη αὐτὸν παρὰ τὴν ἀποβάθραν ἐπὶ κεφαλῆς τῆς ἐκ Ψαῤῥιανῶν φρουρᾶς, φορῶν ἐπικαμπῶς τὸν κόκκινον πῖλόν του καὶ σείων τὴν πολύπτυχον καὶ πλατεῖαν ἀναξυρίδα του.

Μίαν ὥραν καὶ δύο νύκτας ἐμείναμεν ἐν τῷ λιμένι ἐκείνῳ, καθ' ἃς ὁ μὲν Κυβερνήτης διέταξε τὰ περὶ τῆς ἀλλαγῆς τῆς φρουρᾶς, ἡμεῖς δὲ ποτὲ μὲν ἐγράφομεν, ποτὲ δὲ ἀνεψυχόμεθα ἀπὸ τοῦ ἀφορήτου καύσωνος κολυμβῶντες, καὶ ἄλλοτε περιηρχόμεθα τὸ ἄστυ ἀναζητοῦντες ἴχνη τῆς λαμπρότητος περὶ ἧς πολλὰ ἀνέγνωμεν ἐν τῷ Χρυσοβούλλῳ τὸ ὁποῖον, φυλασσόμενον ὡς ἱερὸν κειμήλιον, ἐπεδείχθη εἰς τὸν Κυβερνήτην. Ὁ *Χρυσόβουλλος* οὗτος *Λόγος* φέρει τὴν ὑπογραφὴν Ἀνδρονίκου τοῦ πρεσβυτέρου, υἱοῦ Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, τοῦ ἀποδιώξαντος τοὺς Φράγκους ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἀνορθώσαντος τὴν Ἑλληνικὴν αὐτοκρατορίαν. Ὁ Ἀνδρόνικος οὗτος, παρὰ τὰ φιλοσοφικὰ καὶ φιλολογικὰ πλεονεκτήματα δι' ὧν ἐκοσμεῖτο ἦτο καὶ μέγας ζηλωτὴς τῆς δόξης τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας, τὴν ἕνωσιν τῆς ὁποίας μετὰ τῆς δυτικῆς ἀπεπειράθη ἄλλοτε νὰ κατορθώσῃ ὁ πατὴρ αὐτοῦ διὰ λόγους πολιτικούς. Τοσοῦτον ὅμως ἠρέθισε τὸν λαὸν ὁ ἄλλως γενναῖος καὶ φιλοπολίτης ἐκεῖνος αὐτοκράτωρ, ὥστε, ὅτε ἀπέθανεν, ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος Ἀνδρόνικος, οὐ μόνον δὲν ἐτόλμησε νὰ κηδεύσῃ αὐτὸν βασιλοπρεπῶς, ἀλλὰ καὶ διὰ νυκτὸς νὰ ταφῇ διέταξεν. Ἀλλὰ, καίτοι τοσαῦτα ἔχων προτερήματα ὁ Ἀνδρόνικος, ἀφῆκε τὴν διεξαγωγὴν τῶν δημοσίων εἰς ἄλλους, καὶ ἠσχολήθη ἰδίως εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ, ὅτε καὶ πολλὰς ἐπισκοπὰς ἀνέδειξεν ἀρχιεπισκοπὰς καὶ μητροπόλεις. Ἐκ τούτων δὲ ὑπῆρξε καὶ ἡ τῆς Μονεμβασίας, καὶ τῆς προχειρίσεως ταύτης τοὺς λόγους περιέχει τὸ σχοινοτενέστατον Χρυσόβουλλον.

Διὰ νὰ προβιβάσῃ τὸν Μονεμβασίας ἀπὸ ἐπισκόπου εἰς μητροπολίτην καὶ νὰ χορηγήσῃ πρὸς αὐτὸν τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ τιτλοφορῆται ἔξαρχος πάσης τῆς Πελοποννήσου, νὰ προσαγορεύεται « Παναγιώτατος ἔν τε φήμαις καὶ γραφαῖς, » νὰ φορῇ σάκκον καὶ νὰ ἔχῃ πρὸ αὐτοῦ διβάμπουλον (*) ἐν ταῖς θείαις ἱεροτελεστίαις, ὁ εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ στηρίζεται ἐπὶ δύο ἐπιχειρημάτων τὰ ὁποῖα ἐπαναλαμβάνομεν ὡς περίεργα.

Καὶ πρῶτον μὲν λέγει ὅτι τὸ ἄστυ τῆς Μονεμβασίας εἶναι ἐξάκουστον καὶ περιώνυμον καθ' ὅλα τὰ Κράτη, « τὰ πρῶτα σαφῶς φερόμενον ἁπάντων τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ». Ἐκθειάζει δὲ αὐτὸ οὐ μόνον « διὰ τὸ εὔκαιρον καὶ ὀχυρὸν τῆς θέσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκητόρων, καὶ τὴν πολυολβίαν, καὶ τὴν εὐγένειαν τῆς πολιτείας, καὶ τὰς ἀσκήσεις τῶν τεχνῶν, καὶ τῆς ἀγορᾶς τὴν δαψίλειαν, καὶ τὸ εὔεμπορον καὶ τὸ θαλαττουργὸν, καὶ τὴν ῥωμαλεότητα, καὶ τὸ δραστικὸν καὶ ἔμπρακτον φρόνημα τῶν ἐν αὐτῷ οἰκούντων. » Καθὸ δὲ χριστιανὸς καὶ νηφάλιος ὁ αὐτοκράτωρ ἐνόμισεν ἄτοπον, φαίνεται, νὰ ἀναφέρῃ καὶ τὸν ὀνομαστὸν τοῦ Ἀσκληπιοῦ ναὸν, καὶ τὸν ὀνομαστότερον ἀνθοσμίαν τῆς Ἐπιδαύρου.

Δεύτερον δὲ προστίθησιν ὅτι ὁ πνευματικὸς τοῦ μακαρίου ἐκείνου ἄστεος ποιμὴν ἦτο ἀληθὲς σκεῦος πάσης χριστιανικῆς τελειότητος, καὶ ὅτι ἐν αὐτῷ κατεσκήνουν ἀθρόαι αἱ ἀρεταὶ, καὶ ἡ ἀγάπη, καὶ ἡ ἐλευθεριότης, καὶ τὸ ἀόργητον, καὶ τὸ φιλοικτεν καὶ τῆς ψυχῆς ἡ γαλήνη, καὶ τόσαι ἄλλαι, τὰς ὁποίας διὰ νὰ ἐπαναλάβωμεν ἔπρεπε ν' ἀντιγράψωμεν ὁλόκληρον τὸ Χρυσόβουλλον. (*)

Τὰ τόσα ἐγκώμια διήγειραν ὅλην τὴν νεανικὴν περιέργειάν μου ὥστε, μόλις μὲ ἀφῆκεν ἐλεύθερον ἡ ἐργασία, καὶ ἔτρεξα ἀνυπόμονος νὰ ἐρευνήσω τί ἐσώζετο ἐξ ἐκείνων ὅσα ἐξεθείαζεν ὁ αὐτοκράτωρ. Ἐπειδὴ δὲ ἀρχιερεὺς δὲν ὑπῆρχε διὰ νὰ ἐξετάσω ἐὰν ἐκοσμεῖτο διὰ τῶν ἀρετῶν τοῦ σεβασμίου προκατόχου του, ἐπεδόθην ὅλος εἰς τὴν λεπτομερῆ ἔρευναν τῶν κατὰ τὴν πόλιν.

Καὶ τῳόντι, ἡ θέσις τῆς Μονεμβασίας κατεσκευάσθη ὑπὸ τῆς φύσεως ὀχυρωτάτη· ὁ βράχος ἐφ' οὗ κεῖται τὸ φρούριον εἶναι τοσούτῳ ἀπότομος, ὥστε ἐὰν οἱ κάτοικοι ἐκείνης, μετὰ πολιορκίαν διαρκέσασαν τρία ἔτη καὶ ἐπέκεινα, καὶ στενοχωρήσασαν τὸ ἄστυ

Ὡς τὸ κλουβὶν τ' ἀηδόνι,

οὕτως ὥστε

Ἐφάγασι καὶ ποντικοὺς ὁμοίως καὶ γατία,

δὲν κατεβάλλοντο ὑπὸ τοῦ λιμοῦ, διότι πλέον,

(*) Λέξις ποικιλοσύνθετος ἢ νοθογενὴς, κατὰ Κοραῆν, καθ' ἡμᾶς δὲ ἐκφραστικώτερον μιγὰς, ὡς συγκειμένη ἐκ δύο ἄλλων λέξεων, τῆς μὲν ἑλληνικῆς, τῆς δὲ ξένης. Τοιαύτας εἶχον ἀπείρους οἱ Βυζαντινοὶ λέγοντες, χρυσόβουλλον, πρωτοσύγγελος, πρωτονοτάριος, καὶ τὰ παρόμοια. Τῆς παρούσης λέξεως, σημαινούσης τὸ κηροδοχεῖον, — οὕτως ἑρμηνεύει αὐτὴν ὁ Ζυγομαλᾶς, — τὸ ὁποῖον κρατεῖται ἐνώπιον τῶν ἱερουργούντων πατριαρχῶν, τὰ γεννέθλια ἀμφισβητοῦνται. Βέβαιον μόνον, ὅτι τὸ Ἑλληνικὸν μέρος αὐτῆς εἶναι τὸ δὶς διότι ὑπῆρχε καὶ μονοβάμπουλον· ἀλλὰ τὸ βάμπουλον εἰς ποίαν γλῶσσαν ἀνήκει; Ὁ Σουηκῆρος ἔχει μακρὸν ἄρθρον περὶ τῆς λέξεως αὐτῆς, ὅπου ἐπιφέρει πολλὰς εἰκασίας μὴ πειθούσας ὅμως μηδ' αὐτὸν τὸν συγγραφέα. Δὲν ἔχω πρόχειρον τὸν Δουκάγγιον διὰ νὰ ἐρευνήσω μὴ γράφῃ τι καὶ αὐτὸς περὶ τοῦ διβαμπούλου. Ἀλλ' ἐὰν μοὶ ἦτο συγκεχωρημένον νὰ ἐκφράσω ἰδίαν γνώμην, ἤθελον εἰπεῖ ὅτι ἡ λέξις αὕτη σύγκειται ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς δὶς καὶ τῆς Ἰταλικῆς vampa, ἤτοι φλὸξ, καθὼς καὶ τὸ μονοβάμπουλον, ἐκ τῆς μόνον καὶ βάμπουλον· ὡς ἂν ἐλέγομεν δίφλογον, καὶ μονόφλογον· διότι τὸ μὲν πρῶτον ἔχει δύο φλόγας ἢ κηρία, τὸ δὲ ἄλλο μίαν.

(*) Ἴσως δημοσιεύσωμεν αὐτὸ ἄλλοτε.

Τὸ τί νὰ φᾶν οὐκ εἴχασι μόνον ὁ εἷς τὸν ἄλλον, (*)

ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐκπορθήσῃ αὐτὸν ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως, καὶ δεκάκις πλειοτέραν ἐπιμονὴν, καὶ δεκάκις πλειοτέραν δύναμιν ἂν εἶχε κατά τε θάλασσαν καὶ ξηράν.

Ἂς θαυμάσωμεν καὶ ἐνταῦθα ἐν παρόδῳ τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα τῶν Ἑλλήνων. Προετίμησαν νὰ φάγωσιν, ὡς μετὰ ἓξ ἑκατονταετηρίδας οἱ ἐν Μεσολογγίῳ ἀπόγονοι αὐτῶν, ζῶα ἀκάθαρτα, παρὰ νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν ἀλλόφυλον!

Ἀλλ' ἡ λοιπὴ λαμπρότης τῆς πόλεως; ἡ ἀλλοίωσις μὲ κατέπληξε· διότι καὶ πλῆθος οἰκητόρων, καὶ πλοῦτος, καὶ τέχναι, καὶ ἐμπορία, καὶ ἀγορὰ, καὶ ναυτικὸν, πάντα ᾤχοντο, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Χρυσοστόμου! Ἐρείπια μόνον πολλῶν οἰκημάτων τῆς ἐποχῆς τῶν Ἐνετῶν ἐμαρτύρουν ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν κατακτητῶν τούτων τὸ ἄστυ ἔσωζε τὰ ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων πλεονεκτήματα.

Τὴν 20. Ἰουνίου ἀνήχθημεν εἰς τὸ πέλαγος, καὶ τὴν 23. ἀπηντήσαμεν τοὺς ναυάρχους τῆς Ῥωσίας καὶ Γαλλίας Ἑϋδὲν καὶ Δεριννὺ, καὶ τὸν Μοίραρχον τῆς Ἀγγλίας Κάμπελ. Ἀφοῦ δὲ καὶ οἱ τρεῖς ἐχαιρέτισαν τὸν Κυβερνήτην διὰ κανονοβολῶν ἦλθον πρὸς αὐτὸν, καὶ μετὰ μακρὰν συνδιάλεξιν ἐστρέψαμεν τὴν πρῶραν πρὸς τὴν Μεθώνην, ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ Ἰβραΐμης.

Ὁ Ἰβραΐμης ἐστρατοπέδευεν ἐκεῖ δάκνων καὶ μασώμενος τὸν χαλινόν του· διότι ἀφοῦ κατηνάλωσε τρία ἔτη καὶ ἥμισυ, φέρων ἀνηλεῶς πῦρ καὶ σίδηρον καθ' ἅπασαν τὴν Πελοπόννησον, ἀφοῦ ἐξήντλησε καὶ τὰ πλούσια ἐφόδια καὶ τὸν πλουσιώτερον θησαυρόν του, ἀφοῦ ἐθυσίασε τὰ δύο τρίτα τῶν εἰκοσιπέντε χιλιάδων Ἀράβων του, πλὴν τινων ἀψύχων φρουρίων, οὐδὲ μιᾶς πολίχνης, οὐδ' ἑνὸς χωριδίου κατοίκους κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ. Τοσοῦτος, ἂς τὸ εἴπωμεν καὶ αὖθις σεμνυνόμενοι, ὁ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρως τῶν Ἑλλήνων! Ἴδον πολλοὺς ἰδίοις ὀφθαλμοῖς πρασίνην ἔχοντας τὴν ὄψιν καὶ κατεσκληκότα τὰ μέλη, διότι ἐπὶ μῆνας ὁλοκλήρους ἐτρέφοντο δι' ἀγρίων λαχάνων· καὶ τοὺς ἴδον πατοῦντας τὸ χεῖλος τοῦ τάφου, καὶ ὅμως προκρίνοντας αὐτὸν τῆς δουλείας!

Ἐκεῖ λοιπὸν, κατέναντι τοῦ φρουρίου αὐτοῦ τῆς Μεθώνης, διεκόψαμεν τὸν πλοῦν ἀντανακστήσαντες τὰ ἱστία. Αἴφνης εἰκοσιπέντε περίπου πλοῖα πολεμικὰ, ἐφ' ὧν ἐκυματίζοντο τῶν τριῶν Δυνάμεων αἱ εὐεργέτιδες σημαῖαι, ἀναβλαστήσαντα ὡς διὰ ῥάβδου μαγικῆς, συνῆλθον ἑκατέρωθεν περὶ ἡμᾶς, καὶ, ἀνακωχήσαντα ὡσαύτως, ἀντέταξαν σχῆμα μηνοειδὲς εἰς τὴν ὁμοιοσχήμονα Μεθώνην. Ἐντὸς δὲ τοῦ σχήματος τούτου εἰσδύσας ὁ μικρὸς μὲν τὸ σῶμα καὶ τὸ σκάφος μέγας δὲ τῆς Σάμου καὶ τοῦ Καρηρέως στρατηγὸς, ὁ ναύαρχος Σαχτούρης, ὅς τις ἀπέκλειε τότε τὰ φρούρια τῆς Μεσσηνίας, ἀνεπέτασεν ὑπερηφάνως τὰς τρεῖς σημαίας, καὶ ἀνταπέδωκε πυροβολῶν τὸν χαιρετισμόν. Καὶ μετ' ὀλίγον αἱ περὶ ἡμᾶς νῆες, ἀναχθεῖσαι πλησίστιοι ὡς λευκοφόροι νύμφαι εἰς τὸ πέλαγος, ἐγένοντο ἄφαντοι, καὶ ἐπανελθοῦσαι συνεκρότησαν τὸ πρῶτον σχῆμα.

Ἐν τοσούτῳ οἱ ναύαρχοι ἀποβάντες εἰς Μεθώνην συνωμίλουν παρὰ τὸν αἰγιαλὸν μετὰ τοῦ Ἰβραΐμη, οἱ δὲ Ἄραβες, κατακλύσαντες καὶ λόφους, καὶ δώματα, καὶ παράθυρα, ἐθαύμαζον χαίνοντες τὸ ἐξαίσιον ἐκεῖνο θέαμα.

Ὢ! ἡ καρδία μου θέλει αἰωνίως ἀναμιμνήσκεται τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Καὶ πλοίων πλῆθος, καὶ λαμπρότης στολῶν, καὶ σημαῖαι πολύχροοι, καὶ βόμβος πυροβόλων, καὶ αἰθρία οὐρανοῦ, καὶ φλοῖσβος θαλάσσης, καὶ γλυκεῖα ζεφύρου πνοὴ, καὶ ταπείνωσις ἐχθρῶν, καὶ ὑποκλίσεις στόλων ἰσχυρῶν πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς μέχρι τῆς χθὲς δούλης πατρίδος μου, ὅλα ταῦτα ἀνεπτέρουν τὸ φρόνημα καὶ ἐκίνουν τὰ δάκρυά μου. Ἡ καρδία μου ἐνθουσιῶσα ἐλησμόνησε τὸ μόλις γεννηθὲν παρὸν καὶ ἀεροβάτει πρὸς τὰ μέλλοντα! Ἦσαν λοιπὸν κεναὶ αἱ πλημμυρίσασαι αὐτὴν ἐλπίδες τὴν ἡμέραν ἐκείνην;

Τὴν 26. Ἰουνίου προσωρμίσαμεν εἰς τὴν Ζάκυνθον, καὶ ἀναμνήσεις ἀρχαῖαι διεδέχθησαν τὰς ὀνειροπολήσεις τῆς καρδίας μου. Ἔστρεψα πρὸς τὰ παρελθόντα τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ ἴδον χιλιάδας Ἑλλήνων φευγόντων τὴν δουλείαν καὶ τὴν σφαγὴν, καὶ ζητούντων ἄσυλον καὶ ἄρτον εἰς τὴν φιλόξενον ἐκείνην νῆσον! Ἴδον τὴν μὲν ἐξουσίαν καταδιώκουσαν τὸν ἱερὸν ἀγῶνα, τοὺς δὲ Ζακυνθίους πάλλοντας ὅλους τὴν καρδίαν ὑπὲρ αὐτοῦ, καὶ ἀναβαίνοντας ἀθρόους εἰς τὰ ὄρη, καὶ διανυκτερεύοντας ἐκεῖ διὰ ν' ἀκούσωσι τὸ ἀσθενὲς ἀπήχημα τῶν πανωλεθρίων βολῶν τοῦ Μιαούλη, ἀπήχημα μελῳδικώτερον πάσης ἁρμονίας εἰς τὰς ἐναρμονίους ἀκοὰς τῶν ἀπογόνων ἐκείνων τοῦ μουσουργοῦ Πυθαγόρου. (*) Καὶ ἑκάστη ἔκρηξις ἐφαίνετο ἀναγγέλλουσα νέαν στόλου καταστροφὴν, ἡ δὲ χαρμόσυνος ἀγγελία, διεδίδετο ἐν ἀκαρεῖ ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, καὶ ἡ εἴδησις ἐμεγαλύνετο ἐνθουσιωδῶς, καὶ δάκρυα ἐχέοντο, καὶ δοξολογίαι ἐψάλλοντο. Ναί! θέλω ἀείποτε ἀναπολεῖ τὴν τόσην φιλοπατρίαν!

Τρεῖς ἡμέρας διεμείνομεν ἐν τῷ λιμένι τῆς Ζακύνθου, διότι ἡ πρὸς τὴν Ἑπτάνησον κοινωνία τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦτο εἰσέτι ἐλευθέρα. Ἀλλ' εἰ καὶ κυμαινόμενοι σφοδρῶς διὰ τὸ ἐπισφαλὲς τοῦ λιμένος, ἐτέρπομεν ὅμως ἀκόρεστοι τὰς ὄψεις διὰ τῆς θέας τῆς ἀπαραμίλλου ἐκείνης φύσεως. Ἐντεῦθεν, ὑπὲρ τὸ *Κρυονέριον*, κῆποι εὐθαλεῖς, καὶ λειμῶνες χλοανθεῖς, καὶ ἀγροὶ κατάῤῥυτοι καὶ βαθύσκιοι, ἀποπνέοντες εὐωδίαν ἄῤῥητον καὶ δρόσον ἀναψυκτικὴν, ἐφιλοξένουν ἡμᾶς δι' αὔρας ἀρωματικῆς καὶ γλυκείας· καὶ ἐκεῖθεν, ἀπὸ τοῦ σεμνοῦ ὄρους τοῦ *Σκοποῦ*, ὅθεν ἡ ἀειπάρθενος τοῦ χριστιανισμοῦ, Μαρία ἡ Θεοτόκος, ἀπελάκτισε τὴν παρθένον τῶν εἰδωλολατρῶν Ἄρτεμιν τὴν Ὀπίτιδα, καταβαίνων κατανυκτικὸς

(*) Χρονικὰ τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ καὶ μάλιστα ἐν τῷ Μορέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων. Βιβλ. Β.

(*) Ἴδε Ἀθην. Βιβλ. Δ'.

πρὸς τὰ παφλάζοντα κύματα ὁ ἦχος τῶν ἱερῶν κωδώνων, ἀνήγγελλε πρὸς ἡμᾶς ὅτι ἐδέοντο πρὸς τὸν ὕψιστον οἱ λειτουργοὶ αὐτοῦ ὑπὲρ τοῦ Κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος.

Καὶ τὸ ἑσπέρας στίφη λέμβων περιεκύκλουν τὸ δίκροτον, καὶ οἱ σωροὶ τῶν ἐν αὐταῖς Ζακυνθίων, τονίζοντες τὰς γλυκυφθόγγους αὐτῶν κιθάρας, προσηγόρευον τὸν Κυβερνήτην δι' ἀσμάτων ἐναρμονίων.

Ὁ Κυβερνήτης, ἀποβὰς εἰς ἀπόκεντρον μέρος τῆς πόλεως, συνδιελέχθη ὥραν πολλὴν μετὰ τοῦ ναυάρχου τῆς Ἀγγλίας Κόδριγκτων. Ὁ εὐεργέτης οὗτος τῆς Ἑλλάδος, διαταχθεὶς, ὡς φαίνεται, ὑπὸ τῆς κυβερνήσεώς του, ἀπῄτει τὴν εἰσαγωγὴν νόμων συνταγματικῶν εἰς τὸ νέον Κράτος. Ὁποίαν ἀπάντησιν ἔδωκεν ὁ Κυβερνήτης, ἀγνοῶ· γνωρίζω μόνον τί ἀπεκρίθη μετὰ δύο σχεδὸν ἔτη πρὸς ἄλλον Ἄγγλον πλοίαρχον, προτρέποντα ἐπίσης αὐτὸν νὰ χορηγήσῃ σύνταγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὁ πλοίαρχος οὗτος ἦτο ὁ μετὰ ταῦτα ἐν Ἀθήναις πρέσβυς τῆς Μεγάλης Βρεταννίας Κ. Λάγενς, ἡ δὲ συνομιλία ἐγένετο ἐν Ναυπλίῳ ἐπὶ τῆς *φρεγάτας Μαδαγάσκαρ* παρόντος καὶ τοῦ ὑπασπιστοῦ τοῦ Κυβερνήτου, τοῦ στρατηγοῦ Καλλέργη, ὅστις μὲ διηγήθη αὐτήν.

Ὁ μὲν Κυβερνήτης παρεπονεῖτο ὅτι αἱ ῥαδιουργίαι καὶ ἡ γενομένη κατὰ τῆς κυβερνήσεώς του σφοδροτάτη ἀντιπολίτευσις, παρέλυον τὴν ἰσχὺν τῶν νόμων, καὶ διετάρασσον τὴν τάξιν τὴν ὁποίαν ἠγωνίζετο νὰ εἰσαγάγῃ· ὁ δὲ πλοίαρχος ἀπεκρίθη ὅτι ὑπῆρχε μέσον δραστικώτατον ἔχον τὴν δύναμιν νὰ καταστήσῃ τὴν ἐξουσίαν ἰσχυρὰν καὶ νὰ παραλύσῃ αὐτὸ ὅλα τὰ σχέδια τῶν ἀντιπάλων της, καὶ ὅτι τὸ μέσον αὐτὸ ἦτο τὸ σύνταγμα.

— Ἐγὼ ὅμως, ἀνέκραξεν ἐντόνως ὁ Κυβερνήτης, ὅστις ἐπροσκλήθην νὰ κυβερνήσω τὸν τόπον τοῦτον, ὁ ὁποῖος κλυδωνίζεται περισσότερον καὶ ἀπὸ τὸ πλοῖόν σας ὅταν εὑρίσκεται εἰς τρικυμίαν, καὶ νὰ τὸν φέρω εἰς λιμένα σωτηρίας, οὔτε σκοπὸν οὔτ' ἐπιθυμίαν ἔχω νὰ πράξω παρὰ τὸ χρέος μου· δὲν θέλω νὰ τὸν καταστρέψω ἀντὶ νὰ τὸν σώσω. Τὸ νὰ δώσω σύνταγμα εἰς τὴν Ἑλλάδα σήμερον, εἶναι ὡς ἂν ἔδιδα ξυράφιον εἰς τὰς χεῖρας τοῦ βρέφους τούτου, προσέθηκε δακυλοδεικτήσας τὸν ὀκταετῆ υἱὸν τοῦ πλοιάρχου. Ὅπως αὐτὸ θὰ ἔκοπτε τὸν λαιμόν του ἀγνοοῦν νὰ ξυρισθῇ, ἀπαράλλακτα καὶ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἠφανίζετο μὴ ἐννοοῦσα τοὺς συνταγματικοὺς νόμους καὶ μὴ δυναμένη νὰ συμμορφωθῇ μὲ αὐτούς. Μὴ λησμονῆτε Κ. πλοίαρχε, ὅτι ἡ ἀνατροφή της ὑπῆρξε δουλική.

— Ἐπειδὴ δὲν τὸ λησμονῶ, ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθη οὗτος, ἰδοὺ τί θὰ ἔπραττα ἀνθ' ὑμῶν· θὰ ἔδιδα τὸ ξυράφιον εἰς τὸ παιδίον, καὶ ἔπειτα κρατῶν ἐπιμελῶς τὴν χεῖρά του, θὰ τὸ ὡδήγουν πῶς νὰ ξυρισθῇ διὰ νὰ μὴ κόψῃ τὸν λαιμόν του.

— Κύριε πλοίαρχε! ἐπανέλαβε μετ' ἀγανακτήσεως ὁ Κυβερνήτης, δὲν ἦλθα εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ νὰ μὲ χλευάσῃ ἡ Εὐρώπη· τὸ χρέος μου εἶναι νὰ ξυρίζωμαι ἐγὼ πάντοτε ἔμπροσθεν τοῦ βρέφους, αὐτὸ δὲ, ἂν ἔχῃ ὄρεξιν, ἀς μάθῃ πῶς νὰ μεταχειρίζεται τὸ ξυράφιον διὰ νὰ μὴ κοπῇ.

Ταῦτα ἔλεγεν ὁ Κυβερνήτης τὸ 1831. δὲν θέλομεν δὲ νὰ ἐξετάσωμεν ἐπὶ τοῦ παρόντος τίς τῶν δύο εἶχε δίκαιον, καὶ τίς ἄδικον. Ἐνθυμούμεθα μόνον ὅτι πρὸ ἑνὸς ἔτους, — τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1830 — αὐτὸς οὗτος ἔγραφε πρὸς τὸν Λεοπόλδον ὅτι, ἐρχόμενος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔπρεπε νὰ κυβερνήσῃ συνταγματικῶς, κατὰ τὸ δεύτερον ψήφισμα τῆς ἐν Ἄργει ἐθνικῆς Συνελεύσεως· τὸ δὲ ψήφισμα ἐκεῖνο ἀπῄτει κυβέρνησιν θεμελιουμένην καὶ ἐπ' αὐτῶν τῶν βάσεων τοῦ Τροιζηνίου συντάγματος.

Ὅσῳ διὰ τὴν γνώμην τοῦ πλοιάρχου τῆς *Μαδαγάσκαρ*, ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι τὸ μέσον τοῦ προσηλυτισμοῦ τῶν Ἄγγλων, μέσον ἄλλως εὐγενὲς, ἡ *προπαγάνδα* αὐτῶν, εἶναι αἱ συνταγματικαὶ ἐλευθερίαι. Αὐτὸς οὗτος ὁ πλοίαρχος, πρέσβυς ὢν ἐν Ἀθήναις τὸ 1843 ἔτος, ἐπέστειλε πρὸς τὸν στρατηγὸν Καλλέργην μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον τῆς 3. Σεπτεμβρίου τὸ λακωνικὸν τοῦτο μήνυμα· « Σεβάσθητι τὸν βασιλέα, καὶ ζήτησον σύνταγμα. Ἐπ' αὐτοῖς τοῖς δύο ὅροις σὲ ὑπόσχομαι τὸ ὑποστήριγμα τῆς Κυβερνήσεώς μου. »

Μετὰ μακρὰν συνδιάλεξιν ἀπεχωρίσθη ὁ Κυβερνήτης ἀπὸ τοῦ Κόδριγκτων, ἀπὸ δὲ τοῦ *Πελεμοπτύοντος* μετέβη εἰς τὴν Ῥωσικὴν ναυαρχίδα.

Τὴν 28. Ἰουνίου ἀνεχωρήσαμεν ἐκ Ζακύνθου καὶ τὴν ἐπαύριον ἐρρίψαμεν τὴν ἄγκυραν εἰς τὸν λιμένα τῶν Μιτήκων, ὅπου ἐστρατοπέδευεν ὁ κατὰ τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα στρατός.

Ὁ στρατὸς οὗτος, συγκροτηθεὶς πρὸ ὀκτὼ μηνῶν ὑπὸ τοῦ ἀρχιστρατήγου Τσώρτς, κατεῖχε τρεῖς θέσεις ἐν Ἀκαρνανίᾳ, τὰ Μίτηκα, τὴν Δραγομέστην, καὶ τὸ Κανδίλι. Ὅλη δὲ ἡ ἄλλη δυτικὴ Ἑλλὰς, πλὴν τοῦ Βασιλαδίου τὸ ὁποῖον ἀνέκτησεν ὁ γενναῖος καὶ φιλελληνικώτατος Ἄστυγξ, εἶχε βιασθῆ νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν ἐχθρόν.

Τὰ κατορθώματα τοῦ στρατοῦ τούτου δὲν ὑπῆρξαν βεβαίως ἐπιφανῆ ὅσῳ τὰ τοῦ Μεσολογγίου καὶ τῆς Κλεισόβης· εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι, καταλαβὼν τὰς θέσεις ἐκείνας καὶ ἐγκαρτερήσας μετὰ μεγίστης ἐπιμονῆς, διευκόλυνε τὴν ἐπέκτασιν τῶν ὁρίων τοῦ νέου Κράτους καὶ πέραν τοῦ Πελοποννησιακοῦ ἰσθμοῦ.

Τέσσαρας ἡμέρας διέτριψεν ἐκεῖ ὁ Κυβερνήτης ἐπισκεπτόμενος, σπουδάζων καὶ διευθετῶν τὸ στρατόπεδον· τὴν δὲ πέμπτην, ἐπιβὰς εἰς μικρὸν πλοῖον, ἀπῆλθεν εἰς Κάλαμον.

Ὁ Κάλαμος εἶναι νῆσος μικρὰ, Κάρνος καλουμένη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ἀνήκουσα εἰς τὴν συστάδα τῶν νησιδίων ἅτινα ὀνομάζει αὐτὸς οὗτος Τηλεβόας, καὶ Τηλεβοΐδας καὶ Ταφιάς. Κεῖται δὲ τόσῳ πλησίον τῆς Ἀκαρνανικῆς παραλίας, ὥστε καὶ θαλασσοβατῶν τις, ἂν θέλῃ, μεταβαίνει εἰς αὐτήν. Καὶ ὅμως ὑπάγεται εἰς τὸ Ἰόνιον Κράτος.

Εἰς τὴν μικρὰν λοιπὸν αὐτὴν νῆσον, εἶχε καταφύγει μέγας ἀριθμὸς Ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν. Τοσαύτην δὲ ἔπασχον ἀπορίαν ὥστε ὁ τὰ πάντα προνοῶν Κυβερνήτης ἐνόμισε δίκαιον νὰ μὴ λησμονήσῃ οὐδ' αὐτὰς, καὶ μεταβὰς ἐκεῖ παρέδωκε πρὸς τὸν Ἄγγλον διοικητὴν εἰκοσιπέντε χιλιάδας γροσίων διὰ νὰ διανεμηθῶσι πρὸς τὰς ἐνδεεστέρας. Ἐκεῖθεν δὲ ἐπανελθὼν εἰς τὴν ναυαρχίδα ἀπέπλευσεν εἰς Πελοπόννησον.

Ὁ Κυβερνήτης, ὡς εἶπον καὶ ἄλλοτε, ἦτο προσηνέστατος, ἠγάπα δὲ καὶ ν' ἀστεΐζεται ὁσάκις δὲν κατεβάρυνον αὐτὸν φροντίδες. Τότε ὁ ἀείποτε ἐκτοξεύων φλόγας ὀφθαλμός του ἐγίνετο μαλακώτερος, τὸ μέτωπόν του ἐγαληνία, καὶ τὸ στόμα του ἐμειδία μειδίαμα ἐπαγωγότατον· τότε καὶ ὁ μᾶλλον ἄτολμος ἐνθαρρυνόμενος συνδιελέγετο ἐλευθέρως μετ' αὐτοῦ.

Ὅτε ἀνεχώρησεν ἐκ Καλάμου παρέλαβεν εἰς τὴν ναυαρχίδα χήραν τινὰ στρατιωτικοῦ ἠπειρώτου ἔχουσαν τέκνον δέκα ἢ ἕνδεκα ἐτῶν διὰ νὰ τὴν μεταφέρῃ εἰς Αἴγιναν ἢ Πόρον. Μίαν τῶν ἡμερῶν, ἰδὼν τὸν υἱὸν αὐτῆς κρατοῦντα φυλλάδιον μανθανόμενον τὰς τύχας, ἔλαβον αὐτὸ καὶ ἐπιθεὶς ἐπὶ τοῦ ἐργατοκυλίνδρου, ὡς ἐπὶ ἄλλου τρίποδος δελφικοῦ, ἀπεύθυνα ἐρωτήσεις, δὲν ἐνθυμοῦμαι τῇ ἀληθείᾳ ὁποίας, πρὸς τὸ καινοφανὲς ἐκεῖνο χρηστήριον.

Φαίνεται ὅτι αἱ διὰ στίχων ἀπαντήσεις αὐτοῦ ἐφαίδρυνον τὸ πρόσωπόν μου, διότι ὁ Κυβερνήτης παρατηρήσας με μακρόθεν, μ' ἐπλησίασε καὶ μὲ ἠρώτησε μειδιῶν,

— Τί βλέπεις καὶ γελᾷς;

Ἐγὼ δὲ συσταλεὶς ἔκλεισα μετὰ σπουδῆς τὸ φυλλάδιον καὶ κατεβίβασα αὐτὸ ἀπὸ τοῦ ἐργατοκυλίνδρου, χωρὶς διόλου ν' ἀπαντήσω.

— Ὄχι! ὄχι! ἀνέκραξεν ὁ Κυβερνήτης, θέλω νὰ ἰδῶ καὶ ἐγὼ τί εἶναι.

Καὶ ἀνεσήκωσε τὴν χεῖρά μου· φοβηθεὶς δὲ μὴ μ' ἐκλάβῃ ὡς πάντη ματαιόσπουδον,

— Τὸ φυλλάδιον τοῦτο, ἔσπευσα ν' ἀποκριθῶ, ἀνήκει εἰς τὸ παιδίον τοῦτο· προλέγει τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων, καὶ διὰ νὰ περάσω τὴν ὥραν μου, ἐζήτουν νὰ μάθω καὶ ἐγὼ τὴν ἐδικήν μου.

— Διὰ τί λοιπὸν νὰ μὴ τὸ συμβουλευθῶ καὶ ἐγώ; ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος. Καὶ ἀναίξας τὸ φυλλάδιον μὲ εἶπε νὰ ἑρμηνεύσω πρὸς αὐτὸν πῶς ἐγίνετο ἡ ἐρώτησις, καὶ πῶς ἀπήντα ὁ χρησμός.

Στραφεὶς δὲ συγχρόνως καὶ πρὸς τὸν ναύαρχον Ἐυδήν,

— Πλησίασε, Κ. ναύαρχε, εἶπεν, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς τὴν τύχην σου.

Καὶ ὑπήκουσεν ὁ ναύαρχος.

— Εἰς τὸ μαντεῖον τοῦτο, εἶπον, ἐξοχώτατε, δὲν ἠμπορεῖτε ν' ἀποτείνετε παρὰ εἰκοσιτέσσαρας ἐρωτήσεις, καὶ αὐτὰς ὡρισμένας· ἀφοῦ δὲ τὰς ἀναγνώσω, ἐκλέγετε ἐκείνην τὴν ὁποίαν προτιμᾶτε· καὶ τότε βλέπετε τοῦτον τὸν τροχὸν ἔχοντα περὶξ αὐτοῦ δώδεκα ἀριθμοὺς, καὶ μικρὸν βέλος κινητὸν ἐν τῷ μέσῳ; Δίδετε εἰς τὸ βέλος μὲ τὸν δάκτυλόν σας μίαν chiquenaude. . . .

— Ὦ! τὸν Φραντσέζον, ἀνέκραξε χλευαστικῶς διακόψας με, λέγεται ὅμως καὶ croquignole.

Μ' ἐνέπαιζε δὲ διότι ὅτε ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐπίστευεν ὅτι, πλὴν δύο ἢ τριῶν ἐκ τῶν ἐπιφανεστέρων πολιτικῶν ἀνδρῶν αὐτῆς οὐδεὶς ἄλλος ἐγνώριζε τὴν Γαλλικήν· καὶ, ἂν καὶ ἐπείσθη μετὰ μικρὸν ὅτι σφαλερὰ ἦτο ἡ ἰδέα του, ἀγνοῶ διὰ τί ἠγάπα νὰ ἐπανέρχεται εἰς αὐτήν.

— Φθάνει νὰ κτυπήσετε τὸ βέλος, ἐξοχώτατε, ἀπεκρίθην, καὶ ἀς εἶναι καὶ διὰ croquignole. Ὅταν λοιπὸν σταθῇ εἴς τινα ἀριθμὸν, θέλω μετρήσει κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον, — τῇ ἀληθείᾳ δὲν ἐνθυμοῦμαι πλέον πῶς — καὶ, μεταβαίνων εἰς σελίδα ἀντίστοιχον, θέλω εὕρει τὴν ἀπόκρισιν.

— Ἀξιόλογα! εἶπεν ὁ Κυβερνήτης σκιρτῶν ὡς ἂν εἶχε τὴν ἡλικίαν μου· ἀνάγνωσε τὰς ἐρωτήσεις.

Ἐνῷ δὲ ἀνεγίνωσκον, — Στάσου, στάσου ἀνέκραξεν, αὐτὴ ἡ ἐρώτησις μὲ ἀρέσκει. — Ἡ ἐρώτησις ἐκείνη ἀπέβλεπεν ἐὰν ἔμελλε νὰ ὑπανδρευθῇ.

Εὐθὺς ἐστράφην πρὸς τὸν κύκλον, καὶ ἐξισάσας τὸ ἀριστερὸν κάλυμμα τοῦ φυλλαδίου, τὸ παρουσίασα πρὸς αὐτὸν, ὅστις μόλις ἐκτύπησε, καὶ ἀνέμενεν ἀνυπομόνως ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπάντησιν.

Φαντάσθητε πόσον ἐξεκαρδίσθη γελῶν ὅτε ἀνέγνων μεγαλοφώνως ὡς ἄλλη Πυθία τὴν ἀπάντησιν ταύτην·

« *Νὰ παντρευθῇς δὲν γνοιάσθηκες ὅσον ποῦ ἤσουν νέος,*
» *Καὶ τὸ γυρεύεις ὕστερα πόγεινες γηραλέος* ;

Ἐγέλα δὲ τόσον ὥστε μόλις κατώρθωσε νὰ ἐξηγήσῃ αὐτὴν εἰς τὸν γελῶντα ἐπίσης, ἀλλὰ μὴ εἰδότα διὰ τί γελᾷ, ναύαρχον.

Ἀφοῦ τέλος πάντων ἔπαυσε λέγων καὶ γελῶν,

— Τώρα, μὲ εἶπε, ἀνάγνωσε παρακάτω.

Ἐγὼ δὲ ὑπακούσας ἀνέγνων καὶ τὰς λοιπὰς ἐρωτήσεις.

Ἐντοσούτῳ αὐτὸς ἐσιώπα, καὶ ἐξηκολούθει σιωπῶν καὶ μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν.

— Ἠξεύρεις, μὲ εἶπεν ἐπὶ τέλους σύννους, ποίαν ὅλων τῶν ἐρωτήσεων τούτων προτιμῶ;

— Ποίαν, ἐξοχώτατε; ἠρώτησα ἀπορῶν διὰ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἤθους του.

— Τὴν λέγουσαν ἐὰν θὰ ἐξαναϊδῶ ἐκεῖνον ὅστις εἶναι εἰς τὰ ξένα.

Ἐστράφην καὶ πάλιν πρὸς τ' ἀριστερὰ, καὶ ὁ χρησμοδοτούμενος ἐκτύπησε τὸ βέλος· ἡ δὲ Πυθία ἀπήντησεν ὡς ἐφεξῆς·

« *Πολὺς καιρὸς θέλει διαβεῖ, χρόνοι θέλ' ἀπεράσουν*
» *Νὰ κλαύσουν τὰ ματάκια σου ὡς νὰ τὸν ἀποκλαύσουν.* »

— Τῇ ἀληθείᾳ, εἶπε μελαγχολικὸς ἀφοῦ ἤκουσε τοὺς στίχους τούτους, ἦτο προτιμότερον ἂν δὲν ἐσυμβουλευόμην τὸ μαντεῖόν σου. Καὶ στραφεὶς ἀπεσύρθη πρὸς τὴν πρύμναν.

Εἰκοσιπέντε ἔτη παρῆλθον ἔκτοτε, εἶχον δὲ λησμονήσει καὶ τὴν περίστασιν ταύτην, καὶ ὅτι εἶχον κατατάξει αὐτὴν μεταξὺ τῶν ὑπομνημάτων μου, ὅτε ἡ ἀνάγνωσις βιβλίου τινὸς ἀνεκάλεσεν αὐτὴν ἐσχάτως εἰς τὴν μνήμην μου.

Τὸ βιβλίον τοῦτο ἐκδοθὲν τὸ 1851. ἰταλιστὶ,

περιέχει τὰ « Μυστικὰ ἔγγραφα τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Αὐστριακῆς Ἀστυνομίας ἀπὸ τοῦ 1814 μέχρι τοῦ 1848 ἔτους, » τὰ ὁποῖα κατασχόντες ἐτύπωσαν οἱ ἐπαναστάται Ἰταλοί. Ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων πολλὰ διαλαμβάνουσι καὶ περὶ τοῦ Καποδιστρίου, καὶ περὶ τοῦ Ἰγνατίου, καὶ περὶ τοῦ Μουστοξύδου, καὶ περὶ ἄλλων ὁμογενῶν, καὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος. Εἶναι δὲ εἰς ἄκρον περίεργα διὰ τὴν μικρολόγον φροντίδα δι' ἧς διερμηνεύονται ἢ μᾶλλον παρερμηνεύονται καὶ αἱ πλέον ἀσήμαντοι λέξεις, καὶ τὰ πλέον ἄσκοπα διαβήματα. Τὸν ὀπαδὸν, φέρ' εἰπεῖν, τῆς ῥομαντικῆς σχολῆς — della scuola romantica — Βύρον, ἐβάπτισαν μέλος ἑταιρίας πολιτικῆς Roma antica καλουμένης!

Κατά τινα τῶν ἐγγράφων τούτων ὁ Καποδίστριας, τὸν ὁποῖον ὀνομάζουσι «μᾶλλον ἀγύρτην ἢ διπλωμάτην» !! ἐλθὼν ἐκ Βιέννης εἰς Βενετίαν καὶ Παδούην περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1819 ἔτους μετέβη εἰς Ῥοκουάρον, χάριν ἀναῤῥώσεως. Ἐκεῖθεν δὲ ἔμελλε ν' ἀπέλθῃ εἰς Μεδιόλανα διὰ νὰ συνδιαλεχθῇ μετὰ τοῦ πρίγκηπος Μετερνίχ, καὶ μετὰ ταῦτα εἰς Ἑλβετίαν καὶ Παρισίους.

Ἐν Βενετίᾳ εἶχε σχέσεις πολλὰς, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν « ἐτίμα, ὡς λέγει μία ἀναφορὰ τῆς 19. Ἰανουαρίου, πρὸ πάσης ἄλλης τὴν τῆς Κ. Ἀλβρίζζι Θεοτόκη μεθ' ἧς, ὡς γνωστὸν, διετήρει σχέσεις ἀφ' οὗ ἐσπούδαζεν ἔτι ἐν Παδούῃ, καὶ ἀνταπόκρισιν φιλοπαθεστάτην — affettuosa. — »

Μήπως ἡ ἐρώτησις ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ταύτην σχέσιν, πρὸς ἣν ἐφύλασσε τόσην σταθερότητα ὁ συμβουλευθεὶς τὸ μαντεῖον, καὶ μήπως, ἢ ὄχι τόσον εὔνους ἀπάντησις ἐλύπησεν αὐτόν; Ἡ ὑπόθεσις δὲν εἶναι διόλου ἀπίθανος· διότι, ποία φύσις εὐγενὴς δὲν ἠγάπησε φίλους, καὶ δὲν ἔκλαυσε χωρισθεῖσα ἀπ' αὐτῶν, καὶ δὲν ἀνεπόλησεν αὐτοὺς μετὰ πόθου;

Ν. Δ.

Η ΝΕΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗ.

Ὁ γνωστὸς φυσιολόγος Κ. Φαραδαΐς, συγκαταβὰς εἰς τὰς ἀνθρωπίνους ἀσθενείας, καὶ οἴκτῳ φερόμενος πρὸς τοὺς κυριευθέντας ὑπὸ τῆς μανίας τῆς κινήσεως τῶν τραπεζῶν, ἠθέλησε νὰ ἐξετάσῃ τὸ φαινόμενον πρὸς τὴν δᾶδα τῆς ἐπιστήμης, καὶ κατεσκεύασε μοχλὸν ἐλαφρὸν ὃν ἔθεσεν ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ὁσάκις ἐκάλυπτεν αὐτὸν, ἡ τράπεζα ἐκινεῖτο, ὁσάκις δὲ τὸν ἀπεκάλυπτεν, καὶ προσεῖχεν εἰς τὰς κινήσεις αὐτοῦ, ἡ τράπεζα ἵστατο. Καὶ ἴσως μέν τις ἤθελε νομίσει ὡς ἐκ τούτου ὅτι πρὸς ἐνέργειαν τῆς τὴν τράπεζαν κινούσης δυνάμεως, προσαποιεῖται μέχρι τινὸς καὶ σύντονος προσοχὴ καὶ θέλησις. Ἀλλ' ὁ Κ. Φαραδαΐς ἄλλην δίδει τοῦ πειράματος αὐτοῦ ἐξήγησιν, ἧς ὁμολογοῦμεν ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν πολὺ τὴν μετὰ τοῦ πειράματος σχέσιν. Ἐξήγαγεν ἐξ αὐτοῦ ὅτι αἱ χεῖρες προτρέχουσι τῆς τραπέζης, καὶ ὅτι ἑπομένως ἡ ἐν ἀγνοίᾳ ἐνέργεια καὶ πίεσις τῶν μυόνων παράγει τὴν κίνησιν. Παράδοξος ἄγνοια καὶ παράδοξος πίεσις! Ἡ Ἀγγλικὴ ἐφημερὶς ὁ Θεατὴς (Spectator) ἥτις δημοσιεύει τὴν ἀνακάλυψιν ταύτην τοῦ σοφοῦ καθηγητοῦ, προσθέτει τὰς ἑξῆς λέξεις· « Ἀπαιτεῖται ἰδιαιτάτη καὶ σπανωτάτη διανοίας κατάστασις ὅπως ἀναγνωρίσῃ τις τὸ ἀνεπαρκὲς τῶν ἰδίων αὐτοῦ γνώσεων. Τὸ νὰ μὴ κρίνῃ τις ἐσπευσμένως εἶναι καθῆκον πολλάκις λησμονούμενον καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν δικαστῶν, πολλῷ δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῶν φυσιολόγων. » Ταῦτα ἀπευθύνει ὁ Θεατὴς πρὸς τοὺς πιστεύοντας εἰς τῶν τραπεζῶν τὴν κίνησιν. Ἡμεῖς δὲ αὐτὰς ταύτας τὰς λέξεις ἀπευθύνομεν πρὸς τὸν Κ. Φαραδαΐν, οὗ τὴν ἐπιστήμην βαθέως σεβόμεθα, καὶ παρ' οὗ ἐλπίζομεν ἐμβρυθεστέρας ἐρεύνας ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ πρὸ πάντων ἐρεύνας ἀπροκαταλύπτους, καὶ γινομένας οὐχὶ ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ν' ἀποδείξῃ ἀφεύκτως ὅτι τὸ φαινόμενον εἶναι ἀπάτη, ἀλλὰ τοῦ νὰ σπουδάσῃ πάντας τοὺς νόμους αὐτοῦ, καὶ νὰ ἀνεύρῃ τί εἶναι.

Ὅταν πρὸ ὀλίγου ἐγράφομεν περὶ τῆς κινήσεως τῆς τραπέζης, ἐλέγομεν ὅτι ἴσως ἡ παιγνιώδης ἐκείνη ἀπόπειρα εἶναι μεστὴ σπουδαίων ἀποτελεσμάτων, ἴσως νέον μᾶς ἀνοίγει ἐπιστήμης ὁρίζοντα. Σήμερον δὲ δὲν λέγομεν πλέον ἴσως, ἀλλ' ἐκφράζομεν τὴν πληρεστάτην ἡμῶν πεποίθησιν ὅτι ὑπάρχει ἐπιστήμη νέα, ἐπιστήμη ἀπέραντος, μυστηριώδης ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτῆς, σπουδαιοτάτη ἐν τοῖς ἀποτελέσμασιν, ἄρτι δ' ἐναρχομένη, καὶ μέλλουσα ἀπροσδόκητον καὶ παράδοξον φῶς νὰ ἐπιχύσῃ ἐφ' ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων, πολλὰ τῶν παραδεδεγμένων ν' ἀνατρέψῃ ἐκ θεμελίων, πολλὰ τῶν ἀπιστεύτων καὶ ἀκατανοήτων νὰ κυρώσῃ ὡς ἀληθῆ, καὶ κατὰ πολὺ νὰ μεταβάλῃ τοῦ ἀνθρώπου τὴν τύχην ἐπὶ τῆς γῆς. Δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν νὰ διαγράψωμεν οὔτε τὴν ἔκτασιν. οὔτε τοὺς νόμους, οὔτε τὴν φιλοσοφίαν τῆς ἐπιστήμης ταύτης, ἥτις μόλις ὑποφώσκει· ὅ,τι ἀξιοῦμεν εἶναι νὰ βεβαιώσωμεν θετικώτατα τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς, ἀποκρούοντες τῶν ἐξ ἀγνοίας Πυῤῥωνιστῶν τὰς ἀρνήσεις, ἀδιαφοροῦντες διὰ τῶν κουφοτέρων τοὺς χλευασμοὺς· καταγγέλλοντες δ' εἰς τὴν ἀνθρωπότητα τὴν ἐξ ὀκνηρίας ἀναλγησίαν τινῶν ἀκαδημαϊκῶν, οἵτινες ἐνοχλοῦνται ἐκ τῆς ἀνάγκης τοῦ ν' ἀναθεωρήσωσι τὰ ἐπιστημονικὰ των ἐφόδια, καὶ ν' ἀνανεώσωσι κατὰ νέους τύπους τὰ διδακτορικά των διπλώματα, ἀποτεινόμεθα πρὸς τοὺς δραστηριωτέρους καὶ εἰλικρινεστέρους, τοὺς τὴν ἀνατολὴν πάσης νέας ἀληθείας οὐχὶ ὡς συνταράττουσαν τὸν ὕπνον των βλασφημοῦντας, ἀλλὰ μετὰ χαρᾶς ὡς νέαν τῆς προνοίας εὐεργεσίαν ἀσπαζομένους, καὶ προσκαλοῦμεν αὐτοὺς νὰ προσέξωσιν εἰς τὴν νέαν ταύτην ἀποκάλυψιν, καὶ νὰ τὴν μελετήσωσιν ἀξίως τῆς ἀκαταλογίστου αὐτῆς ἐπισημότητος. Ὅτι δὲ ταῦτα λέγοντες δὲν παραφερόμεθα εἰς ὑπερβολὰς, θέλουσι συνομολογήσει ὅσοι ἀναγνώσωσι τὰ ἑπόμενα, καὶ θέλουσι νὰ πιστεύσωσι ὅτι δὲν γράφομεν ταῦτα παίζοντες· οὐδ' ἔχομεν δὲ τὴν συνήθειαν νὰ ἐκθέτωμέν τι δημοσίᾳ πρὶν ἐνδομύχως πεισθῶμεν περὶ τῆς ἀληθείας αὐτοῦ.

Οὐδεὶς σήμερον ἀγνοεῖ, καὶ οὐδεὶς μετὰ τὰς μυ-

ρίας ἐκασταχοῦ γενομένας δοκιμὰς, ἀμφιβάλλει, ἐκτὸς ἂν ἔχῃ ἰδιαιτέραν ὄρεξιν ν' ἀμφιβάλλῃ εἰσέτι, ὅτι ἡ τράπεζα καὶ πᾶν ἄλλο ἐλαφρὸν σκεῦος, διὰ τῆς κατὰ τὸ μᾶλλον ἧττον χρονίας ἐπιθέσεως τῶν ἀλληλουχουμένων χειρῶν, στρέφεται, καὶ τοῦτο ἄνευ ὤσεως, ἄνευ ἑκουσίας ἢ ἀκουσίας μηχανικῆς τῶν μυώνων ἐνεργείας, καὶ κινεῖται καθ' ἣν διεύθυνσιν τῷ ἐπιβάλλει ἡ θέλησις. Ἀναφέραμεν ἤδη ὅτι διὰ τῆς θελήσεως ἐβιάσαμεν καθεδραν δὶς ἐπανειλημμένως ν' ἀναβῇ εἰς ἀνακλιντήριον. Ἄλλοτε τὸ αὐτὸ πείραμα ἐπανελάβομεν ἐπὶ τραπέζης τετράποδος, καὶ ἡ τράπεζα ἀνέβη καὶ αὐτὴ ἀλληλοδιαδόχως εἰς δύω ἀνακλιντήρια, καὶ διαταθεῖσα ἠγέρθη ν' ἀναβῇ εἰς τὰ γόνατα ἑνὸς τῶν παρευρισκομένων κυρίων, ἀλλὰ τὴν ἀνεχαιτίσαμεν. Ἠγείρετο δὲ εἰς τοὺς δύο πόδας, ἔθετεν αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ὑψηλοτέρας θέσεως, ἐστρέφετο ἔπειτα ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἀνεβίβαζε καὶ τοὺς δύω ἄλλους.

Καὶ ταῦτα μὲν πάντα ἦσαν ἀληθῶς θαυμάσια, καὶ ἄξια καθ' ἑαυτὰ ὅπως δώσωσι νύξιν εἰς βαθεῖαν τῶν σπουδαίων μελέτην· ἀλλ' ὅπως δήποτε, ἐδύναντο νὰ ἐξηγηθῶσι καὶ διὰ συστήματος προχείρου καὶ εὐκαταλήπτου, καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων στοιχείων τῆς ἐπιστήμης. Ἐννοοῦμεν πῶς ἐκ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὡς ἡ ἀναπνοὴ, ὡς ἡ ἄδηλος διαπνοὴ, ὡς ἡ θερμότης, οὕτω δύναται νὰ ἐκρέῃ καὶ ἕτερόν τι ῥευστὸν ἀόρατον καὶ ἀστάθμιστον, ζωϊκὸς μαγνητισμὸς ἢ ὅπως ἄλλως πρέπει νὰ κληθῇ, ἴσως αὐτὸ τὸ νευρικὸν ῥευστὸν, ἔχον δύναμιν ὠστικὴν, καὶ ὑπεῖκον ὡς αὐτὸ εἰς τὴν θέλησιν. Ἀλλά τινες τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἐφημερίδων, διηγούμεναι τῆς τραπέζης τὰ θαύματα, δὲν περιωρίζοντο περιγράφουσαι μόνας αὐτῆς τὰς στροφὰς καὶ τὰς διευθύνσεις, ἀλλὰ καὶ ἄλλα ἐξέθετον πολὺ τούτων παραδοξότερα, ὅτι ἡ τράπεζα προκαλουμένη ἐκτύπα διὰ τοῦ ποδὸς ἀριθμοὺς, ὅτι ἀπεκρίνετο εἰς διαφόρους ἐρωτήσεις διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, ὅτι δι' ἀριθμῶν ἀντιστοιχούντων εἰς τὰ γράμματα διήρθρου λέξεις, καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἂν ταῦτα εἶχοντο καὶ μικρᾶς τινος ἀληθείας, διέφευγον πάντα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ καὶ παραδεδειγμένα, ἀπεκάλυπτον νέαν δύναμιν, νέαν ἐνέργειαν ἐν τῇ φύσει μετέχουσαν νοημοσύνης καὶ γνώσεως, νέαν ἐξήγησιν τῶν πλείστων περὶ ἡμᾶς φαινομένων, νέαν ἐπιστήμην, νέον κόσμον ἐν γένει. Ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐξελάβομεν τὰ τοιαῦτα ὡς ὑπερβολὰς εὐενθουσιάστων ἀνθρώπων, οἵτινες οὐδέποτε γνωρίζουσι μέτρον, καὶ οὐδέποτε παραδέχονται ἀλήθειαν μὴ ἐπικεκοσμημένην ὑπὸ μυρίων ψευδῶν. Ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου, πρεσβεύοντες τὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος ὡς πρὸς τὴν παντοδυναμίαν τῆς πλάσεως, καὶ ὅτι δὲν πρέπει οὐδὲν ἐκ τῶν προτέρων καὶ ἀνεξετάστως ν' ἀρνώμεθα, ὅσον καὶ ἂν εἰς τὴν ἡμετέραν κρίσιν γεννᾷ δισταγμὸν, ἠθελήσαμεν νὰ ἰδῶμεν διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν ὀφθαλμῶν καὶ νὰ ψηλαφήσωμεν διὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν δακτύλων.

Συνελθούσης λοιπὸν παρ' ἡμῖν συναναστροφῆς ἐξ ὑποκειμένων παρεχόντων πᾶσαν ἐγγύησιν καὶ εἰλικρινείας καὶ ἐμβριθείας, οὔτε ἑαυτοὺς οὔτε ἄλλους θελόντων ν' ἀπατήσωσιν, ἀλλὰ διακαιομένων ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐξιχνιάσωσι τὴν ἀλήθειαν, ὑποκειμένων μάλιστα, ὧν τὰ πλεῖστα καὶ κυριώτερα οὐδ' αὐτὴν τὴν στροφὴν τῆς τραπέζης εἶχον ἰδῇ ποτὲ, καὶ ἀμφιβολίας εἶχον περὶ αὐτῆς, συνεπλέχθη περὶ τὴν τράπεζαν ἡ ζῶσα ἄλυσις. Μετὰ μίαν ὥραν περίπου ἡ τράπεζα ἐκινήθη, ἐστράφη παντοίως καὶ διευθύνθη πολλαχόσε. Ἔπειτα τὴν διετάξαμεν, καὶ ἐστάθη· μετὰ ταῦτα δὲ, πεπεισμένοι ὅτι δὲν θέλει μᾶς ὑπακούσει, διότι εἴμεθα βέβαιοι ὅτι δὲν ὑποβοηθοῦμεν τὴν ὑπακοήν της, τῇ εἴπομεν νὰ κτυπήσῃ *τρία*, καὶ ὤ! . . . ἔμεινα, τὸ ὁμολογῶ, ὡς ἐμβρόντητος, φωνὴ ἐκπλήξεως διέφυγεν ὅλων τὰ στόματα, μεμακρυσμέναι ἀναμνήσεις ὅλων τῶν δαιμονικῶν προλήψεων ὅσας ποτὲ ὡς παιδία ἠκούσαμεν, ἤρχισαν νὰ μᾶς ἐπιφοιτῶσιν . . . Ἡ τράπεζα, ὑψώσασα ἐλαφρῶς τὸν ἕνα της πόδα, ἐκτύπησεν ἕν, δύο, τρία. Τῇ εἴπομεν ἔπειτα νὰ κτυπήσῃ δέκα, καὶ ἐκτύπησε δέκα, καὶ ὅσα τῇ ἐλέγομεν τὰ ἐκτύπα μετ' ἀκριβείας ἥτις θὰ ἐτίμα τὸν ἄριστον τῶν λογιστῶν. Ἐπὶ τῇ ὑποψίᾳ ὅμως μή τις καὶ ἀκουσίως ἐπίεζε τὸ χεῖλος τὸ ἀντικείμενον τῷ αἰρουμένῳ ποδὶ, ἐλύσαμεν πρὸς ἐκεῖνο τὸ μέρος τὴν ἄλυσιν· καὶ ὅμως εἰς πρώτην ἐπιταγὴν οὐχ ἧττον ἐπανέλαβεν ἡ τράπεζα τὰς ἀριθμητικὰς κρούσεις της.

Ἀλλὰ μέχρι τοῦδε ἐπανελάμβανε μόνον ἀριθμοὺς προμεμελετημένους. Ἐνθαῤῥυθέντες ὅμως ὑπὸ τοῦ πρώτου τούτου ἀπροσδοκήτου ἀποτελέσματος, ἀπῃτήσαμεν νὰ ἀναλάβῃ αὐτὴ ἡ τράπεζα τὴν λογιστικὴν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἐρωτήσαμεν πόσοι ἦσαν οἱ περὶ αὐτὴν ἱστάμενοι, καὶ ἔκρουσεν *ἑξ*· ἀκριβές! Πόσαι χεῖρες ἦσαν ἐπ' αὐτῆς; καὶ ἔκρουσε *δώδεκα*· πόσοι δάκτυλοι καὶ ἐπισπεύσασα τὸν χρόνον τῆς κρούσεως, ἀπεκρίθη μετὰ μεγάλης ταχύτητος *ἑξήκοντα*. Ἠρωτήθη ἐκ πόσων γραμμάτων σύγκειται τὸ ὄνομα *Κλέων*, καὶ ἔκρουε *πέντε*, καὶ εἰς πολλὰ ὅμοια ὁμοίως ἀπήντησεν, εἰς τὰ πλεῖστα μὲν ἐπιτυγχάνουσα ἀκριβέστατα τῆς ἀληθείας, εἴς τινα ὅμως καὶ ἀποτυγχάνουσα.

Ἀλλ' ὅσων μέχρι τοῦδε ἠρωτῶμεν, ἐγνωρίζομεν ἡμεῖς αὐτοὶ τὰς ἀπαντήσεις ἐκ προοιμίων, καὶ ἠδύνατο νὰ παραχθῇ ἡ ὑπόνοια ὅτι ἂν ὄχι οἱ μυῶνες ἡμῶν, ἀλλὰ κἂν τὸ ὑποτιθέμενον ἐν ἡμῖν μαγνητικὸν ῥευστὸν, παθαινόμενον ὑπὸ τῆς ἡμετέρας θελήσεως, μετέδιδε τὴν ἀπόκρισιν εἰς τὴν ἀδρανῆ τράπεζαν. Ἀλλ' ἔκτοτε ἐσκληρύναμεν τὸ αἰτεῖσθαι. Παίζοντες μᾶλλον ἢ σπουδάζοντες, καὶ ὡς προκαλοῦντες αὐτὴν, γινώσκοντες δὲ ὅτι ἀδύνατα ἐζητοῦμεν, τὴν ἠρωτήσαμεν περὶ πραγμάτων εἰς ἡμᾶς ἀγνώστων, οἷον πόσοι ἦσαν οἱ ἐν τῇ αἰθούσῃ παρόντες, καὶ ἡ τράπεζα εἶπε *δεκατρεῖς*. Μετρήσαντες δὲ τότε ὅλους, μεγάλους, μικροὺς, παιδία, παρόντας ὑπηρέτας, εὕρομεν... τῷ ὄντι δεκατρεῖς! Ἠρωτήσαμεν τί ὥρα εἶναι; καὶ εἶπεν ἐννέα· καὶ πόσα λεπτά; ἀπεκρίθη τριάκοντα. Ἐσυμβουλεύθημεν δ' ἀμέσως τὰ μόνα δύω ἐν τῇ αἰθούσῃ ὡρολόγια, καὶ τὸ μὲν ἔλεγεν 9, καὶ τέταρτον, τὸ δὲ 10 παρὰ τέταρτον, ὥστε ἡ τράπεζα εἶπεν ἀκριβῶς τὸν μέσον ὅρον, ἴσως τὴν ἀλήθειαν. Ἠρωτήσαμεν πόσα κέρματα εἶχεν εἰς

τὸν κόλπον του κύριός τις ἐκ τῶν παρεστώτων, ὅστις δὲν ἦτον βέβαιος ὅτι εἶχέ τι εἰς τὸ βαλάντιόν του. Ἡ τράπεζα ἀπεκρίθη *ἐννέα*. Ὁ Κύριος ἠνέωξε τὸ βαλάντιόν του, καὶ ὅλοι μετ' ἐκπλήξεως ἐμετρήσαμεν τρεῖς δραχμὰς, τρία δεκάλεπτα, τρία πεντάλεπτα! Καὶ περὶ ἡλικίας διαφόρων ἐκ τῶν παρόντων, καὶ κατὰ τὴν ὁμολογίαν ὅλων ἀπήντα ἡ τράπεζα πάντοτε δίδουσα αὐτοῖς ἓν ἔτος περισσότερον· καὶ ἂν μὲν ἐπρόκειτο περὶ κυριῶν μόνων, ἴσως ἐπετρέπετο νὰ ὑποπτεύσωμεν ὅτι ἡ πονηρὰ ἢ ἀδιάκριτος τράπεζα ἦτον φιλαληθεστέρα καὶ εἰλικρινεστέρα τοῦ δέοντος. Ἀλλ' ὁ χαρακτὴρ τῶν ἐρωτώντων πολλάκις ἀπέκρουε τὴν τοιαύτην ὑπόνοιαν, καὶ ἡ μεθοδικὴ ἐπιμονὴ τῆς τραπέζης ἦτον παράδοξος, καὶ ἴσως εἶχε φυσιολογικόν τινα λόγον. Ἄξιον δὲ περιεργείας εἶναι καὶ ὅτι, ὁσάκις ἡ αὐτὴ ἐρώτησις τῇ ἀπετείνετο, πάντοτε, ἢ κἂν σχεδὸν πάντοτε, ἐδίδετο ἡ αὐτὴ ἀπόκρισις. Τοῦτο δὲ πρὸ πάντων ὅταν τῇ ἐζητεῖτο ν' ἀποκριθῇ διὰ τοῦ *Ναὶ* ἢ *ὄχι*, ναὶ μὲν, κρούουσα ἅπαξ, ὄχι δὲ, δίς, καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου πολλάκις τ' ἀνάπαλιν. Ὁμοίως, τιθεμένων εὐστόχως τῶν ἐρωτήσεων, περιέγραψε λεπτομερέστατα ποῦ κεῖνται διάφορα ἀντικείμενα, ἐπαναλαμβάνουσα ἀκριβέστατα πάντοτε τὰς αὐτὰς πληροφορίας. Ἠθελήσαμεν δὲ νὰ συλλαβήσῃ καὶ ὄνομα, καὶ εἰς τὴν ἀπόπειραν ταύτην ἐνίοτε μὲν ἀπετύχομεν, ἄλλοτε δ' ἡ ἐπιτυχία ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν, διότι ἠρχίσαμεν νὰ δυσπιστῶμεν πρὸς τὰ αἰσθητήρια ἡμῶν, ὅταν ἡ τράπεζα ἐρωτηθεῖσα ἁπλῶς περί τινων περιστάσεων ἐσυλλάβησε γράμμα πρὸς γράμμα ὀνόματα ἃ παντάπασι δὲν περιεμένομεν· καὶ κεκμηκότες ἤδη ἐγκατελείψαμεν τὰς δοκιμὰς, ἃς καὶ τὴν ἐπαύριον ἐπανελάβομεν ἐπίσης ἐπιτυχῶς, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὥραν, καὶ χωρὶς εἰς οὐδὲν νεώτερον πεῖσμα νὰ προβῶμεν, διότι ἠσθανόμεθα ἡμᾶς αὐτοὺς ἐντελῶς ἐκνευρισμένους, καὶ ἡ τράπεζα ἔκρουε τόσον ἀδρανῶς καὶ τόσον βραδέως, ὥστε ἔλεγες αὐτὴ ἐκοπίασεν. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ἦτον καὶ ὅτι, μέχρις οὗ ἡ ἐρώτησις ἐκφρασθῇ καθαρῶς, ἀποφασισθῇ δηλαδὴ διακεκριμένως τί εἶναι τὸ ζητούμενον, ἡ τράπεζα ἠρέμα, ἔπειτα δὲ ἤρχιζεν ἀμέσως, καὶ ἐπί τινων μὲν ἐρωτήσεων, ὡς ἂν ἦν βεβαία, ἔκρουεν ἰσχυρῶς, ἐπὶ ἄλλων δέ τινων βραδύτερον, καὶ ὡς ἂν ἐδίσταζεν. Ἐρωτηθεῖσα πολλάκις ἂν ἠμπορῇ νὰ προειπῇ περὶ τῶν μελλόντων, ἀπεκρίθη πάντοτε καταφατικῶς· καὶ εἰς πολλὰς περὶ αὐτῶν ἐρωτήσεις ἔδωκε χρησμοὺς, ὧν τὴν ἀλήθειαν μόνον αἱ μετὰ ταῦτα ἡμέραι δύνανται νὰ κυρώσωσιν, ὧν ὅμως τὸ συνεπὲς ἦτον παντὸς θαυμασμοῦ ἄξιον.

Τ' ἀποτελέσματα ταῦτα εἶναι παράδοξα ἀναμφιβόλως, ἀπίστευτα! Ἀλλ' ὅστις διὰ τοῦτο ἀπιστεῖ πρὸς αὐτὰ ἔχει πρόχειρον τὴν ἐξέλεγξιν· ἃς δοκιμάσῃ. Συζήτησις περὶ τῆς ἀληθείας πράγματος προκειμένου τῷ βουλομένῳ, εἶναι ἀβέλτερος, σχολαστικὴ καὶ γελοία. Ἀλλ' ἂν αὕτη εἶναι ἀναμφισβήτητος, ὅ,τι ὅμως πρόκειται εἰσέτι εἰς ἀμφισβήτησιν, καὶ χρῄζει σπουδῆς ἐπιμελοῦς, καὶ μεγάλης, εἶναι ἡ ἔκθεσις τῆς μυστηριώδους ταύτης δυνάμεως, τὰ ὅρια μέχρις ὧν καὶ οἱ νόμοι καθ' οὓς ἐνεργεῖ, ὥστε ἴσως διὰ τῆς ὁδοῦ ταύτης φθάσῃ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς ἀνακάλυψιν καὶ αὐτῆς της τῆς φύσεως, καθ ἡμᾶς τὴν μεγίστην καὶ συνεπειῶν μεστοτάτην τῶν ἀνακαλύψεων.

Τὰ θαύματα ταῦτα ὅσων αὐτόπται ἐγενόμεθα μάρτυρες ὁμολογοῦμεν ὅτι βαθέως μᾶς ἐταπείνωσαν, διότι ἀφ' οὗ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς κομπάζων ἐκήρυξεν ὅτι ἡ φύσις κεῖται τοῦ λοιποῦ ἐνώπιον αὐτοῦ ὡς βίβλος ἠνεωγμένη, ἀφ' οὗ ὁ σοφὸς τῶν σοφῶν, ὁ Οὐμβόλδος ἐξέδωκεν ἐν τῷ *Κόσμῳ του* οἱονεὶ τὸ τελευτόγραφον τῆς ἐπιστήμης, βλέπομεν ἤδη ὅτι μόλις ἡ βρεφικὴ ἡμῶν χεὶρ ἄκρας τινὰς γωνίας κατώρθωσε μέχρι τοῦδε νὰ ἄρῃ τοῦ ἀπεράντου παραπετάσματος, καὶ ὅτι μόλις ἤδη ἄρχονται ἐπὶ τοῦ ὁρίζοντος ἡμῶν ἀνατέλλουσαι νέαι ἀλήθειαι, ἀνήκουσαι κατὰ τὰ φαινόμενα εἰς κύκλον ἀνώτερον. Ἡ τοιαύτη συναίσθησις δὲν ἦτον δυνατὸν νὰ μὴ καταστρέψῃ ἐν ἡμῖν πᾶσαν δοκησίσοφον ἀπιστίαν, νὰ μὴ καταστήσῃ κἂν ἡμᾶς ἐφεκτικωτέρους, καὶ προθυμοτέρους νὰ μὴ ἀποῤῥίπτωμεν ἄνευ ἐλέγχου καὶ ἐξετάσεως τὰ ἀφ' ὧν πρὶν εἴμεθα διατεθειμένοι ν' ἀποστρέφωμεν τὸ πρόσωπον μετ' εἰρωνείας, ἂν ὄχι καὶ μετὰ περιφρονήσεως. Τοσαῦτα εἶναι ὅσα ἄνθρωποι, οὓς οὐδὲν δικαίωμα ἔχομεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς προληπτικοὺς ἢ ὡς ἀπατεῶνας, διαδίδουσιν ὡς συμβαίνοντα συνεχῶς πολλαχοῦ, καὶ πρὸ πάντων ὡς παρατηρηθέντα ἐν Ἀμερικῇ, φαινόμενα ὑπερφυσικὰ, δηλαδὴ μὴ ὑπαγόμενα εἰς τοὺς νόμους τῆς φύσεως, ὡς ἡμεῖς, ἴσως ἐν τῇ ἀγνοίᾳ ἡμῶν, τοὺς νομίζομεν.

Εἷς ἱεροκήρυξ τῆς Ἐδελβέργης, Κάπης καλούμενος, συνέλεξε καὶ ἐξέδωκε ἐν 1811 διάφορα ἐγγράφα ἀφορῶντα τὴν διήγησιν ὅτι ἐν 1761 - 8, εἰς χωρίον τι Δίββανσδόρφ καλούμενον τῆς Βρυνσουίκης, παρὰ τὴν κλίνην νέας κόρης ὑφαντοῦ τινος ἠκούοντο κρούσματα εἰς τὸν τοῖχον ἢ εἰς τὸ ἔδαφος, καὶ τὰ αὐτὰ ἐπαναλαμβάνοντο ὅπου καὶ ἂν μετετέθη ἡ κλίνη, καὶ εἰς πᾶσαν κλίνην εἰς ἣν ἡ κόρη ἐκείνη μετετίθετο, ἐντὸς τῆς οἰκίας ἢ καὶ εἰς ἄλλην οἰκίαν, καὶ ὅταν προσέτι ἐστάλη εἰς ἄλλο χωρίον. Ὅτι δὲ τὰ κρούσματα ταῦτα κατ' ὀλίγον κανονικώτερα γενόμενα, ἀπεκρίνοντο ἐρωτώμενα ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ τῶν ποδῶν τῆς τραπέζης, πολλάκις ἔψαλλον ἤχους γνωστοὺς, ἄλλοτε ἠλαττοῦντο καὶ ἄλλοτε ἐπολλαπλασιάζοντο, ἡ δὲ κόρη τότε ἦν εἰς ὑπνοβασίας κατάστασιν. Ὀλίγη προσοχὴ ἐδόθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ διήγημα τοῦτο· ἀλλ' ἤδη πολλαχόθεν ἀναφέρονται ὡς ἐπαναλαμβανόμενα τὰ τοιαῦτα φαινόμενα. Ἐν τῇ βορείῳ Ἀμερικῇ μάλιστα κατέστησαν συνεχέστατα, καὶ κατὰ χιλιάδας μετροῦνται οἱ λέγοντες ὅτι ἔγιναν μάρτυρες αὐτόπται αὐτῶν. Συνήθως ὑπάρχουσί τινες ὧν ἡ διάθεσις καὶ ἡ φυσιολογικὴ κατάστασις εἶναι τοιαύτη, ὥστε, ἂν καλῶς ἐννοήσαμεν, ἀφ' οὗ μείνωσιν ἐπί τινα καιρὸν εἰς τὴν μαγνητιζομένην τράπεζαν, γίνονται *ἀγωγοὶ τῶν ἀοράτων* (mediums of the invisibles). Τότε, παρουσίᾳ αὐτῶν, ἀκούονται ἐντὸς τοῦ δωματίου κρότοι διάφοροι εἰς τοὺς τοίχους

εἰς τὸ ἔδαφος, εἰς τὴν ὀροφὴν, εἰς τὰ ἔπιπλα, καὶ τὰ ἔπιπλα κινοῦνται καὶ πολλάκις ἀναπηδῶσι μέχρι τῆς ὀροφῆς καὶ μεταβαίνουσιν αὐτομάτως ἀπὸ τόπου εἰς τόπον, καὶ οἱ κρότοι ἐρωτῶσιν εἰς ἀποτεινομένας πρὸς αὐτοὺς ἐρωτήσεις, καὶ δι' ἀλφαβήτου οὗ ἕκαστον γράμμα ἐκφράζεται διὰ τοῦ ἀντιστοιχοῦντος ἀριθμοῦ, συνδέουσι τακτικὰς συνδιαλέξεις, οἱ δὲ ἀγωγοὶ πολλάκις ὁμιλοῦσι πάσας τὰς γλώσσας, ἃς δὲν ἠξεύρουσι, ζωγραφοῦσι, τραγῳδῶσι χωρὶς νὰ μάθωσι κτλ. καὶ γίνονται κέντρα πολλῶν ὁμάδων ἀνθρώπων, *ζητητῶν* λεγομένων (searchers) οἵτινες δι' αὐτῶν θέλουσι νὰ ἕλθωσιν εἰς κοινωνίαν μετὰ τῶν ἀοράτων ἢ τῶν πνευμάτων. Ἀγγλίς τις κυρία, Ἄννα Βλακουέλλ καλουμένη, ἐπανελθοῦσα ἐκ Νεοβοράκου, γράφει ἐκ Λονδίνου τὴν 2 ἀπριλίου τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, ὅτι δυσπιστοῦσα πρὸς τὰ τοιαῦτα ἀκούσματα, ἦλθεν εἰς τὴν οἰκίαν κυρίας τινὸς, Στὼνς λεγομένης, ἥτις εἶχεν ὡς ἀγωγὸν νέαν κόρην, λεγομένην Κ. Ἄϋδεν. Ἀφοῦ ἐκάθησαν ἐπ' ὀλίγον περὶ τὴν τράπεζαν, ἤρχισαν τὰ ἔπιπλα νὰ χορεύωσι καὶ νὰ τρίζωσι, καὶ ν' ἀκούωνται κρότοι. Ἡ Κ. Βλακουέλλ ἐπεκαλέσθη κατὰ διάνοιαν ἀποθανόντα ἢ ἀπόντα τινὰ φίλον της, καὶ ὁ φίλος της ἀπεκρίθη διὰ τῶν κρότων, καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐνδιαθέτους ἐρωτήσεις τῆς ἀπεκρίθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μετ' ἀκατανοήτου ἀκριβείας· τέλος δὲ προσθέτει ὅτι οἱ *ἀόρατοι* καὶ τὰ *πνεύματα* ἐξέῤῥασαν τὴν εὐχαρίστησίν των ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν νὰ τὰ ἐννοῶσι, καὶ προσέθηκαν ὅτι μέχρι τοῦ τέλους τοῦ ἔτους ἐλπίζουσι νὰ κατορθώσωσι νὰ συνομιλῶσιν ἐντελῶς μετὰ τῶν ἀνθρώπων.

Ἐννοεῖται ὅτι δὲν ἐγγυώμεθα τὰ διηγήματα ταῦτα, καί τοι γινόμενα ὑπὸ κυρίας ἀξιοτίμου, καὶ ὑπ' ἄλλων μαρτύρων θεωρουμένων ὡς φερεγγύων. Ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι προτιμῶμεν ἀντὶ νὰ γελάσωμεν νὰ ἐρευνήσωμεν μᾶλλον, καὶ νὰ ἐξιχνιάσωμεν. Ἐν Ἀμερικῇ κἂν φαίνεται ὅτι τὸ πρᾶγμα θεωρεῖται ὡς σπουδαιότατον, καὶ οἱ πιστεύοντες εἰς αὐτὸ ὑπολογίζονται εἰς πλείονας τῶν ἑκατὸν χιλιάδων, ὧν τετρακισμύριοι, πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν *ἀγωγῶν* προσέτι, ἄνδρες καὶ ἐπὶ παιδείᾳ καὶ κοινωνικῇ θέσει δικεκριμένη, ἐν μόνῳ τῷ Νεοβοράκῳ. Καὶ ὁ ἐνθουσιασμὸς αὐτόθι ὑπὲρ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης χωρεῖ εἰς τοσοῦτον, ὥστε καὶ εἰς θρησκείαν ἤδη μετεβλήθη. Δύω ἱερεῖς, Σκὼτ καὶ Ἀῤῥὼς καλούμενοι, ἀνεχώρησαν μετ' *ἀποικίας*, καὶ ὑπὸ τῶν κρότων ὁδηγούμενοι, ὧν θεωροῦσιν ὡς αὐτουργὸν τὸν Ἅγ. Ἰωάννην, ἀπῆλθον εἰς ἔρημόν τινα τῆς Βιργινίας, ὅπου ἐφύτευσαν πολιτείαν διοικουμένην κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς καθαρωτέρας ἠθικῆς καὶ καθ' οὓς νόμους τοῖς ἀποκαλύπτουσιν οἱ κρότοι, πολιτείαν δὲ ἥτις σήμερον εὐημερεῖ.

Ἐπὶ τούτου δὲ τοῦ ἀντικειμένου εἶναι εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν τεταμένη ἡ κοινὴ περιέργεια, καὶ πάμπολλα γράφονται βιβλία, ἐν οἷς καὶ πολλὰ παρατράγῳδα λέγονται. Οὕτω συγγραφεύς τις ἐν Νεοβοράκῳ, Οὐάρος λεγόμενος, γράφει ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ Supernat theology ἐπιγραφομένῃ, ὅτι κατὰ τὰ διὰ κρότων ἀποκαλυφθέντα διδάγματα τῶν ἀοράτων, ἕκαστος πλανήτης σύγκειται ἐξ ἑπτὰ ἐπαλλήλων σφαιρῶν, ὧν ἡ ἀνωτέρα εἶναι πάντοτε ὕλης λεπτοτέρας τῆς ὑπ' αὐτὴν τεθειμένης· ὅτι θάνατος δὲν ὑπάρχει ἀλλὰ μόνον μετάβασις ἀπὸ σφαίρας εἰς σφαῖραν, μέχρις οὗ καὶ τὴν ἑβδόμην αὐτὴν ὑπερβάντες φθάσωσι μέχρι τοῦ θεοῦ. Ἀλλ' ὅτι μόνοι οἱ καλοὶ μεταβαίνουσιν, οἱ δὲ κακοὶ ἐνδιατρίβουσιν εἰς τὰς κατωτέρας σφαίρας μέχρις οὗ βελτιωθῶσιν. Ἐν ταῖς ἀπωτέραις τῆς γῆς, αἱ ψυχαὶ ἐξακολουθοῦσι περίπου τὴν ἐπίγειον αὐτῶν ζωὴν, ἀλλ' αὐλώτερον. Σπουδάζουσιν ὅμως γλῶσσας, καὶ ἐπιστήμας, καὶ πολλάκις εἰς χοροὺς συμπλεκόμεναι, καὶ διάφορα ἀποτελοῦσαι σχήματα, μάλιστα δὲ τὸ σχῆμα τοῦ σταυροῦ, καὶ σχῆμα ἐμφαῖνον τὸ ἅγιον τοῦ Χριστοῦ ὄνομα, κατέρχονται οὕτως εἰς τὴν γῆν, καὶ διὰ κρότων ἀποκαλύπτονται τοῖς ἀνθρώποις. Καὶ οἱ μὲν ἀνωτέρας σφαίρας κάτοικοί εἰσιν ἀόρατοι τοῖς κατοικοῦσι τὰς κατωτέρας καὶ ὑλικωτέρας, οὐχὶ δὲ καὶ αὐτοὶ ἐκείνοις. Ἐξ ἐναντίας ὅταν τις ἀποθνήσκῃ καὶ ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ἀναβαίνῃ ἀπὸ τῆς γῆς εἰς τὴν σφαῖραν τὴν ὑπερτέραν, τὰ ἐν αὐτῇ πνεύματα, ἐνδεδυμένα ἄνθη καὶ λίθους πολυτίμους, (διότι ἐκεῖ ἡ λεπτὴ, εὔπλαστος καὶ εὐπειθὴς ὕλη λαμβάνει αὐτομάτως πᾶν σχῆμα ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ ὑφ' ἁπλῆς τῆς θελήσεως) δέχονται τὴν νέαν προσήλυτον ἐν χαρᾷ καὶ χοροῖς, καὶ παντοίοις θαύμασι. Καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ δὲ προσφιλῆ ζῶα, οἱ κύνες, αἱ γαλαῖ, τὰ κανάρια πτηνὰ, μεταλαβόντα διὰ τῆς ἀγάπης μέρους τῆς ψυχῆς τοῦ κεκτημένου αὐτά, ἀποκτῶσι τὸ πλεονέκτημα τῆς μέχρι τινος συμμεταβάσεως εἰς τὰς ἀνωτέρας σφαίρας ὅπου τὰ ἀνευρίσκομεν.

Καὶ ταῦτα μὲν εἰσὶ προφανῶς, ἢ κἂν πιθανώτατα ὀνειροπολήματα, κατάχρησις τοῦ πρὸς τὰ ἄκρα καὶ τὰς ὑπερβολὰς φερομένου ἀνθρωπίνου πνεύματος· καὶ ἡ ἐν Νεοβοράκῳ κυβέρνησις ἠναγκάσθη μάλιστα ἐπ' ἐσχάτοις νὰ παρεμβῇ πρὸς ἀναχαίτισιν τοῦ κακοῦ, καὶ παραπέμπουσα εἰς τὰ δικαστήρια τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος εἴτε ἀγαθῇ εἴτε κακῇ τῇ πίστει ἀνταποκριτὰς τούτους τῶν *ἀοράτων*, οἵτινες, ὡς ἐκφράζεται τὸ διάταγμα, συνταράττουσι τὴν κοινωνίαν, ἐμπνέουσι τὴν ὀλιγωρίαν τῶν νόμων εἰς πολλοὺς, καὶ αἰτία ἐγένοντο τῆς φρενοβλαβίας πολλῶν. Ἀλλ' ὅσον κατακριτέαν καὶ ἀναξίαν ἀνδρῶν ἐμβριθῶν θεωροῦμεν τὴν ἀβασάνιστον παραδοχὴν πάντων τῶν ἀτόπων τούτων φαντασιοκοπημάτων, τόσον ἀσυγχωρήτου ἀνελληνισίας καὶ δοκησισοφίας καὶ ὀκνηρᾶς ἀμαθείας θεωροῦμεν ἀπόδειξιν τὴν ἐκ τῶν προτέρων ἀπόῤῥιψιν φαινομένων ὡς εἴτι καὶ ἄλλο ἀξίων βαθυτάτης μελέτης, καὶ εἰς ἑκάστου προκειμένων τὴν πρόχειρον ἔρευναν.

—⊗o⊗—

ΚΙΝΗΣΙΣ ΑΨΥΧΩΝ

ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ.

—o—

Ἀξιότιμε φίλε Κ. Ν. Δ.

Ἡ διὰ τῆς ἐπαφῆς περιστροφὴ τῶν ἀντικειμένων ἡ ἐπασχολοῦσα τὴν περιέργειαν, τολμῶ εἰπεῖν, τοῦ κόσμου ὅλου, δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ κινήσῃ καὶ ἡμῶν τὴν περιέργειαν· ἑπομένως ἐπανελάβομεν καὶ ἐνταῦθα τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πειράματα, ἀλλὰ δὶς μόνον ἐπέτυχον, πλὴν ἐκινήθησαν καὶ ἄψυχα καὶ ἔμψυχα ὄντα. Τὸ φαινόμενον τοῦτο τὸ ὁποῖον θεωρεῖται γενικῶς ὡς ἀποτέλεσμα ἀνθρωπίνου μαγνητισμοῦ, ἐγὼ ἀπεναντίας δὲν δύναμαι νὰ θεωρήσω παρὰ ὡς τακτικὸν ἀποτέλεσμα τῆς συνήθους δυνάμεως τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως. Ἂν τὴν δύναμιν ταύτην θέλωμεν νὰ θεωρήσωμεν ὡς μίαν τῶν πηγῶν τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ, τότε καὶ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φαινόμενα εἶναι βεβαίως ἀποτελέσματα τοῦ αὐτοῦ μαγνητισμοῦ· ἀλλ' ἂν ἡ θέλησις παράγῃ ἰδιαιτέραν τινὰ δύναμιν, οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι τ' ἀναφερόμενα φαινόμενα εἰσὶν ἀποτέλεσμα αὐτῆς καὶ μόνης καὶ οὐχὶ τοῦ ζωϊκοῦ μαγνητισμοῦ. Κατὰ τοὺς ὀρθοὺς κανόνας τῆς φιλοσοφίας, ὅταν μία, καὶ μάλιστα ἡ συνήθης αἰτία, ἀρκῇ πρὸς ἐξήγησιν τοῦ αἰτιατοῦ δὲν πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν λύσιν αὐτοῦ ἐξ ἄλλων αἰτιῶν, καὶ ἐν ἔργῳ ἂς ἐξετάσωμεν ἀκριβῶς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος φαινόμενα καὶ θέλομεν ἰδεῖ ὅτι οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται πρὸς πραγματοποίησιν, ἡ σταθερὰ καὶ ἐπίμονος τοῦ ἐκτελοῦντος τὸ πείραμα θέλησις, καθότι ἡ διὰ τῆς ἐπαφῆς κίνησις ἐκτελεῖται ἅμα ἡ θέλησις ὑπάρχει, ἀδιάφορον, ἂν ὁ ἐφαπτόμενος εἶναι τοῦ ἑνὸς ἢ ἄλλου φύλου, τοιᾶς δε ἢ τοιᾶς δε ἡλικίας, μιᾶς ἢ ἄλλης κράσεως, οὐδὲ ἀπαιτεῖται ποσῶς νὰ σχηματισθῇ ἄλυσις χειρῶν, ἀρκεῖ μόνον νὰ ὑπάρχῃ, ὡς εἶπον, ἡ θέλησις, καὶ τὸ κινηθησόμενον ἀντικείμενον οὐ μόνον νὰ μὴν ὑπερβαίνῃ τὰς φυσικὰς δυνάμεις τοῦ ἐφαπτομένου ἢ ἐφαπτομένων, ἤτοι ἡ ἀντίδρασις νὰ μὴ ὑπερέχῃ τῆς ἐνεργούσης δυνάμεως, ἀλλὰ νὰ ἦναι καὶ πολὺ μικροτέρα αὐτῆς. Οὕτως ἐὰν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἀτόμου τινος θέσητε τὰς χεῖράς σας μὲ ζωηρὰν καὶ ἐπίμονον ἀπόφασιν νὰ τὸ κινήσετε, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι, ἂν τοῦτο δὲν ἀνθίσταται, θέλετε οὐ μόνον τὸ κινήσει κατὰ τὴν ὁποίαν προτίθεσθε διεύθυνσιν, ἀλλὰ προσέτι ἡ κίνησις θέλει ἐξακολουθεῖ ἢ παύει κατὰ τὴν θέλησίν σας, καὶ λαμβάνει μίαν ἢ ἄλλην διεύθυνσιν συμφώνως πάντοτε μὲ τὴν θέλησίν σας. Τὸ αὐτὸ θέλει συμβῇ καὶ ἂν τὸ ἀντικείμενον εἶναι ἄψυχον πλὴν εὐκίνητόν τι ὄν· οὐδ' ἀπαιτεῖται εἰς τοῦτο νὰ θέσητε καθ' ἕνα ἢ ἄλλον τρόπον τὰς χεῖράς σας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς, ἢ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου, ἢ νὰ μὴ φέρετε ἠλεκτραγωγὰ ἀντικείμενα, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἐφάπτεσθε αὐτοῦ. Ἐὰν ὅμως τὸ ἄτομον ἐφ' οὗ γίνεται τὸ πείραμα ἀνθίσταται, τότε δυσκόλως θέλετε τὸ κινήσει, πάντοτε ὅμως τὸ ἄτομον τοῦτο θέλει αἰσθανθῇ ἐνδομύχως τάσιν τινὰ πρὸς τὸ μέρος πρὸς τὸ ὁποῖον προτίθεσθε νὰ τὸ στρέψετε, καὶ μόνον διὰ τῆς ἀντιδράσεως τῆς θελήσεώς του ἀδυνατίζει ἢ ἀφανίζει κατάπασι τὴν ἐνέργειαν τῆς ἰδικῆς σας θελήσεως, τοῦθ' ὅπερ δὲν δύναται νὰ συμβῇ εἰς τὰ ἄψυχα ὄντα, ἃ μόνον ἀνθίστανται διὰ τῆς ὑλικῆς ἀντιδράσεως. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἂν τὸ πείραμα γίνῃ ἐπὶ πυξίδος, τὸ κιβώτιον αὐτῆς θέλει κινηθῆ χωρὶς ποσῶς νὰ δείξῃ ἡ ἐμπεριεχομένη μαγνητικὴ βελόνη ἐλάχιστον σημεῖον τῆς παρουσίας μαγνητικοῦ ρευστοῦ.

Ὁ ἀπαιτούμενος δὲ καιρὸς ἵνα ἀρχίσῃ εἰς τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πειράματα ἡ κίνησις, ὡς καὶ ἡ ταχύτης τῆς κινήσεως ταύτης, εἶναι πάντοτε ἀνάλογος ἐν ἀντιπεπονθότι λόγῳ μὲ τὴν ἰσχὺν καὶ ἔντασιν τῆς θελήσεως καὶ τὴν ἔκτασιν τῆς γινομένης ἐπαφῆς, καὶ ἐν ὀρθῷ λόγῳ μὲ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἀντιδράσεως, ὅπερ συμφωνεῖ κάλλιστα μὲ τοὺς γνωστοὺς τῆς μηχανικῆς νόμους· ὁ δὲ κόπος καὶ κούρασις ἣν δοκιμάζει ὁ ἐνεργῶν εἶναι πάντοτε ἀνάλογα ἐν ὀρθῷ λόγῳ τῆς διαρκείας τοῦ πειράματος καὶ τῆς ἐντάσεως τῆς θελήσεως, καὶ ἐν ἀντιπεπονθότι τῆς ἐκτάσεως τῆς ἐπαφῆς καὶ τῆς ἀντιδράσεως, ὅπερ συμφωνεῖ ὡσαύτως μὲ τοὺς γνωστοὺς φυσιολογικοὺς νόμους.

Ἀλλὰ θέλετε ἴσως μ' ἐρωτήσει πῶς ἡ δύναμις τῆς βουλήσεώς μας δύναται νὰ ἐπενεργήσῃ ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων διὰ μόνης τῆς ἐπαφῆς; ὁμολογῶ ὅτι τοῦτο εἶναι καὶ ἔσεται διὰ παντὸς ἄδηλον· ἀλλὰ μήπως γνωρίζωμεν πῶς ἐνεργεῖ διὰ τῆς ὠθήσεως; καὶ ποῖον ἄρα λόγον ἔχομεν ἐκ τῶν προτέρων νὰ θεωρήσωμεν ὡς ἱκανὴν μὲν τῆς κινήσεως αἰτίαν τὴν ὤθησιν, ἀνίκανον δὲ τὴν ἐπαφήν; Ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων καὶ μόνον κρίνομεν περὶ τῆς ὠθήσεως· ἐξ αὐτῶν ἑπομένως πρέπει νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῆς ἐπαφῆς, οὐδ' ἀντίκειται νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ κινητικὴ δύναμις ἡ μεταβαίνουσα διὰ τῆς ὠθήσεως ἀπὸ τοῦ σώματός μας πρὸς τὸ ὁποῖον ὠθοῦμεν ἀντικείμενον, μεταβαίνει ὡσαύτως καὶ διὰ τῆς ἐπαφῆς εἰς αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐφαπτόμεθα, ἀφοῦ ἡ πεῖρα μᾶς ἀποδεικνύει ὅτι ἡ μόνη ἐπαφὴ ἀρκεῖ νὰ κινήσῃ τὰ ἀντικείμενα. Ταῦτα ἐπὶ τοῦ παρόντος περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου εἰς ὃ ἴσως ἀκολούθως ἐπανέλθωμεν. Ἐντοσούτῳ δέχθητε τὴν διαβεβαίωσιν τῆς πρὸς ὑμᾶς ἐξαιρέτου ὑπολήψεώς μου, μεθ' ἧς ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἦμαι.

Ἐν Θήρᾳ τὴν 16 Μαΐου. 1853.

Ὁ φίλος σας

Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

—❀—

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΟΡΑΣΙΩΝ

ΑΝΑΤΡΟΦΗΣ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

Ὑπὸ τῆς Πολυτί μης Κουσκούρη.

—❀—

Ἐκ τῶν ἠθῶν καὶ διαθέσεων τῶν μητέρων ἐξαρτᾶται ἡ μόρφωσις τοῦ τέκνου, καὶ ἐντούτοις πολλοὶ εἰσέτι ὑποθέτουσιν ὅτι τὸ θῆλυ γένος πρέπει νὰ ἐκπαιδεύηται ὀλίγον, καὶ ὅτι εἰς μόνα τὰ ἄρρενα

ἀνήκει πεφροντισμένη ἀνατροφὴ καὶ μεγάλη παιδεία διὰ τὸ κοινὸν καλόν· καὶ, μολονότι ἡ ἀγωγὴ τῶν ἀῤῥένων εἶναι οὐχ ἧττον ἀτελὴς τῆς τῶν κορασίων τοὐλάχιστον ὑπάρχει πεποιθησις, ὅτι ἔχων τις πολλὴν μάθησιν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ εἰς τὰ τῆς πολιτείας. Οἱ μεγαλήτεροι νόες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κανονίσωσι τὰ περὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀγωγῆς· Πόσους βλέπει τις διδασκάλους καὶ διδακτήρια; Πόσας δαπάνας δι' ἐκτύπωσιν βιβλίων, διὰ συζητήσεις ἐπὶ στημονικάς, διὰ μεθόδους τοῦ μανθάνειν τὰς γλώσσας, καὶ δι' ἐκλογὴν παιδευτῶν; ἅπασαι δ' αὗται αἱ μεγάλαι προπαρασκευαὶ ἔχουσι συνεχῶς πλείονα ἐπίδειξιν ἢ ὠφέλειαν δεικνύουσιν ὅμως τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν ἣν ἔχουσι περὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν ἀῤῥένων. Διὰ τὰ κοράσια, λέγουσιν, ὅτι δὲν πρέπει ν' ἀποκτῶσιν εὐρεῖαν μάθησιν, διότι ἡ φιλοπραγμοσύνη διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῶν κενοδοξίαν· εἶναι ἱκανὸν δι' αὐτὰ νὰ γνωρίζωσι νὰ κυβερνῶσι μίαν ἡμέραν τοὺς ἑαυτῶν οἴκους, νὰ πείθωνται εἰς τοὺς συζύγους των καὶ νὰ μὴ πολυπραγμονῶσι· πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τούτου λέγουσιν ὅτι πολλὰς γυναῖκας ἡ παιδεία κατέστησε γελοίας ἢ παραδόξους, καὶ νομίζουσι δίκαιον ν' ἀφίνωσι τυφλῶς τὰ κοράσια νὰ ὁδηγῶνται ὑπὸ μητέρων ἀμαθῶν καὶ ἀσυνέτων.

Εἶναι μὲν ἀληθὲς, ὅτι ἀπαιτεῖται προσοχὴ μὴ ἀποβῶσι ματαιόφρονες. Αἱ γυναῖκες ἔχουσι συνήθως τὸ πνεῦμα ἔτι μᾶλλον ἀδύνατον καὶ περίεργον, ἢ οἱ ἄνδρες· δὲν ἁρμόζει λοιπὸν νὰ ὑποχρεῶμεν αὐτὰς εἰς σπουδὰς δυναμένας νὰ ἐπιβαρύνωσι καὶ νὰ διεγείρωσιν ἐν αὐταῖς ἀλαζονείαν. Αἱ γυναῖκες δὲν προώρισται νὰ κυβερνήσωσι κράτος, οὔτε νὰ ἐκστρατεύσωσιν, οὔτε ν' ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ, ἢ νὰ ἐπέμβωσιν εἰς τὰ πολιτικὰ. Ὅθεν δὲν εἶναι ἀναγκαῖαι εἰς αὐτὰς ἐκτεταμέναι γνώσεις ἀνήκουσαι εἰς τὴν πολιτικὴν, εἰς τὴν στρατιωτικὴν τέχνην, εἰς τὴν νομικὴν, εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ εἰς τὴν θεολογίαν. Τὸ πλεῖστον μάλιστα τῶν μηχανικῶν τεχνῶν δὲν ἁρμόζει εἰς αὐτάς, διότι εἶναι προωρισμέναι εἰς μετρίας ἀσκήσεις. Τὸ σῶμα, καθὼς καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῶν, εἶναι μὲν ἀσθενέστερον τοῦ τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἡ φύσις ἐπροίκισεν αὐτὰς μὲ τὴν ἐπιδεξιότητα, τὴν καθαρότητα καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἵν' ἀπασχολῇ αὐτὰς εἰς τὰς ἡσύχους ἐργασίας τῶν οἰκογενειῶν των, « οὐ χρὴ τὴν γυναῖκα δεινὴν ἐν τοῖς πολιτικοῖς, ἀλλ' ἐν τοῖς οἰκονομικοῖς εἶναι. (Στοβ. Θεόφρ.)

Ἀλλὰ τί ἕπεται ἐκ τῆς φυσικῆς ἀδυναμίας τῶν γυναικῶν; Καθόσον αὗται εἰσὶν ἀδύνατοι, κατὰ τοσοῦτον πρέπει νὰ ἐνισχύωνται διὰ τῆς ἀνατροφῆς. « Ἡ γυναικεία φύσις οὐδὲν χείρων τῆς τοῦ ἀνδρὸς οὖσα τυγχάνει, γνώμης δὲ καὶ ἰσχύος δεῖται· ὥςτε εἴτις γυναῖκα ἔχει, θαῤῥῶν διδασκέτω ὅ,τι βούλοιτ' ἂν αὐτῇ ἐπισταμένη χρῆσθαι· » λέγει ὁ Ξενοφῶν ἐν Συμπ. κεφ. Α'. Δὲν ἔχουσιν ἄρά γε αὗται νὰ ἐκπληρώσωσι καθήκοντα, καὶ καθήκοντα, ἅτινα εἰσὶν ὡς βάσεις καὶ τὰ θέμεθλα ἁπάσης τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς; μόνη ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἡ καταστροφὴ καὶ τὸ στήριγμα ὁλοκλήρου τοῦ οἴκου; Γυναικὸς ἐσθλῆς ἐστὶ σώζειν οἰκίαν. Γυνὴ γὰρ οἶκῳ πῆμα καὶ σωτηρία.

Λέγει σοφός τις. Μόναι αἱ γυναῖκες δὲν κανονίζουσι καὶ διευθετοῦσι καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν οἰκιακῶν; μόναι αὗται ἀκολούθως δὲν ἀποφασίζουσι περὶ παντὸς ἀφορῶντος τὰ μέγιστα ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα; αἱ γυναῖκες δὲν εἰσὶ λοιπὸν ἡ πρωτίστη αἰτία τῶν καλῶν ἢ κακῶν ἠθῶν ὅλων σχεδὸν τῶν ἀνθρώπων; Γυνὴ συνετὴ, φιλόπονος καὶ τιμῶσα τὰ θεῖα εἶναι ἡ ψυχὴ μεγάλης τινος οἰκίας, αὕτη παρεισάγει τὴν ταξιν εἰς τὰ πρόσκαιρα ἀγαθὰ, καὶ προπαρασκευάζει τὰ πρὸς σωτηρίαν. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἄνδρες, οἵτινες ἔχουσιν ὅλην τὴν ἐξουσίαν εἰς τὸ κοινὸν, δὲν δύναται διὰ μόνης τῆς ἀποφάσεώς των νὰ πραγματοποιήσωσι μόνιμόν τι ἀγαθὸν, ἐὰν αἱ γυναῖκες δὲν βοηθήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκτέλεσιν.

Ὁ κόσμος, ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων δὲν εἶναι ἰδανική, εἶναι συνάθροισις πασῶν τῶν οἰκογενειῶν, καὶ τίς δύναται μετὰ πλείονος καὶ ἀκριβεστέρας φροντίδος νὰ πολιτίσῃ καὶ ἐξευγενίσῃ τὴν κοινωνίαν, ἢ αἱ γυναῖκες αἵτινες, ἐκτὸς τῆς φυσικῆς ἐξουσίας αὐτῶν, καὶ τῆς ἀδιαλείπτου οἰκουρίας, ἔχουσι προσέτι τὸ πλεονέκτημα νὰ γεννῶνται ἐπιμελεῖς, προσεκτικαὶ καὶ ἐν τοῖς ἐλαχίστοις, εὐφυεῖς, νοήμονες καὶ πειστικαὶ; οἱ δὲ ἄνδρες δύνανται νὰ ἐλπίσωσι δι' ἑαυτοὺς καὶ νὰ αἰσθανθῶσι γλυκύτητά τινα ἐν τῇ οἰκιακῇ ζωῇ, ἐὰν ἡ στενωτέρα αὐτῶν συνοδία, ἥτις εἶναι ἡ συζυγία προξενεῖ εἰς αὐτοὺς πικρίας; » Ποῖος γάμος χωρὶς ὁμονοίας καλός; » (Στοβ. Μουσ.) καὶ, « Γυναικὸς ἀγαθῆς μακάριος ὁ ἀνὴρ, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ διπλάσιος » (Σοφ. Ἰησοῦ υἱοῦ Σειράχ κς'. § 1.) Τὰ δὲ τέκνα τὰ μέλλοντα ν' ἀποτελέσωσιν ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὁποῖα θέλουσιν ἀποβῇ, ἐὰν αἱ μητέρες διαφθείρωσιν αὐτὰ ἀπὸ τῆς βρεφικῆς αὐτῶν ἡλικίας;

Ἐκ τούτων ἕπεται ὅτι αἱ ἀσχολίαι τῶν γυναικῶν εἰσιν ἐπίσης ἐπωφελεῖς εἰς τὴν πολιτείαν, ὡς καὶ αἱ τῶν ἀνδρῶν· ἐπειδὴ αὗται πρέπει νὰ τακτοποιήσωσιν οἰκίαν, νὰ καταστήσωσι σύζυγον εὐδαίμονα, καὶ νὰ ἀναθρέψωσι καλῶς τὰ τέκνα αὐτῶν· καὶ διότι ἡ ἀρετὴ εἶναι ἐπίσης ἀναγκαία εἰς τὰς γυναῖκας, ὅσῳ καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας. Ἐκτὸς δὲ τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ, τῆς ὠφελείας δηλ. ἢ τῆς βλάβης, ἣν δύνανται νὰ ἐπιφέρωσιν εἰς τὴν κοινωνίαν, αἱ γυναῖκες ἀποτελοῦσι τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

Ἐπὶ τέλους δὲ πρέπει νὰ παρατηρήσωμεν, ἐκτὸς τοῦ καλοῦ, ὅπερ προξενοῦσιν αἱ γυναῖκες, ὅταν αὗται εἶναι καλῶς ἀνατεθραμμέναι, καὶ τοῦ κακοῦ, ὅπερ ἐπιφέρουσιν εἰς τὸν κόσμον, ὅταν στερῶνται ἀνατροφῆς, ἥτις μόνη διεγείρει εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ἀρετὴν, εἶναι ἀναντίῤῥητον ὅτι ἡ κακὴ καὶ σφαλερὰ ἀνατροφὴ τῶν γυναικῶν ἐπιφέρει μείζονα βλάβην, παρὰ ἡ τῶν ἀνδρῶν, ἐπειδὴ αἱ ἀταξίαι αὐτῶν πηγάζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔκ τε τῆς κακῆς ἀγωγῆς ἣν ἔλαβον ἀπὸ τὰς μητέρας των, καὶ τῶν παθῶν, ἅτινα ἄλλαι γυναῖκες ἐνέσπειρον αὐτοῖς εἰς ἡλικίαν ἄωρον.

Ὁποῖαι ῥαδιουργίαι παριστῶνται εἰς τὴν ἱστορίαν! ὁποῖαι ἀνατροπαὶ νόμων καὶ ἠθῶν! ὁποῖοι πόλεμοι αἱματώδεις! ὁποῖοι νεωτερισμοὶ κατὰ τῆς θρησκείας!

ὁποῖαι ἀναστατώσεις ἐπικρατειῶν ὡς ἐκ τῆς διαφθορᾶς τῶν γυναικῶν! Ἰδοὺ πᾶν ὅ,τι ἀποδεικνύει ὅτι ἐπωφελεστάτη ἡ καλὴ ἀγωγὴ τῶν κορασίων· ἃς σκεφθῶμεν δὲ καὶ περὶ τῶν μέσων αὐτῆς.

Ἡ ἀμάθεια νεανιδός τινος φέρει ἀηδίαν καὶ κούρασιν εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς. ἀγνοοῦσης ἀθῶας ἀνασχολήσεις· ὅταν δ' αὕτη φθάσῃ εἰς ἡλικίαν τινὰ χωρὶς ν' ἀσχολῆται εἰς ἔργα μόνιμα καὶ ἐμβριθῆ, δὲν δύναται νὰ ἔχῃ οὔτε φιλοκαλίαν οὔτε κλίσιν εἰς τὰ ὠφέλιμα. Πᾶν ὅ,τι σπουδαῖον φέρει εἰς αὐτὴν κούρασιν καὶ μελαγχολίαν· πᾶν ὅ,τι ἀπαιτεῖ προσοχὴν φαίνεται εἰς αὐτὴν ὀχληρόν, ἡ δὲ πρὸς τὰς ἡδονὰς κλίσις, ἥτις εἶναι ἰσχυρὰ κατὰ τὴν νεότητα, καὶ τὸ παράδειγμα τῶν ὁμηλίκων αὐτῆς, αἵτινες εἰσὶ βεβυθισμέναι εἰς τὴν διασκέδασιν, τὰ πάντα καθιστῶσιν εἰς αὐτὴν ἐπίφθονον τὸν τακτικὸν καὶ φιλόπονον βίον. Δεινὸν ἡ ἄγνοια καὶ πολλῶν κακῶν ἀνθρώποις αἰτία. (Λουκιαν. περὶ διαβ.) Πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἀργία. (Σοφ. Ἰησοῦ υἱοῦ Σειράχ. κεφ Δ'. § 27.) Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην ἡλικίαν ἡ νεᾶνις δὲν ἔχει πεῖραν οὔτε ἐξουσίαν, νὰ κυβερνήσῃ κατάτι τὴν οἰκίαν τῶν γονέων της, οὔτε γνωρίζει μάλιστα τὴν ἐκ τῆς ἀσχολίας ὠφέλειαν, ἐκτὸς ἂν ἡ μήτηρ αὐτῆς λάβει πρόνοιαν νὰ ἐξηγήσῃ εἰς αὐτὴν τὰς λεπτομερείας ἑκάστης ἐργασίας· ἐὰν ἡ οἰκογένεια αὐτῆς εἶναι ἐκ τῶν εὐκαταστάτων, δὲν θέλει ἐργάζεσθαι εἰμὴ ὥρας τινὰς τὴν ἡμέραν, διότι ἤκουσε, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ διατί ὅτι ἡ ἐργασία εἶναι ἔντιμον εἰς τὰς γυναῖκας, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πράττει τοῦτο ἀπὸ συστολὴν, καὶ δὲν θέλει συνειθίσῃ ποτε εἰς ἐργασίαν διαρκῆ.

Ἐν τοιαύτῃ καταστάσει, τί ἄρα θέλει πράξει ἡ νεᾶνις αὕτη; ἡ συνοδία μητρὸς, ἥτις παρατηρεῖ αὐτὴν, καὶ τὴν ἐπιπλήττει, ἥτις νομίζει ὅτι ἀνατρέφει αὐτὴν καλῶς μὴ ἐπιτρέπουσα εἰς αὐτὴν οὐδὲν καὶ γίνεται σοβαρὰ μετ' αὐτῆς, ἥτις τὴν ἀναγκάζει νὰ ὑποφέρῃ τὰς φαντασίας της καὶ φαίνεται ἀείποτε φορτικὴ εἰς αὐτὴν μὲ τὰς οἰκιακὰς μεριμνας, ἡ συνοδία, λέγω, τοιαύτης μητρὸς τὴν θλίβει καὶ τὴν στενοχωρεῖ. Περιστοιχίζεται δὲ αὐτὴ ἀπὸ γυναῖκας κολακευτικὰς, αἵτινες, προσπαθοῦσαι νὰ ἐλκύσωσι τὴν ἀγάπην της δι' εὐχαριστήσεων χαμερπῶν καὶ ἐπιβλαβῶν, ἀκολουθοῦσι πάσας αὐτῆς τὰς φαντασίας καὶ τὰς ὀρέξεις ὁμιλοῦσαι πρὸς αὐτὴν περὶ παντὸς ὅ,τι δύναται νὰ προξενήσῃ ἀποστροφὴν τοῦ καλοῦ. Ἡ τῶν λόγων χάρις, ἂν ᾖ μὴ προσήκουσα, ἔργῳ ζημία γίνεται, (Δημοσθ. Δημηγ. προοίμ.) Κρεῖττον εἰς κόρακας, ἢ εἰς κόλακας ἐμπεσεῖν· οἱ μὲν γὰρ νεκροὺς, οἱ δὲ ζῶντας ἐσθίουσι. (Διογ. Λαέρτ. Ἀντισθ.) Ἡ εὐσέβεια καὶ τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντα φαίνονται εἰς τὸ κοράσιον ἀσχολία ἐπίμοχθος καὶ κανών τις ἐχθρὸς πασῶν τῶν ἡδονῶν· εἰς τί λοιπὸν θέλει τὸ κοράσιον ἐκεῖνο ἐνασχοληθῆ; εἰς οὐδὲν ἐπωφελὲς, ἡ δὲ ἀργία αὕτη καθίσταται μάλιστα ἕξις ἀνίατος.

Ἐντοσούτῳ ἰδοὺ μέγα τι κενὸν, τὸ ὁποῖον δὲν δύναταί τις νὰ ἐλπίζῃ ὅτι θὰ ἀναπληρώσῃ διὰ πραγμάτων στερεῶν· πρέπει λοιπὸν ἀντ' αὐτοῦ νὰ ληφθῶσι τὰ μάταια. Ἐν τῇ ἀργίᾳ ταύτῃ ἡ νεᾶνις ἐμπίπτουσα καθίσταται ὀκνηρά. ἡ δὲ ὀκνηρία, χαύνωσις οὖσα τῆς ψυχῆς, γίνεται ἀνεξάντλητος πηγὴ ἀνίας. Σῶμα ἀργὸν τήκει, ψυχὴν δὲ ἀμελετησία ἀσκήσιος τῶν αὐτὴν ἀειρόντων πρὸς τὸ θεοειδέστατον (Στοβ. Εὐσέβ.) Ἐθίζει νὰ κοιμᾶται ἓν τρίτον πλέον τοῦ πρέποντος, πρὸς διατήρησιν ἐντελοῦς ὑγείας· ὁ δὲ μακρὸς οὗτος ὕπνος χαυνώνει καὶ ἀποκαθιστᾷ αὐτὸ τρυφηλότερον, ἐκθέτων αὐτὸ εἰς τὰς ἐπαναστάσεις τοῦ σώματος· ἐνῷ ὁ μέτριος ὕπνος, συνοδευόμενος μετὰ τακτικῆς τινος καὶ ὡρισμένης γυμνάσεως, καθιστῶσι τὸν ἄνθρωπον φαιδρὸν, εὔρωστον καὶ ῥωμαλέον, ὅπερ ἀναμφιβόλως ἀποτελεῖ τὴν ἀληθῆ σωματικὴν εὐεξίαν, χωρὶς ν' ἀναφέρωμεν τὰς ἐκ τούτου ὠφελείας τοῦ πνεύματος. Τὸ διανίστασθαι νύκτωρ καὶ πρὸς ὑγείαν καὶ οἰκονομίαν καὶ φιλοσοφίαν χρήσιμον.) Ἀριστ. Οἰκον. κεφ. ς'.) οἱ μέτριοι πόνοι εὖ ποιοῦσιν ἔχειν τὰ σώματα. (Πλάτ. ἐκ τοῦ διαλ. οἱ ἐρασταί.)

Ἡ μαλθακότης αὕτη καὶ ἡ ἀργία ἑνούμενα μετὰ τῆς ἀμαθείας, γεννῶσι κλίσιν ὀλεθρίαν πρὸς τὰς διασκεδάσεις καὶ τὰ θεάματα, καὶ ἐκ τούτου ἡ ἄμετρος καὶ ἀκόρεστος περιέργεια.

Οἱ πεπαιδευμένοι καὶ οἱ ἀσχολούμενοι εἰς πράγματα σπουδαῖα ἄνθρωποι, ἔχουσι κοινῶς περιέργειαν μετρίαν· ἀκούομενοι δὲ εἰς ὅ,τι γνωρίζουσι, καταφρονοῦσι πολλὰ ἄτινα ἀγνοοῦσι· βλέπουσι τὸ ἀνωφελὲς καὶ τὸ γελοῖον τῶν περισσοτέρων πραγμάτων, ἅτινα οἱ μικροὶ καὶ οὐδὲν ἐπιστάμενοι νόες προσπαθοῦσι νὰ μανθάνωσιν.

Ἐκ τοῦ ἐναντίου δὲ ἡ φαντασία τῶν ἀπαιδεύτων καὶ ἀέργων νεανίδων πλανᾶται πάντοτε. Δι' ἔλλειψιν τροφῆς στερεᾶς ἡ περιέργεια αὐτῶν περιστρέφεται ἐνθερμος περὶ τὰ μάταια καὶ ἐπικίνδυνα ἀντικείμενα. Ὅσαι δ' ἔχουσι πνεῦμα ἀποκαθίστανται οἰηματίαι, καὶ ἀναγινώσκουσι βιβλία, δυνάμενα νὰ τρέψωσι τὴν ματαιοφροσύνην των· ἡδύνονται εἰς τὰς μυθιστορίας, τὰς κωμῳδίας, τὰ διηγήματα χιμαιρικῶν συμβεβηκότων, εἰς τὰ ὁποῖα ἀναμιγνύεται ὁ βέβηλος ἔρως· καὶ καθίστανται τότε φαντασιώδεις, ἐθίζουσαι δ' εἰς τὴν μεγαλοπρεπῆ γλῶσσαν τῶν ἡρώων τῆς μυθιστορίας, λαμβάνουσι πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐσφαλμένην ἰδέαν περὶ τοῦ κόσμου· διότι ὅλα ταῦτα τὰ ὡραῖα καὶ φανταστὰ ἀερώδη αἰσθήματα, ὅλα ταῦτα τὰ γενναῖα πάθη, ὅλα ταῦτα τὰ συμβεβηκότα, τὰ ὁποῖα ὁ μυθιστοριογραφος ἐπενόησε πρὸς τέρψιν, οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὰς ἀληθεῖς αἰτίας, αἵτινες προξενοῦσιν ἐνέργειαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἀποπερατοῦσι τὰς τοῦ ἀνθρώπου ὑποθέσεις, οὔτε εἰς τοὺς λελανθασμένους ὑπολογισμοὺς, τοὺς ὑπάρχοντας εἰς πᾶσαν αὐτοῦ ἐπιχείρησιν.

(*Ἀκολουθεῖ.*)

Ο Κ. ΟΥΒΙΚΙΝΗΣ

ΚΑΙ

ΟΙ ΕΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ.

—o—

Ἡ ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων ἀφιέρωσε πέντε στήλας τοῦ ἀπὸ 22 Ἰουνίου φύλλου αὐτῆς εἰς καταχώρισιν ὅρκου περὶ τῆς καταστάσεως τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλλήνων, συγγραφέντος ὑπό τινος κυρίου Οὐβικίνη καλουμένου. Λέγομεν δὲ *τινὸς*, διότι δὲν ἐγνωρίζομεν, καὶ πρῶτον ἐκ τῆς ἐφημερίδος ἐμάθομεν, ὅτι ὁ Κ. Οὐβικίνης εἶναι συγγραφεὺς ἀξιολόγου συγγράμματος περὶ Τουρκίας, τῶν πόρων καὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς διοικήσεως. Ἀλλ' ὁμολογοῦμεν ὅτι εὐκόλως παρηγορούμεθα διὰ τὴν ἄγνοιαν ἡμῶν ταύτην, ἂν τὸ σύγγραμμα ὁμοιάζῃ τὸ ἄρθρον, καὶ οὐδ εἰς τοῦτο θ' ἀνελαμβάνομεν τὸν κόπον ν' ἀπαντήσωμεν, ἂν ἡ ἐμβριθὴς τῶν Συζητήσεων ἐφημερὶς δὲν εἶχε νομίσει ὅτι δύναται νὰ τὸ υἱοθετήσῃ.

Ἐπειδὴ ἐν τοῖς λεξικοῖς τῶν ζώντων συγγραφέων μάτην ἐζητήσαμεν μέχρι τοῦδε τὸ ὄνομά του, διὰ τοῦτο ἴσως, δὲν θέλομεν φανῆ κατακριτέοι, ἀγνοοῦντες τίς καὶ πόθεν ὁ Κ. Οὐβικίνης, καὶ ἂν δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἀμφιβίων ἐκείνων τῆς Τουρκίας παροίκων, οἵτινες οὔτε Ἰταλοί εἰσιν ὧν φέρουσιν ὀνόματα, οὔτε Ἕλληνες, ὧν διαστρέφουσι τὴν γλῶσσαν, οὔτε Τοῦρκοι ὧντινες ἔχουσι τὰ αἰσθήματα. Ἀλλ' ἀμφιβάλλομεν περὶ τούτου, διότι ὁ Κ. Οὐβικίνης εἶναι συγγραφεὺς διακεκριμένος, τὸ παραδεχόμεθα ἐπὶ τῇ ἐγγυήσει τῆς ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων, φιλολόγος παραθέτων καὶ τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἰουβενάλην, καὶ πολλὰ εἰδῶς πλὴν μόνων ἐκείνων περὶ ὧν γράφει, ἐκτὸς ἂν ἐκ συστήματος ἀποφεύγων τὸ ἐλάττωμα ὃ ἀποδίδει εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι μιγνύουσι πάντοτε τὸ ψεῦδος μὲ τὴν ἀλήθειαν, αὐτὸς προτιμᾷ ἄμικτον νὰ παραθέτῃ τὸ ψεῦδος.

Καὶ πρῶτον μὲν αἱ στατιστικαὶ αὐτοῦ γνώσεις πολὺ ἐλλείπονται τῶν φιλολογικῶν. Φέρε ἴδωμεν. Ἐν τῇ ἀμέσῳ, λέγει, τοῦ Σουλτάνου ἐπικρατείᾳ ὑπάρχουσι 17 ἑκατομμύρια Τοῦρκοι καὶ 10 ἑκατομμύρια μὴ Τοῦρκοι. Καὶ πρῶτον ἐπεθυμοῦμεν νὰ γνωρίζωμεν τίνος ἕνεκα ἡ τοιαύτη διάκρισις τῆς *ἀμέσου* καὶ ἐμμέσου ἐπικρατείας; Τὸ θέμα τοῦ συγγραφέως εἶναι νὰ ἐρευνήσῃ ἂν ἐν τῷ παρόντι ἀγῶνι οἱ χριστιανοὶ καὶ ἰδίως οἱ Ἕλληνες δύνανται καὶ θέλωσι νὰ φέρωσιν εἰς αὐτὴν ἀντιπερισπασμόν. Ἔπρεπε λοιπὸν κυρίως νὰ θεωρηθῇ ἐν τῇ φωλεᾷ αὐτῶν, ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ. τίς εἶναι ἡ πρὸς τοὺς Τούρκους ἀναλογία αὐτῶν, καὶ, συγκρούσεως συμπεσούσης, τίς τῶν δύω πληθυσμῶν ἔσται ἐνταῦθα ὁ ἐπικρατέστερος. Ἢ ἂν ἤθελεν ὁ Κ. Οὐβικίνης ν' ἀνταπαραβάλῃ τὰς δυνάμεις ἐν γένει τῶν χριστιανῶν πρὸς τὰς δυνάμεις ἐν γένει τῶν Τούρκων, διατί ὡμίλει περὶ μόνων τῶν ἀμέσων τοῦ Σουλτάνου ἐπαρχιῶν; Διότι ἴσως αἱ ἐμμέσως αὐτῷ ὑποκείμεναι δὲν θέλουσι τῷ προσφέρει τὴν βοήθειάν των προθύμως; Τοῦτο εἶναι ἀληθὲς διὰ τοὺς Τούρκους ἀλλὰ διισχυριζόμεθα ὅτι εἶναι ψευδὲς διὰ τοὺς χριστιανοὺς ὡς πρὸς τοὺς ὁμοδούλους των.

Ἔστωσαν λοιπὸν 17 ἑκατομμύρια Τούρκων. Ἀλλὰ μὴ Τούρκων μόνον 10 ἑκατομμύρια! Οὗτοι δὲ διαροῦνται εἰς τέσσαρα ἔθνη, εἰς Ἑβραίους, εἰς δύω φυλὰς καὶ θρησκεύματα Ἀρμενίων, καὶ εἰς Γραικοὺς καὶ ὀρθοδόξους, συμποσουμένους εἰς 6 ἑκατομμύρια καὶ τετρακοσίας χιλιάδας, ὑποδιαιρουμένους δὲ τοὺς τελευταίους τούτους εἰς Σλάβους ἤτοι Σέρβους, Βουλγάρους, Βοσνιάκους, καὶ εἰς κυρίως *Γραικοὺς* ἢ *Ῥωμαϊκούς* (!) λέγει ὁ Κ. Οὐβικίνης, ὥστε φαίνεται ὅτι οὔτε ἡ φιλολογία δὲν εἶναι ὁ κυρίως κλάδος αὐτοῦ. Εἰς ἓξ ἑκατομμύρια καὶ τετρακοσίας χιλιάδας συμποσοῦνται οἱ Γραικοὶ ἐν γένει· ἐξ αὐτῶν δὲ οἱ μὲν Βούλγαροι εἰσὶ 3 ἑκατομμύρια, οἱ δὲ Σέρβοι 900,000, οἱ Ζινζάροι 400,000, οἱ Μαυροβουνίται 300,000· ὥστε διὰ τῶν δύω πρώτων πράξεων τῆς ἀριθμητικῆς βλέπει ἕκαστος ὅτε ὁ ἀριθμὸς τῶν *Ῥωμαϊκῶν* περιορίζεται εἰς 1,800,000, ἂν καὶ ὁ Κ. Οὐβικίνης ἐν τῇ ὁρμῇ ἐλευθεριότητος τοῖς ἐπιτρέπει νὰ συμποσωθῶσι καὶ εἰς 2 ἑκατομμύρια. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀποκρούομεν τὰ ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, τὰς εἴκοσιν αὐτὰς μυριάδας τῶν φανταστῶν ἐπικούρων. Ἐκ τούτων δ' ἀφαιρετέοι 600,000 καθολικῶν, ὥστε κυρίως *Ῥωμαϊκῶν*, ὡς λέγει ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐπισήμου συγγράμματος, τῶν ἀνατολικῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων, ὡς ἠθέλομεν εἰπεῖ ἡμεῖς, ζῶσιν ἐν Τουρκίᾳ 1 ἑκατομμύριον, 200 χιλιάδες!! Καὶ ἐν τούτοις διὰ τῶν δακτύλων τοῦ Κ. Οὐβικίνη μεταξὺ ὑπολογίζοντος διαῤῥέουσιν 1 ἑκατομμύριον καὶ 50 χιλιάδες ψυχαί, διότι 6,400,000 Γραικῶν, 2,400,000 Ἀρμενίων καὶ 150 000 Ἰουδαίων ἀποτελοῦσιν ὁμοῦ οὐχὶ δέκα ἑκατομμύρια, ἀλλὰ 8.950,000.

Ἰδοὺ δὲ ἤδη καὶ οἱ ἡμέτεροι ὑπολογισμοὶ, οὓς θαῤῥοῦντως ἀντιτάττομεν τοῖς τοῦ συγγραφέως.

Ἐν τοῖς τόποις ἐν οἷς πρόκειται περὶ συναγωνισμοῦ τῶν ἐνοίκων, περὶ τοῦ ἂν οἱ κρατοῦντες ὑπερέχωσι τῶν κρατουμένων καὶ δύνανται νὰ συνέχωσιν αὐτοὺς, ἤτοι ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ταῖς νήσοις, καὶ τὰς ἀκταῖς τῆς ἐλάσσονος Ἀσίας, ἐμπεριλαμβανομένων καὶ τῆς Κωνσταντινουπόλεως,

Τοῦρκοι.	3,000,000
Βούλγαροι, οὐχὶ Σλάβοι, ἀλλὰ ἄλλης καταγωγῆς μέρος μὲν τὴν Σλαβικὴν μέρος δὲ τὴν Ἑλληνικὴν παραδεχθέντες καὶ ὁμιλοῦντες	4,000,000
Σλάβοι, ἤτοι Σέρβοι, Μαυροβουνῖται. κλ.	1000,000
Δάκες, Βλάχοι, καὶ Μολδαυοὶ, πᾶν ἄλλο ὄντες Σλάβοι, τοὐλάχιστον.	3,500,000
Ἕλληνες ἐν στερεᾷ, νήσοις καὶ μικρᾷ Ἀσίᾳ μετὰ τῶν χριστιανῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Κουτζοβλάχων.	5,200,000
Ἕλληνες ἐλεύθεροι.	1,200,000

Ὁ Κ. Οὐβικίνης, οὗ ὁ κάλαμος εἶναι ἀνηλὲς πρὸς τὰς μυριάδας καὶ τὰ ἑκατομμύρια, ἀγνοεῖ καὶ ὁλοκλήρους ἐθνικότητας· διότι, παρασιωπῶντες τοὺς Δᾶκας, οἵτινες ἴσως κατ' αὐτὸν δὲν ὑπάγονται εἰς τοὺς ἀμέσως ὑπηκόους τοῦ Σουλτάνου, ἐρωτῶμεν τί ἔγιναν οἱ Ἀλβανοὶ καὶ οἱ Κουτζόβλχοι, ὧν οἱ μὲν

συμποσοῦνται εἰς 800,000, οἱ δὲ εἰς 250,000; Πρέπει ἄρα καὶ αὐτοὶ ν' ἀφαιρεθῶσιν ἀπὸ τοὺς Ῥωμαϊκούς; Τότε ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας μένουσιν ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδες, ὅσοι δηλαδὴ κατοικοῦσιν ἐν μόνῃ τῇ Κωνσταντινουπόλει! Τὸ συμπέρασμα ἔπρεπε νὰ μᾶς τὸ εἰπῇ ὁ ἐπίσημος συγγραφεὺς διὰ νὰ τὸ δεχθῶμεν.

Ἀλλ' ἐνταῦθα ἐγκαταλείπων, εὐτυχῶς δι' αὐτάς, τὰς λοιπὰς ἐθνικότητας, ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει ἰδίως τοὺς Ἕλληνας, καὶ ἐμβαθύνων εἰς αὐτῶν τὴν φύσιν, τὸ πνεῦμα, τὸν χαρακτῆρα καὶ τὰ αἰσθήματα, καταστρώνει μετὰ μαθηματικῆς εὐφυΐας συνεχῆ κατιοῦσαν ἀναλογίαν, καθ' ἣν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔχουσι πρὸς τοὺς διεφθαρμένους νεωτέρους Ἕλληνας, ὡς οἱ διεφθαρμένοι νεώτεροι Ἕλληνες ἔχουσι πρὸς τοὺς ἐξηχρειωμένους καὶ ἀνάνδρους *ῥωμαϊκοὺς* ἢ σχισματικοὺς Γραικοὺς τῆς Ἀνατολῆς. Εἶναι δὲ ἡ εὐκατάληπτος τούτου αἰτία, ὅτι οἱ Γραικοὶ οὗτοί εἰσιν ἀπόγονοι οὐχὶ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ τῶν νόθων Γραικορῴωμαίων, συρφετοῦ γραμματικῶν, ῥητόρων, γεωμετρῶν, ἀλειπτῶν, ζωγράφων, οἰωνοσκόπων, σχοινοβατῶν, ἰατρῶν, μάγων, πάντα εἰδότων! Ἀλλ' ὁ Κ. Οὐβικίνης εἶναι τῳόντι ἄδικος. Ἂν ἤθελε νὰ ῥίψῃ ἓν βλέμμα πέριξ του, θὰ ἔβλεπε ὅτι καὶ μετὰ τὸν Ἰουβενάλην εἰσέτι δὲν ἀπεσβέσθη ἐντελῶς ἡ τάξις τῶν ἀγυρτῶν, καὶ τῶν ἐπαγγελλομένων τὰ πάντα εἰδέναι, οὔτε εἶναι ἀφεύκτως ἀνάγκη νὰ ζητηθῇ μεταξὺ μόνης τῆς ἀπογονίας τῶν παρακολουθησάντων τὸν Κωνσταντῖνον εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ οἵτινες κατὰ τὴν δόξαν του φαίνονται μόνοι ἐπιζήσαντες ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὅλον τὸ λοιπὸν ἑλληνικὸν ἔθνος. Ὡς ἀπόδειξιν δὲ τῆς μαθηματικῆς του προτάσεως φέρει, ὅτι εἰς τὴν σάλπιγγα τῆς φιλικῆς ἑταιρίας ἀνταπεκρίθησαν μόνοι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Πελοποννήσου, οἱ δὲ λοιποὶ *ῥωμαϊκοὶ* ἔμειναν εἰς ἀδράνειαν ἀγενῆ, τῇ μὲν διότι οὐδὲ σπινθὴρ πατριωτισμοῦ διακαίει πλέον τὴν ἄνανδρόν των ψυχήν, τῇ δὲ διότι εὐχαριστοῦνται εἰς τὰς ἀλύσεις των καὶ εἰς τὴν πατρικὴν κυβέρνησιν τῶν δεσποτῶν των, οὓς καταδολιεύονται, καὶ οἵτινες τοὺς περιφρονοῦσι, καὶ πρὸ πολλοῦ θὰ συνεχωνεύοντο μετ' αὐτῶν, ἂν μόνη ἡ διαφορὰ τοῦ θρησκεύματος δὲν τοὺς διέκρινε, καὶ δὲν ὑπέθαλπε τὰς ἀντιπαθείας... γράφομεν, καὶ ἡ χεὶρ ἡμῶν τρέμει ὑπ' ἀγανακτήσεως! Ὁ Κ. Οὐβικίνης ὅλως ἀπησχολημένος εἰς τὴν διὰ τοῦ Ὑμηττοῦ ἐξήγησιν τοῦ Ὁμήρου, δὲν ηὐκαίρησε νὰ σπουδάσῃ ὀλίγον καὶ τὴν σύγχρονον ἱστορίαν. Ἤθελε μάθει ὅτι μεταξὺ τῶν οὓς ὑβρίζει ῥωμαϊκῶν, ὑπάρχουσιν οἱ Σουλιῶται, οἵτινες ἱκανὴν ἀπέκτησαν δόξαν ὥστε νὰ παρηγορηθῶσιν ἂν τὸ ὄνομά των δὲν ἔρθασε μέχρι τοῦ Κ. Οὐβικίνη· εἰσὶν οἱ Σάμιοι καὶ οἱ Κρῆτες, οἵτινες ἔπραξαν ἄξια τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἂν καὶ κατάγωνται ἀπὸ τοὺς σχοινοβάτας τοῦ Βυζαντίου, καὶ οἵτινες διετήρησαν τὴν ἣν ἀνδρείως κατέκτησαν ἀνεξαρτησίαν των, μέχρι τοῦ 1828, ὅτε τοῖς ἀρπρέθη διὰ πρωτοκόλλου· εἰσὶν οἱ πολεμισταὶ τῆς Κασάνδρας καὶ τοῦ Ἄθω οἱ μοναχοί, οἵτινες, τὸν σταυρὸν φέροντες καὶ τὸ πυροβόλον, ἐξέτειναν τὴν ἐπανάστασιν μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τῆς Μακεδονίας, καὶ ἔστησαν τὴν σημαίαν τῆς ἐλευθερίας εἰς μέρος ἄπορον ἀπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου· εἰσὶ τέλος οἱ Κυδωνιεῖς καὶ οἱ Θεσσαλοὶ καὶ οἱ ἥρωες Ψαριανοί, καὶ οἱ Χῖοι, ὧν ἄν τις ἐρυθρίσῃ τὰς συμφορὰς ἀντὶ νὰ ἐπιχύσῃ αὐτοῖς δάκρυα χριστιανικῆς εὐσπλαγχνίας, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν καρδίαν ἀπεξηραμένην πρὸς πᾶν αἴσθημα εὐγενές. Ναί, δὲν ἐνεκαρτέρησαν ἴσως οἱ Χῖοι ἢ ἄλλη τις πόλις μέχρι τέλους ἐν τῷ ἀγῶνι, ἂν καὶ ἡ Χίος αὐτὴ μάλιστα κατὰ τὸ τέλος αὐτοῦ ἔνοπλος πάλιν εὑρέθη καὶ ἀφωπλίσθη ὑπὸ τῶν πρωτοκόλλων. Ἀλλὰ θέλει νὰ μάθῃ ὁ Κ. Οὐβικίνης διατί δὲν ἐνεκαρτέρησαν; Διότι οἱ ἄνδρες αὐτῶν ἐσφάγησαν, διότι αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδία αὐτῶν ᾐχμαλωτίσθησαν. Καὶ θέλει ἀκόμη ν' ἀκούσῃ καί τινας ἱστορίας δυναμένας νὰ τῷ χρησιμεύσωσιν εἰς μέλλοντα ἄρθρα του, περὶ τοῦ πῶς πάμπολλοι ἐξ αὐτῶν ἐσφάγησαν; Πολλάκις ἐξαμβλώματά τινα τῶν ευρωπαϊκῶν κοινωνιῶν, ἐκ τῶν παρασίτων ἐκείνων ὄντων ἅτινα τρέχουσιν ὅπου ὀσφραίνονται θνητιμαίου, σκύβαλα τῶν ἐθνῶν πάντων, εἰς οὐδένα ἀνήκοντα ἐθνισμόν, τὴν τοῦ δόγματος δὲ διαφορὰν εἰς ἄσπονδον μῖσος μετατρέποντες κατὰ τῶν ὀρθοδόξων, καθολικοί τινες τῆς ἀνατολῆς, ὧν τὸ εἶδος ἐλπίζομεν πρὸς τιμὴν τῆς ἀνθρωπότητος ὅτι δὲν σώζεται πλέον, ἢ κἂν ὅτι δὲν ἐκτείνεται ἐπέκεινα τῶν ἀτομικῶν ἐξαιρέσεων, αὐτοὶ ἐπρόδιδον εἰς τοὺς δημίους τὰ θύματα. Μεγαλοφώνως ἔκραζον ἐν ταῖς ὁδοῖς τοὺς κρυπτομένους, καὶ τοῖς ἀνήγγελλον ἄφιξιν πλοίου σωτῆρος μέχρις οὗ τοὺς εἵλκυον ἐκτὸς τῆς κρύπτης των, καὶ τότε τοὺς παρέδιδον τοῖς παραφυλάττουσιν ὀθωμανοῖς, καὶ προέτρεπον αὐτοὺς νὰ τοὺς φονεύωσι, καὶ ἐπέχαιρον εἰς τὴν θέαν τοῦ αἵματός των, καὶ οὕτω χιλιάδες θυμάτων ἐσφάγησαν. Καὶ ναὶ μὲν τὰ θύματα δὲν ὁμιλοῦσι πλέον ὅπως καταγγείλωσι τῶν προδοτῶν τὴν αἰσχρότητα, καὶ τὸ αἷμα αὐτῶν φωνάζει μόνον πρὸς τὸν μέλλοντα ποτὲ νὰ σταθμίσῃ τὰς πράξεις ἑκάστου. Ἀλλ' οἱ ὀλετῆρες ἐκεῖνοι δὲν συνεπλήρωσαν ἐντελῶς τὸ ἔργον των, οἱ ἀνεπιδέξιοι! Ἀπὸ τὰ ξίφη τῶν δημίων διέφυγον ἀκόμη χιλιάδες μάρτυρες τῶν αἰσχρουργιῶν των. Ἂν οἱ Τοῦρκοι ἐσφαζον ὅλους τοὺς Ἕλληνας, λέγει ὁ Κ. Οὐβικίνης, σήμερον δὲν θὰ εἶχον τοὺς κατ' αὐτῶν γογγίζοντας καὶ ἐξανισταμένους, καὶ αἰνίττεται ὅτι ἡ θέσις των θὰ ἦτον εὐχερεστέρα εἰς τὴν Εὐρώπην!!

Ὅταν ἐσφαγιάζοντο τὰ ἱερὰ ἐκεῖνα θύματα τοῦ πατριωτισμοῦ των, ἴσως ἐπεριφρονοῦντο, ὡς λέγει ὁ ὑβριστής των, ὑπὸ τῶν δημίων των· ἀλλ' αὐτοὶ θνήσκοντες ἀπέδιδον πᾶσαν αὐτῶν τὴν περιφρόνησιν εἰς τοὺς ἀναξίους ἐκείνους τοῦ ὀνόματος χριστιανοὺ καὶ ἀνθρώπου οἵτινες τοὺς παρέδιδον εἰς τὸν πέλεκυν.

Ἀλλ' ὁ κύριος Οὐβικίνης πρεσβεύει ὅτι πάντες οἱ ἐν Τουρκίᾳ Ἕλληνες, ὁ κομποῤῥήμων καὶ κόλαξ αὐτὸς λαός, ὁ τόσον ἠθικῶς κατώτερος τοῦ ἐμβριθοῦς, φιλόφρονος, φιλοξένου, ἀνεκτικοῦ ὀθωμανοῦ, ὤφειλε νὰ ἦναι, καὶ εἶναι τῳόντι λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς τύχης του· διακρίνει ὅμως μεταξὺ τῶν ὁμολογούντων τὴν εὐτυχίαν των, τῶν ἀφωσιωμένων ψυχῇ καὶ σώματι τοῖς Ὀθωμανοῖς, καὶ μεταξὺ τῶν διὰ λόγων

κηρυττομένων ἐναντίων αὐτοῖς. Οἱ πρῶτοι εἰσὶ τὰ λείψανα τῶν Φαναριωτῶν, ὁ κλῆρος καὶ οἱ ἔμποροι.

Καλῶς ὁμιλεῖ περὶ λειψάνων τῶν Φαναριωτῶν ὁ Κ. Οὐβικίνης· διότι ἡ ἄλλοτε μεγάλη, πλουσία καὶ ἀκμαία ἐκείνη τάξις, ἔπεσεν ὅλη ὑπὸ τὸν πέλεκυν τοῦ δημίου, εὐγενὴς ἀπαρχὴ τῆς ἐλευθερίας, ἧς ἐτέκταινε τὴν συνωμοσίαν, λείψανα δὲ μόλις αὐτῆς τινὰ διέφυγον τὴν πανωλεθρίαν, ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶδεν ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου ἐν Τουρκίᾳ κλίνοντα γόνυ ἐνώπιον τῶν σφαγιασάντων τοὺς γονεῖς αὐτῶν. Τὰ λείψανα ταῦτα ἦσαν ὁ Δημ. Σοῦτσος, ὁ ἐν Δακίᾳ μεθ' ἑπτὰ πληγῶν πεσὼν ἀφ' οὗ ἑπτὰ ἐχθροὺς ἐθανάτωσεν· ὁ Νέγρης, ὁ ἐπὶ ψιάθου ἀποθανὼν εἰς τὸ ἔδαφος τῆς Ἑλλάδος ὑπὲρ ἧς ἐνομοθέτει καὶ ἠγωνίζετο· ὁ Μαυροκορδάτος, ὁ ἐν βουλαῖς καὶ στρατοῖς ἀριστεύσας καὶ μεγάλας ἀναδείξας τῇ Ἑλλάδι ὑπηρεσίας, καὶ ὁ Ῥίζος, εἷς τῶν ἀρίστων της ὑπουργῶν, καὶ οἱ Σοῦτσοι, οἱ τιμήσαντες τὸν Παρνασσὸν αὐτῆς, καὶ πάντες ἐν ἑνὶ λόγῳ κλαίοντες ἔφυγον τὴν γῆν ἐν ᾗ ἄταφα κεῖνται τὰ ὀστᾶ τῶν γονέων των, καὶ ἔσπευσαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα τῶν συμπαθειῶν καὶ ὀνείρων των· ἂν δ' εἷς ἢ δύω παρέμειναν ὑπὸ περιστάσεων ἀναγκαιτισθέντες, οὗτοι τάξιν δὲν ἀποτελοῦσι βεβαίως.

Ὁ δὲ κλῆρος εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὅστις καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῶν τριῶν δουλείων αἰώνων διετήρησε τὴν παρακαταθήκην τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ τῶν ἑλληνικῶν φρονημάτων, ὅστις ἀπέθνεν ἐπὶ σταυροῦ καὶ ἀγχόνης, εὐλογῶν τὸ ἔθνος καταβαῖνον εἰς τὸν ἀγῶνα, καὶ ὅστις πρῶτος ἐν Λαύρᾳ καὶ ἀλλαχοῦ ὕψωσε καὶ ἠγίασε τὴν σημαίαν τῆς ἀναστάσεως. Εἶναι δὲ ψευδέστατον ὅτι ὁ ἐν Τουρκίᾳ ἑλληνικὸς κλῆρος βδελύττεται καὶ φοβεῖται τὴν κατάστασιν τοῦ Ῥωσσικοῦ κλήρου. Ἐξ ἐναντίας τὴν ζηλεύει, διότι τὴν γνωρίζει καλλίτερα ἀπὸ τὸν Κ. Οὐβικίνην, καὶ Ῥῶσσος μὲν δὲν θέλει νὰ γίνῃ διότι εἶναι Ἕλλην, ὑπερτάτη ὅμως εἶναι ἡ εὐχή του νὰ εὐημερήσῃ ποτὲ ὅσον τῆς Ῥωσσίας ὁ κλῆρος. Ἡ τάξις τῶν ἐμπόρων τέλος εἶναι ἡ εὐγενὴς ἐκείνη ἥτις ὑπὲρ πᾶσαν ἴσως ἄλλην ἔδωκε δείγματα τῆς ἀκμῆς καὶ ζωτικότητος τοῦ ἑλληνικοῦ αἰσθήματος, καὶ τοῦ γενναιοτέρου πατριωτισμοῦ, δι' ἐλευθεριωτάτων δωρεῶν τὴν πατρίδα εὐεργετοῦντος καὶ τιμῶντος τὸ ἑλληνικὸν ὄνομα. Ταῦτά εἰσι τὰ στοιχεῖα τῆς φιλοτούρκου τῶν Ἑλλήνων μερίδος.

Οἱ δὲ κατὰ τῶν Τούρκων κηρυττόμενοι, οὗτοι φωνασκοῦσι μόνον, καὶ ἐλεγεῖα συῤῥάπτουσι, διότι εἰσὶ λαὸς ψεύστης καὶ φλύαρος, ἀλλ' οὔτε δυσηρεστημένοι εἰσὶ, οὔτε λόγον ἔχουσιν ὅπως δυσαρεστῶνται. Καὶ ἐνταῦθα ὁ Κ. Οὐβικίνης φέρει καὶ ἀπόδειξιν ἥτις εἰς ἡμᾶς χρησιμεύει μόνον ὅπως ἀποδείξῃ τοῦ διακεκριμένου τούτου συγγραφέως τὴν λογικήν, ἴσως ὅμως καί τι δεινότερον τοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι, τὸν τρόπον τοῦ αἰσθάνεσθαι αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐκτιμᾶν τὰ ἠθικὰ καθήκοντα. Μᾶς διηγεῖται πῶς τρεῖς φίλοι του ἀπήντησαν ἐν Μιτυλίνῃ, ἔμπορόν τινα Ἕλληνα, ὅστις ἐνῷ εἶχε τὸν ἀγρόν του ἐσπαρμένον χωρὶς οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ τὸν θερίσωσι, τὸν οἶκόν του ἐστρωμένον, χωρὶς οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ τὸν δαρπάσωσι τὴν οἰκογένειάν του περὶ ἑαυτὸν, χωρὶς οἱ Ὀθωμανοὶ νὰ τὴν αἰχμαλωτίσωσιν, εἶχε τὴν ἀγνωμοσύνην νὰ ἐξανίσταται κατὰ τὴν τυραννίας τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ νὰ ἐπιθυμῇ τῶν Ἑλλήνων τὴν ἐλευθέρωσιν. Ἐπαναλαμβανων δὲ ἢ πλάττων ὅσα ὁ ἔμπορος ἐν πατριωτικῷ ζήλῳ καὶ ἐμπιστευτικῇ συνδιαλέξει εἶπεν εἰς ὁμοθρήσκους Εὐρωπαίους, ὁ διακεκριμένος συγγραφεὺς ἀναφέρει ὁλόγραφον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀνθρώπου, ἀδιαφορῶν ὅτι τὸν ἐκθέτει οὕτω, καὶ μάλιστα κατὰ τὰς παρούσας περιστάσεις, εἰς τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων. Καὶ εὐτυχῶς μὲν ὁ Κ. Οὐβικίνης τοσαύτην ἔχει ἀμάθειαν τῶν κατὰ τὴν ἀνατολὴν, ὥστε οὔτε ἓν κύριον ὄνομα δὲν τῷ εἶναι δυνατὸν νὰ γράψῃ μετ' ἀκριβείας· ἀλλὰ τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο δὲν ἐξεύρομεν πῶς μᾶς ἐπανέφερεν εἰς τὴν μνήμην τὴν ἀπαίσιον εἰκόνα τῶν ἐν Χίῳ σφαγῶν, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἴπομεν.

Διαιροῦνται δὲ κατὰ τὸν συγγραφέα ἡμῶν οἱ τοὺς Φιλιππικοὺς συῤῥάπτοντες κατὰ τῶν Τούρκων εἰς τρία στρατόπεδα, ἅτινα καὶ εἰς ἀλληλοφαγίαν, ἐλπίζει κἂν, θέλουσι τραπῆ, ἄν ποτε ἐπετύγχανεν ὁ κατ' ἐπιφάνειαν κοινὸς αὐτῶν σκοπός. Καὶ τὸ μὲν αὐτῶν προσβεύει τὴν σύστασιν ἀνεξαρτήτου *ῥωμαϊκῆς* (δηλ. γραικικῆς *σχισματικῆς*) αὐτοκρατορίας· ἀλλὰ τοῦτο φαίνεται ὅτι νομίζει ἀνάξιον λόγου, διότι οὐδεμίαν προσθέτει περὶ αὐτοῦ παρατήρησιν. Τὸ δὲ θέλει νὰ προσαρτήσῃ τὸ βυζάντιον εἰς τὴν Ῥωσσίαν, κόμμα ἰσχυρὸν, ἐνιδρυμένον εἰς τὰς πόλεις καὶ ὑφέρπον εἰς τὰς καλύβας, συγχέον τὴν εἰκόνα τοῦ Αὐτοκράτορος μετὰ τῆς εἰκόνος τῆς Παναγίας, μόνους δ' ἐχθροὺς ἔχων τοὺς *ἀρχιερεῖς*! Ὥστε ἐν ᾧ ἡ μόνη σχέσις τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῶν Ῥώσσων εἶναι ἡ τοῦ θρησκεύματος, ἐχθροὶ μὲν αὐτῆς εἰσιν οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ θρησκεύματος, φίλοι δὲ οἱ λαϊκοί, οἵτινες ἐκτὸς θρησκευτικῶν συμφερόντων ἔχουσι καὶ κοσμικὴν, καὶ φυσικώτερον ἦτον, προκειμένου περὶ ἁπλῶν ὀνείρων, νὰ ὀνειρεύωνται τὴν θεραπείαν αὐτῶν δι' ἐντελοῦς ἀνεξαρτησίας. Ἀλλ' ὄχι, ὑπάρχει καὶ ἑτέρα σχέσις μετὰ τῆς Ῥωσσίας, χορηγοῦσα τῷ ὄντι αὐτῇ μεγάλην δύναμιν ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τῆς Τουρκίας. Ἡ σχέσις δ' αὕτη προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι, ἐν ᾧ τοσαύτη πολλάκις ἐν Εὐρώπῃ ἐπικρατεῖ ἀκρισία περὶ τῶν πραγμάτων τῆς ἀνατολῆς, καὶ ἕκαστος ὅστις νομίζει ὅτι γινώσκει τὰ πάντα, γράφει περὶ αὐτῶν ὅ,τι φθάσει καὶ συντελεῖ εἰς τὸ νὰ παραφέρῃ τὴν κοινὴν γνώμην, ἡ Ῥωσσία μετὰ φρονήσεως ἐξετάζει, καὶ ἀκριβῶς γνωρίζει, καὶ ἀνευρίσκει τὰς πληγὰς, καὶ χύνει βάλσαμον ἐπ' αὐτῶν, καὶ ἐπαγγέλλεται σωτηρίαν. Οἱ χριστιανοὶ τῆς ἀνατολῆς δυσκόλως δύνανται νὰ ἐννοήσωσι τὴν ἀξίωσίν τινων ὅτι πρέπει ν' ἀποστρέφωνται τοὺς ὑποστηρίζοντας καὶ βοηθοῦντας αὐτοὺς, καὶ ν' ἀγαπῶσι τοὺς ἀποκρούοντας ἢ λοιδωροῦντας αὐτοὺς, ἢ πάσας τὰς ἐλπίδας των προῤῥίζοντας ἀνασπῶντας. Ἀλλὰ καὶ τὸ κόμμα τοῦτο, τὸ ῥωσσικόν, ἐπίφοβον δὲν εἶναι, κατὰ τὸν Κ. Οὐβικίνην, εἰς τὴν Τουρκίαν, διότι οἱ Ἕλληνες ἔχουσι γοργὴν τὴν γλῶσσαν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν χεῖρα· καὶ φέρει καὶ παρά-

δειγμα, ὅτι ἐλθόντος τοῦ Πρ. Μεντζικὼφ εἰς Κωνσταντινούπολιν, αὐτοὶ δὲν ἐπανέστησαν.

Τὸ δὲ τρίτον στρατόπεδον εἶναι κατ' αὐτὸν τὸ τοῦ *ἑλληνισμοῦ*, ἤτοι τὸ θέλον τὴν προσάρτησιν τῆς Τουρκίας εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλὰ τοῦτο ἔχει κήρυκας μόνον τινὰς καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ὀπαδοὺς μόνον ἐξημμένους τινὰς μαθητάς. Ὁ Κ. Οὐβικίνης εὐκόλως παρηγορεῖται, καὶ δὲν ἠξεύρει ὅτι ὁμιλῶν περὶ μαθητῶν καὶ καθηγητῶν, ὁμιλεῖ περὶ ὅλης τῆς πνευματικῆς κοινωνίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὁμιλεῖ περὶ τον ἰσχυροτέρου ἀγωγοῦ δι' οὗ μεταδίδονται αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματα, ὁμιλεῖ περὶ τῆς μαγικῆς ἐκείνης πηγῆς, ἧς τὰ νάματα ἔχουσι τὴν ἀκατανόητον ἰδιότητα νὰ ὀξύνωσι τὰς ἀλύσεις εἰς ξίφη.

Τέλος δ' ἐπιστέφων τὰς ἐθνογραφικὰς ταύτας παρατηρήσεις του ὁ Κ. Οὐβικίνης, λέγει ὅτι οὐδέποτε σύμπραξις μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν λαῶν τῆς Τουρκίας δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, διότι μισοῦσιν ἀλλήλους, καὶ θέλουσι προτιμήσει νὰ καταστραφῶσιν, οἱ Βούλγαροι, οἱ Ἕλληνες, οἱ Σλάβοι, ἕκαστος ἰδίᾳ ἢ νὰ σωθῶσιν ὅλοι ὁμοῦ. Πῶς ἄρα τοῦτο δὲν ὑπάρχει καὶ μεταξὺ Ἀλβανῶν καὶ Ἑλλήνων, συγχωνευθέντων εἰς ἓν ἔθνος, μόλις διὰ τῆς γλώσσης διακρινόμενοι, ἢ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Βλαχοποιμένων; Ἠρώτησε νὰ μάθῃ ὁ Κ. Οὐβικίνης πόσοι Βούλγαροι ἠγωνίσθησαν ἀνδρείως ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας, πόσοι Ἕλληνες οἰκοῦσιν ἐν ταῖς Βουλγαρικαῖς πόλεσιν ὡς ἰθαγενεῖς, καὶ ὅτι τὴν σήμερον Θρακοβούλγαροι εἶναι λεξὶς περιλαμβάνουσα εἰς ἓν τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Βουλγαρικὴν ἐθνικότητα; Ὁ δὲ ἰσχυρισμός του εἶναι ἄντικρυς ἀντικείμενος τῇ ἀληθείᾳ. Ἕλληνες, Βούλγαροι, Σέρβοι, Ἀλβανοί, Βλάχοι, εἰσὶν ὅλοι οἱ διασπαρέντες κρίκοι τῆς ῥαγείσης βυζαντικῆς ἁλύσεως, εἰς ἕνωσιν τείνοντες, ἓν αἴσθημα ἔχοντες, ἕνα σκοπὸν ὑπάρξεως, μίαν ἐλπίδα τρέφοντες, μίαν ἐθνικότητα, τὴν βυζαντινήν, ἓν *γένος* ἀναγνωρίζοντες.

Ἂν ὁ Κ. Οὐβικίνης ἔλεγεν ὅτι οἱ Ἕλληνες, δηλαδὴ οἱ χριστιανοὶ τῆς ἀνατολῆς, θέλουσι μὲν ὠφεληθῇ ἐκ τῆς Ῥωσσικῆς ἐκστρατείας, ἀλλὰ θέλουσιν ὠφεληθῇ ἢ κἂν προσπαθήσει νὰ ὠφεληθῶσι δι' ἑαυτοὺς καὶ οὐχὶ διὰ τὴν Ῥωσσίαν, ἤθελεν εἰπεῖ ἀλήθειαν, ἣν εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ συνομολογήσωμεν. Ἀλλ' ἂν ἤθελε νὰ εἰπῇ πᾶσαν καὶ μόνην τὴν ἀλήθειαν, ἔπρεπε νὰ προσθέσῃ ὅτι περὶ τῶν Ἑλλήνων τούτων καὶ τῶν χριστιανῶν τούτων τῆς ἀνατολῆς, ὁ ἴδιος οὐδεμίαν ἔχει ἀκριβῆ γνῶσιν.

—ο—

ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Η ΦΙΛΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΗΜΑΙΑ.

Ο ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΣ ΑΣΤΗΡ.

Ἐφημερίδες πολιτικαὶ ἐκδιδόμεναι ἐν Ἀγγλίᾳ.

Ὁμολογητέον ὅτι ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ ἀξιώσεις τῆς πολιτικῆς, ὅσον καὶ ἂν ἀντίκεινται εἰς τὴν δικαιοσύνην, ἢ ὅσον καὶ ἂν ἀγωνίζονται αἱ κυβερνήσεις νὰ ἐφαρμόσωσι τὸ ἀσυμπαθὲς ἐκεῖνο τῶν Ἀθηναίων ἀξίωμα οὔτινος ἐμνήσθημεν ἐν τῇ σελίδι 188 τοῦ φυλλαδίου τούτου, ἡ κοινὴ γνώμη πολλάκις θριαμβεύει, καὶ κσθυποβάλλει τὴν πολιτικὴν εἰς τὰς ἀδεκάστους αὐτῆς ἀποφάσεις. Ναὶ μὲν ἡ κοινὴ γνώμη δὲν ἐπικρατεῖ παντοῦ καὶ πάντοτε, διότι παντοῦ δὲν εἰσεχώρησαν εἰσέτι τὰ φῶτα, — καὶ τοιαῦτα ὀνομάζομεν τὰ διαῤῥυθμίζοντα τήν τε καρδίαν καὶ τὸν νοῦν, — διότι πολλάκις τὰς πεποιθήσεις φθάσασαι ἐμόρφωσαν προλήψεις, τῶν ὁποίων δυσχερεστάτη, ὡς γνωστὸν, ἡ ἐξάλειψις, καὶ διότι πολλαχοῦ ἡ ἱστορία διδάσκεται ἐμπαθῶς, ἢ πλεονάζει ἡ ἀνηλεὴς ἐκείνη ἰδιοτέλεια ἥτις ζητεῖ νὰ καθυποτάξῃ εἰς τὰς ἀδίκους αὐτῆς ἀπαιτήσεις καὶ τὰς εὐγενεστέρας ἐπιθυμίας καὶ τὰ ἱερώτερα δικαιώματα. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι ὅπου τὰ φῶτα, — ὁποῖα ἐχαρακτηρίσαμεν αὐτὰ — διεδόθησαν, ἐκεῖ ἡ κοινὴ γνώμη παλαίει μὲν πάλην ἐνίοτε δεινοτάτην, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ὑπερισχύει. Καὶ πρὸς παράδειγμα φέρομεν αὐτὴν τὴν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Ἐξ ἔτη ἐμαχόμεθα πρὸς τὸν αἱμοβόρον ἅρπαγα τῶν δικαιωμάτων καὶ τῆς πατρίδος ἡμῶν, καὶ ἐξ ἔτη ἡ κοινὴ γνώμη ἐμάχετο κατὰ τὴν δύσιν μάχην διαρκῆ καὶ ἀκάθεκτον κατὰ τῆς ἰδιοτελείας καὶ τῶν προλήψεων, αἵτινες, οὐχὶ μόνον παρεγνώριζον τὴν ἱερότητα τοῦ ἡμετέρου ἀγῶνος, ἀλλὰ καὶ κατέτρεχον αὐτόν. Ἡ κοινὴ γνώμη κατέβαλεν ὅμως ἐπὶ τέλους τὰς ἀντιστάσεις, διότι ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἡμισέληνος δὲν πρέπει νὰ καταπατῇ τὸν σταυρὸν, ὅτι ὁ ληστευθεὶς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ καταδιώκῃ τὸν λῃστὴν καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ τὴν ἰδιοκτησίαν του, καὶ ὅτι ὁ στερηθεὶς βιαίως τῆς πατρίδος του ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῶν νόμων τῶν τε θείων καὶ ἀνθρωπίνων νὰ ἀνακτήσῃ τὴν γῆν τῶν πατέρων του.

Δεκαοκτὼ ἔτη μετὰ τὴν θριαμβικὴν ἐκείνην ἐποχὴν, ἡ κοινὴ γνώμη τῆς δύσεως ἀποδύεται εἰς τὸν αὐτὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, καὶ ἀποδύεται τὸ πρῶτον ἐκεῖ ὅθεν, ὡς ἀπὸ ἑστίας φλογερᾶς, διαδίδονται οἱ ἀκτινοβόλοι σπινθῆρες τῆς ἐλευθερίας, ἐκεῖ ὅπου αἱ εὐγλωττότεραι φωναὶ ἱεροκηρύττουσιν ἀδιακόπως τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν δούλων ἐθνῶν. Καὶ ἐνῷ ὁ ἀετὸς τῆς ἄρκτου ὁρμῶν πρὸς τὴν ἀνατολὴν ζητεῖ νὰ ἀνεγείρῃ ἐπὶ τοῦ θόλου τῆς Ἁγίας Σοφίας τὸν Σταυρὸν, ὁ τύπος τῆς ἰσχυροτέρας τῶν Δυνάμεων τῆς δύσεως, ἀγωνίζεται ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Ἀχιλλέως, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Κωνσταντίνου τὴν συλληθεῖσαν περιουσίαν τῶν πατέρων αὐτῶν.

Τοιαύτην ἀνέλαβον ἐντολὴν αἱ δύο ἐφημερίδες τῶν ὁποίων τὴν ἐν Ἀγγλίᾳ ἔκδοσιν ἀναγγέλλομεν σήμερον.

Δικαιοσύνη, χριστιανισμὸς καὶ ἐμπορία, ἰδοὺ τὸ σύμβολον αὐτῶν.

Διὰ τῆς πρώτης ἀποσπᾶται ἀπὸ τῶν αἱμυσταγῶν χειρῶν τῶν ἀγρίων κατακτητῶν ἡ ξένη ἰδιοκτησία, καὶ ἀποδίδεται εἰς τοὺς νομίμους αὐτῆς κυρίους.

Διὰ τοῦ δευτέρου κατορθοῦται ἡ ἠθικὴ, κοινωνικὴ καὶ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ τῶν χριστιανῶν, ἥτις εἶναι ἀνέφικτος ὑπὸ τὴν βάρβαρον τῶν Ὀθωμανῶν δυναστείαν.

Διὰ τῆς τρίτης, ὁ πλοῦτος τῆς Ἀνατολῆς ἐκμεταλλεύεται ὅλος ὑπὸ τὴν προστασίαν νόμων ἰσότητος καὶ δικαιοσύνης, ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία ἀναπτύσσονται, ὁ πολιτισμὸς ἐπαυξάνει τὴν κατανάλωσιν, αἱ ἀμοιβαῖαι συναλλαγαὶ πολλαπλασιάζονται, καὶ μεγάλα προσγίνονται ὠφελήματα εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν ἐμπορίαν.

Ἡ δικαιοτέρα ἄρα, καὶ φιλανθρωποτέρα, καὶ συμφερωτέρα λύσις τοῦ ἀνατολικοῦ ζητήματος εἶναι, λέγουσιν αἱ ἀνωτέρω ἐφημερίδες, « ἡ ἀνακαίνισις τῆς Ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας »

Εὐγνωμονοῦμεν πρὸς τοὺς σοφοὺς αὐτῶν συντάκτας, καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι, ὡς καὶ πρὸ εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν, δὲν θέλει βραδύνει νὰ συνομολογήσῃ καὶ ὅλη ἡ Εὐρώπη, τὸ ἱερὸν τῆς ὑποθέσεως ὑπὲρ ἧς τόσῳ γενναίως συνηγοροῦσι.

—ο—